

**SİBER TERÖRİZM BAĞLAMINDA
TÜRKİYE'YE YÖNELİK FAALİYET YÜRÜTEN TERÖR ÖRGÜTLERİNİN
İNTERNET SİTELERİNE YÖNELİK BİR İÇERİK ANALİZİ**

Tezcan ÖZKAN

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Basın ve Yayın Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Halil İbrahim GÜRCAN**

**Eskişehir
Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ağustos 2006**

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZÜ

SİBER TERÖRİZM BAĞLAMINDA TÜRKİYE'YE YÖNELİK FAALİYET YÜRÜTEN TERÖR ÖRGÜTLERİNİN İNTERNET SİTELERİNE YÖNELİK BİR İÇERİK ANALİZİ

Tezcan ÖZKAN

Basın ve Yayın Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ağustos 2006

Danışman: Prof. Dr. Halil İbrahim GÜRCAN

Türkiye'ye yönelik faaliyet yürüten terör örgütlerinin internet sitelerini incelemeyi amaçlayan bu çalışma ile terör örgütleri tarafından internetin nasıl kullanıldığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Terörist kişi ve grupların internet kullanıcısı olarak ele alınması, internetin kötü niyetli kullanımının yol açabileceği sorunları ortaya koyması bakımından önem taşımaktadır.

Araştırmada, küresel bir sorun olarak ifade edilen siber terör yaklaşımından hareketle, Türkiye'ye yönelik olarak faaliyetlerine devam eden 12 terör örgütünün resmi ve gayri resmi 25 internet sitesi incelenmiştir. İnternet siteleri, üç ana kategoride oluşturulan kodlama cetvelindeki temel, görsel ve içeriğe yönelik olmak üzere toplam 33 kriter açısından içerik analizine tabi tutulmuştur.

Araştırma sonucunda, interneti diğer iletişim araçlarından ayıran ve onu diğerlerinden görece üstün kılan özelliklerin, terör örgütleri ve sempatanları için basit ama etkili bir propaganda aracı olarak kullanılmasını kolaylaştırdığı görülmektedir. Araştırma, internetin, şu an için cazip bir iletişim aracı olarak kabul görüldüğü genel fikrini de pekiştirmektedir. Ancak, araştırma bulguları, internetin kötü niyetli kişiler ve yasadışı gruplar tarafından denetimsiz bir şekilde kullanımının yaratabileceği sorunları da ortaya koymaktadır.

ABSTRACT**A CONTENT ANALYSIS ON WEBSITES OF TERRORIST ORGANIZATIONS
AGAINST TURKEY WITHIN THE CONTEXT OF CYBER TERRORISM****Tezcan ÖZKAN****Department of Journalism****Anadolu University Graduate School of Social Sciences, August 2006****Advisor: Professor Doctor Halil İbrahim GÜRCAN**

This study explores the ways in which the Internet is utilized by terrorist organizations through analyzing the websites of such organizations that are active against Turkey. The exploration of terrorist individuals and groups as internet users is critical for determining potential implications of the use of the Internet for criminal purposes.

Within the definition of cyber terrorism as a global issue, the study analyses 25 official and unofficial websites belonging to 12 terrorist organizations active in Turkey. Content analysis on these websites has been conducted against basic, visual and content focused criterion.

The study concludes that the factors that differentiate and make the Internet superior to other communication tools, makes its use easier as a simple but effective propaganda mechanism by terrorist organizations and their supporters. It also reinforces the general perception that the Internet is currently viewed as an attractive communication tool. However, the results of the study outline that the uncontrolled use of Internet by ill-meaning individuals and criminal groups could cause to problems.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Tezcan Özkan'ın “Siber Terörizm Bağlamında Türkiye'ye Yönelik Faaliyet Yürüten Terör Örgütlerinin İnternet Sitelerine İlişkin Bir İçerik Analizi” başlıklı tezi 06 Eylül 2006 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, **Basın ve Yayın** Anabilim dalında Yüksek Lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Prof. Dr. Halil İbrahim GÜRCAN
Üye : Yard. Doç. Dr. Erhan EROĞLU
Üye : Yard. Doç. Dr. Haluk BİRSEN

Prof. Dr. Nurhan AYDIN

Anadolu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZGEÇMİŞ

Tezcan ÖZKAN

Basın ve Yayın Anabilim Dalı
Yüksek Lisans

Eğitim

Ls.	2003	Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi Basın ve Yayın Bölümü
Lise	1998	Eskişehir Gazi Lisesi, Türkçe Sosyal Bölümü

İş

2005 Araştırma Görevlisi. Anadolu Üniversitesi. İletişim Bilimleri Fakültesi

Kişisel Bilgiler

Doğum Tarihi: 13 Haziran 1981

Cinsiyet: Kadın

Yabancı Dil: İngilizce

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZ	ii
ABSTRACT	iii
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	iv
ÖZGEÇMİŞ	v
TABLolar LİSTESİ	viii
GRAFİKLER LİSTESİ	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem	1
1.1.1. Terör ve Terörizm	4
1.1.1.1. Terör ve Terörizmi Tanımlama Çabaları	4
1.1.1.2. Terörizmin Amacı	7
1.1.1.3. Terörizmin Türleri	9
1.1.1.4. Uluslararası Hukuk ve Terörizm	17
1.1.1.5. Türkiye’de Terör	21
1.1.1.6. Türkiye’de Faaliyetlerine Devam Eden Terör Örgütleri	25
1.1.1.6.1. Türkiye’deki Aşırı Sol Örgütler	26
1.1.1.6.2. Türkiye’deki Bölücü Örgütler.....	30
1.1.1.6.3. Türkiye’deki Aşırı Sağ Örgütler	34
1.1.2. Kitle İletişiminde İnternet Teknolojisi	38
1.1.2.1. İletişimden Kitle İletişimine	38
1.1.2.2. Kitle İletişimin Temel Unsurları	41
1.1.2.3. Kitle İletişim Araçlarının Temel İşlevleri	42
1.1.2.4. Türkiye’de K.İ.A’nın Genel Görünümü	44
1.1.2.5. İnternetin Doğuşu ve Yayılışı	45
1.1.2.6. Dünya’da ve Türkiye’de İnternet Kullanıcıları	49
1.1.3. Siber Teknoloji ve Suçlar	53
1.1.3.1. Bilgisayar Ağları ve İletişim	53
1.1.3.2. Siber/Sanal Ortam ve İletişim Türleri	57
1.1.3.3. Sanal İletişimin Farklılıkları	61
1.1.3.4. Siber Suçlar ve Terörizm	67
1.1.3.5. Başlıca Siber Suç Türleri	71
1.1.3.6. Siber Suçlarla Hukuki Mücadele	75
1.1.3.7. Siber Terörizm Nedir?	80
1.1.3.8. Dünya ve Türkiye’de Siber Terör	83
1.2. Amaç	88
1.3. Önem	88
1.4. Varsayımlar	89
1.5. Sınırlılıklar	89
2. YÖNTEM	90
2.1. Araştırma Modeli	90
2.2. Evren ve Örneklem	90

2.3. Veriler ve Toplanması	91
2.4. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması	92
3. BULGULAR VE YORUM	93
3.1. Giriş	93
3.2. Türkiye’de Faaliyet Yürüten Terör Örgütlerinin İnternet Siteleri ve Online Yayın Organları	93
3.2.1.Sağ Terör Örgütlerinin İnternet Siteleri	93
3.2.2. Sol Terör Örgütlerinin İnternet Siteleri	94
3.3.3. Bölücü Terör Örgütlerinin İnternet Siteleri	95
3.3. İnternet Sitelerinin Analizi	95
3.3.1. Temel Elemanlara Göre Sitelerin Durumu	95
3.3.2. Görsel Elemanlara Göre Sitelerin Durumu	101
3.3.3. İçeriğe Yönelik Elemanlara Göre Sitelerin Durumu	104
4. SONUÇ VE ÖNERİLER	111
4.1. Sonuç	111
4.2 Öneriler	114
EK	116
KAYNAKÇA	122

TABLOLAR LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1: Siyasi Terör ve Terörizmin Temel Bir Tipolojisi	13
Tablo 2: Kıtalara Göre İnternet ve Bilgisayar Kullanımı	50
Tablo 3: 2007 Yılı Dünyadaki İnternet Kullanıcı Sayısı	50
Tablo 4: Türkiye'deki İnternet Kullanıcı Sayısı.....	51
Tablo 5: İletişim Araçlarının Karşılaştırılması	64
Tablo 6: Sitelerin Dil Seçenekleri	96
Tablo 7: Sitelerde Arama Motoru Bulunma Durumu	96
Tablo 8: Sitelerde Arşiv Bulunma Durumu	97
Tablo 9: Sitelerin Yazar Bulundurma Durumu	97
Tablo 10: Sitelerdeki Yazar Sayıları	97
Tablo 11: Sitelerde Üye Ol ve İletişim Kur Hizmetlerinin Durumu	98
Tablo 12: Sitelerdeki Reklam Kullanım Durumu	98
Tablo 13: Sitelerdeki Reklam Adedi	99
Tablo 14: Sitelerdeki güncellenme bilgisi	99
Tablo 15: Sitelerin güncellenme aralıkları	100
Tablo 16: Sitelerin Alan Adreslerindeki Uzantı Kodları	100
Tablo 17: Sitelerde Fotoğraf Kullanımı	101
Tablo 18: Sitelerde Kullanılan Fotoğraf Türleri	101
Tablo 19: Sitelerin Görsel Eleman Kullanma Durumları	102
Tablo 20: Sitelerde Kullanılan Görsel Elemanlar	102
Tablo 21: Sitelerde Renk Kullanımında Ağırlık Durumu	103
Tablo 22: Sitelerde Kullanılan Renkler	103
Tablo 23: Sitelerde Kullanılan Yazı Karakterleri	104
Tablo 24: Sitelerde Kullanılan Yazı Karakteri Büyüklükleri	104
Tablo 25: Sitelerde Görsel Kimlik Belirteci Kullanma Durumu	105
Tablo 26: Sitelerde Kullanılan Kimlik Belirteçleri	105
Tablo 27: Devlet Düzenine Baş Kaldırı	106
Tablo 28: Sitelerde Varolanın Yerine ve/veya Varolanın Dışında Kurulması İstenilen Siyasi Düzen Tanımlamaları	106
Tablo 29: Devlet Düzenine Yönelik Silahlı Mücadele Durumu	107

Tablo 30: Devlet Düzenine Yönelik Önerilen Silahlı Mücadele Biçimleri	107
Tablo 31: Sitelerde Devlet Düzeni ve Üst Düzey Devlet Organlarına Yönelik Kullanılan Sıfatlar	108
Tablo 32: Yabancı Devletlere Yönelik Kullanılan Sıfatlar	109
Tablo 33: Sitelerde Terör Eğitime Yönelik Yayın Durumu	109
Tablo 34: Sitelerde Terör Eğitimine Yönelik Sunulan Bilgiler	109
Tablo 35: Sitelerde Düşman veya Hedef Gösterme Durumu	110
Tablo 36: Sitelerde Düşman/ Hedef Olarak Gösterilenler	110

GRAFİKLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Grafik 1: Türkiye’de Evde İnternet Bağlantısı Olanların Oranı	52
Grafik 2: Evlerdeki Bilgisayarların Kullanım Amaçları	53

1. GİRİŞ

1.1. Problem

Günümüz bilgi toplumunda, bilginin üretim, dolaşım ve paylaşım işlevleri büyük ölçüde teknolojik gelişmelerin beraberinde getirdiği olanaklar ve araçlar aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Çağımızın en önemli buluşlarından biri, teknolojik devrimin önemli bir aracı, insanlık ve geleceğin yeni mimarı olarak nitelendirilen bilgisayar ve beraberindeki internet teknolojisi; sosyal, siyasal ve finans dünyasında köklü değişikliklere neden olmuştur ve olmaktadır. Bilgisayar ve internet teknolojisi, her geçen gün artan bir hızla etkisini sosyal yaşamın hemen her alanında göstermektedir. Günümüz toplumları ve birçok insan da bu bilişim teknolojilerini yaşamın vazgeçilmez bir parçası olarak görmektedir.

Bilgisayarların baş döndürücü gelişimi ve yaygın kullanımı, hiç şüphesiz, toplum hayatının çehresini değiştirmektedir. Zira, okullardan fabrikalara, evlerden bürolara, küçük kuruluşlardan büyük bankalara, tıptan hukuka, spordan bilime eş deyişle her yer ve alanda kullanılmaya başlanan bilgisayar, insan zekasının -robotlar sayesinde de fizik gücünün- işlevlerini yerine getirebildiğinden hayatımıza yön vermektedir. Maliyeti ile sağladığı verim karşılaştırıldığında önemi daha iyi anlaşılan bilgisayar, özellikle bilimsel alanda karmaşık problemleri çözmede, idari alanda veri saklama, işleme ve değerlendirmedeki başarıları ile çağımıza damgasını vuran teknolojik bir araçtır.

Günümüzde iş dünyasını, ticari faaliyetleri, parasal durumu şekillendiren bilgisayar, finans çevrelerinin (bankalar, borsalar vs.) bilgisayar kullanımına geçmesi sayesinde bir zamanlar tahmin bile edilemeyen, elektronik kredili yaşam (POSS:Point of Sale System), mali kaynakların elektronik aktarımı (EFTS: Electronic Funds Transfer System) ve bankamatik kartları gibi yeniliklere de olanak vermektedir.

Bilgisayarların günümüzde sunduğu olanaklar -elbette ki- bunlarla sınırlı değildir. İnternet ve benzeri bilgisayar ağı sistemleriyle, bilgisayar başında oturarak, mağazalardan alış veriş yapmak, dünyanın en ücra köşesiyle haberleşmek, borsada oynamak, yolculuk ve otel rezervasyonlarını gerçekleştirmek, tele-konferanslara katılabilmek mümkün hale gelmektedir.

Yeni iletişim sisteminde, kişisel bilgisayarların ve bilgi ağlarının hızla gelişmesi ve yaygınlaşmasıyla birlikte kitle iletişiminde de yeni ufuklar açılmıştır. Görsel-işitsel sistemlerin, bilgisayar ve elektronik teknolojisinin gelişmesiyle birlikte, sanal gerçeklik yaratan iletişim teknolojileri kullanılmaya başlanmıştır. Bilgiye erişim kolaylaşmış, hızlı teknolojiler sayesinde büyük miktarda bilgiye kısa sürede ulaşılır olmuştur. Etkileşimli teknolojiler daha yaygın kullanılır duruma gelmiş ve iletişim sürecinde, alıcının (izleyici ya da kullanıcının) etkinliği artmaya başlamıştır.

Hayatı kolaylaştıran tüm teknolojik gelişmelerde olduğu gibi bilişim teknolojilerinin de insan hayatına olumlu katkılarının yanı sıra birtakım bireysel ve toplumsal olumsuz etkileri de bulunmaktadır. Sağlıklı bir şekilde kullanılmayan ve yasalar ile denetlenmeyen teknoloji kullanımının, bireyin fizik ve ruh sağlığı üzerinde yapabileceği olumsuz etkilerinden başlayarak, toplumsal barış ve bütünlük üzerine kadar uzanabilen etkileri bulunabilmektedir.¹

Gerçek hayatta karşılaşılan suç türleri günümüzdeki teknolojik olanaklar nedeniyle internet ortamında da sıkça görünür hale gelmektedir: Pornografik ve yasa dışı yayınlar, kredi kart dolandırıcılığı, telif hakları ile korunan yazılımların kopyalanması vs. gibi suçlar internet ve özellikle bilgisayarlar aracılığıyla sıklıkla işlenmektedir. Bilişim teknolojilerinin sağladığı ve yeterli bir şekilde denetlendiği söylenemeyen olanaklarla, bir yandan çok yakın bir geçmişte hayal bile edilemeyecek kadar farklı suçlar işlenmektedir.²

---

¹ İbrahim Cerrah, "Bilişim Teknolojileri ve Etik: Bilişim Teknolojilerinin Güvenlik Hizmetlerinde Kullanımının Etik Boyutu ve Sosyal Sonuçları", İçişleri Bakanlığı ile Bursa Emniyet Müdürlüğü tarafından düzenlenen Bilişim ve İnternet Teknolojilerinin Ceza Hukuku Açısından Doğurduğu Yeni Sorunlar konulu bilimsel toplantıda sunulan bildiri (Bursa, 24 Mart 2001), s.15

² Aynı, s.16

İnternet ortamında işlenen suçların çok çeşitli olması suçların sınıflandırılmasını güçleştirmektedir. Ancak araştırmanın amacı gereği internet teknolojisi kullanıcılarının niteliği bakımından bir sınıflandırma yapacak olursak “terörist”ler ve bu doğrultuda da sanal ya da siber terörizm ifadeleriyle karşılaşılmaktadır. Terör ve terörizm kavramlarının bu noktada sıkça telaffuz edilmeye başlanmasının en önemli nedenleri arasında bilgisayar ve internet teknolojisinin yarattığı yeni dünya sistemi içerisinde ulusal ve uluslararası güvenlik sorunlarının artmasına neden olmasıdır.

Suçlar içerisinde ayrıcalıklı ve dikkat çekici bir yer kaplayan terörizm, tarihin çok eski dönemlerinden beri var olmuştur. Özellikle 1960’lı yıllarla birlikte giderek artan ve 1968 yılından itibaren milletler arası terör eylemlerindeki artış nedeni ile 20. yüzyılda belki de üzerinde en çok durulan kavramlardan biri haline gelmiştir. Bu kavram üzerinde yapılan bilimsel çalışmalar, terörizmin oluşmasına katkıda bulunan sosyo-ekonomik nedenleri gösterdiği kadar terörün toplumsal ortamda gelişmesine ve toplumsal etkilerinin yoğunlaşmasına katkıda bulunan nedenlerin varlığına da işaret etmektedir.

Gerçekten, terörizm olgusunda şiddet kullanımının toplumsal ortamda süreklilik kazanarak, etkinlik sağlamanın ancak bazı kolaylık sağlayıcı unsurların sözü edilen olguya yardımcı olması ile mümkün olduğu görülmektedir. Bu yardımcı unsurların neler olabileceğini düşündüğümüzde akla öncelikle çağdaş teknolojinin sağladığı kolaylıklar gelmekte, bunu kitle iletişim araçlarının rolü izlemekte ve özellikle de “internet” dikkati çekmektedir.

Yaşanan bu değişimler ve gelişmeler yeni iletişim teknolojilerinden yararlanmak isteyenlerin, kimler olduğu ve sunulan imkanlardan nasıl yararlanacaklarını sorularını da beraberinde getirmiştir. Özellikle 1990’lı yıllardan itibaren bilgisayar ve internet teknolojisinin kitle iletişiminde gösterdiği ivme, bu teknolojilerin ne amaçla, kimler tarafından ve nasıl kullanıldığının saptanmasını gündeme getirmiştir.

Yapılan çalışmalarda internetin sadece sosyal bir döngüyü değil, aynı zamanda sosyal bir teknolojiyi, gelişmiş bir iletişim aracını ifade ettiği öne sürülmüştür. İnternet teknolojisinin geleneksel iletişim araçlarının yapısal sınırlılıklarıyla kısıtlı olmaması, yeni bir kamusal alan ve iletişim ortamı yaratarak

güç ilişkilerini yeniden düzenleyebilecek potansiyelini ortaya koymaktadır. Var olan bu potansiyelin toplumun her kesiminden kullanıcıya açık olduğu da göz önünde bulundurulduğunda; terör örgütlerinin internetten nasıl yararlandıkları bu çalışmanın problemini oluşturmaktadır.

1.1.1. Terör ve Terörizm

1.1.1.1. Terör ve Terörizmi Tanımlama Çabaları

Terör siyasi bir amaç için, örgütlü bir biçimde, birilerine- genellikle iktidarlara- karşı zora, şiddete başvurarak kaygı yaratıp istekleri kabul ettirmek ya da birilerini cezalandırmak için gerçekleştirilen bir eylem biçimi olarak tanımlanabilir. Latince “terrere”den gelen terör sözcüğünün, korkutmak, dehşete düşürmek, korkutup kaçırmak, caydırmak gibi anlamları da vardır. Günümüzde de bütün bunların başına “siyasi bir amaç için” yapılıyor olması eklenmiştir. Bunlar; siyasi bir amaç taşımak ile korku salma ve dehşete düşürme bir eylemi terör eylemi yapan iki temel özelliktir.³

Günlük konuşma dilinde “büyük korku, dehşet, tedhiş” anlamlarında kullanılan terör, Fransız İhtilali’nden sonra siyasi bir kavram haline gelmiştir. Terörizm kelimesi Fransız İhtilali sırasında ve Jakobenlerin terör sultanı döneminde doğmuştur. Ancak o dönemde kullanılan terörizm kelimesi, siyasal baskı ve sosyal kontrol aracı olarak kullanılan “devlet eylemi” ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır.⁴

Günümüzde terör ve terörizm kavramlarını tanımlama çabaları halen devam etmektedir. Ancak akademisyen, yazar, güvenlik görevlileri ve devletler tarafından yüzlerce tanımlama yapılmış olmasına rağmen günümüzde ne Türkiye’de ne de dünyada terör teriminin tanımı ve kapsamı konusunda görüş birliği

³ Cemal Güzel, “Korkunun Korkusu: Terörizm”, **Silinen Yüzler Karşısında Terör**, (1.Baskı, Ankara: Ayraç Yayınevi, Şubat 2002), s.15

⁴ Yılmaz Altuğ, **Terörizm:Dünü, Bugünü, Yarını**, (Ankara: T.C.İçişleri Bakanlığı Yayını, 1989), s.16

bulunmamaktadır.⁵ Terör, terörizm, terörist ve terör örgütü hakkındaki tanımlar, çoğunlukla bakılan tarafın verdiği anlamı yansıtmaktadır. Bir başka deyişle, bir tarafa göre vatan haini ya da terörist olan; karşı tarafa göre milli kurtuluş üyesi ya da özgürlük savaşçısı olabilmektedir. Wilkinson'a göre⁶, terörizmi tanımlamakta tek mesele, terörün subjektif mahiyetinden doğmaktadır. Bu durum söz konusu kavramlar hakkında herkesin fikir birliğine sahip olduğu bir tanım yapmayı güçleştirmektedir. Bu nedenle terör ve terörizm kavramlarını açıklamayı amaçlayan farklı tanımlamaları mutlaka incelemek gerekmektedir.

Siyasi Terimler ve Örgütler Sözlüğü'nde terör, "kamu otoritesini veya toplum yapısını yıkmak için girişilen korku ve yılgınlık saçan şiddet hareketleri olarak tanımlanmaktadır.⁷ Meydan Larousse Ansiklopedisi'nde ise terörizm, "ihtilalci grupların giriştiği şiddet eylemlerinin tümü, tedhişçilik, bir hükümet tarafından uygulanan şiddet rejimi"dir.⁸ Yine bir diğer ansiklopedi olan Ana Britannica terörizmi, "siyasal bir hedefe ulaşmak amacıyla devlete, halka ya da bireylere karşı sistemli şiddet eylemlerine başvurma" şeklinde tanımlamaktadır.⁹

Uluslararası Sosyal Bilimler Ansiklopedisi'nde ise "terörizm, önceden belirlenmiş amaçlarına ulaşmak için sistematik olarak şiddete başvuran bir örgütlenmiş grup ya da partinin kullandığı yöntem" olarak tanımlanmaktadır.

Terörizmin hukuki olarak tanımlarına bakılacak olursa; örneğin İngiliz Terörle Mücadele Kanunu'nda terörizm, "siyasal kurumlara karşı şiddet kullanımı veya toplumun çeşitli kesimlerinin korku içinde bırakılması amacıyla şiddet kullanılması" olarak belirtilmektedir.¹⁰ Fransız Terörle Mücadele Kanunu'nda

---

5 Pulat Y. Tacar, **Terör ve Demokrasi**, (Ankara: Bilgi Yayınevi, 1999), s.30

⁶ Paul Wilkinson, **Terrorism and Liberal State**, (2.Basım, London: Mac Millan Press ,1987), s.50

⁷ **Ansiklopedik Siyasal Terimler ve Örgütler Sözlüğü**, (Ankara: Güvenlik ve Yargı Muhabirleri Derneği Yayınları, 1993), s.124

⁸ **Meydan Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi**, (İstanbul: Meydan Yayınları, Cilt:12,1973), s.83

⁹ **Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi**, (İstanbul: Hürriyet Matbaacılık, Cilt:20, 1999), s.549

¹⁰ İngiltere Terörle Mücadele Mevzuatı, Madde:20; bkz: Noam Chomsky ve diğerleri, **Terör Ne? Terörist Kim?**, (Ankara: Ütopya Yayınevi, 2000), s.42

ise; “Terör, baskı veya tehdit yoluyla mevcut kamu düzeninin ciddi olarak bozulması amacıyla bireysel veya toplu olarak bulunulan herhangi bir faaliyettir” denilmektedir.¹¹

3713 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Terörle Mücadele Kanunu’nda terörizm; baskı, şiddet, çıkar, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit sistemlerinden biri ile Anayasa’ da belirtilen cumhuriyetin niteliklerini, Türk Devleti’nin ve Cumhuriyeti’nin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini ve genel sağlığı bozmak, bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü eylemler biçiminde tanımlanmaktadır.¹²

Yapılan tanımlamalarda çoğu zaman gözden kaçırılan ve dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta bulunmaktadır. Bu da terör kavramı ile terörizm kavramı arasındaki farktır. Terör çoğu zaman gayri idari olarak meydana gelebilmektedir. Ancak terörizmden kastedilen, siyasi unsuru içeren, diğer bir deyişle bir ideolojisi bulunan ve mevcut sistemi şiddet yolu ile yıpratmayı amaçlayan durumlardır.¹³

Terörizm; “Bir ideoloji etrafında örgütlenen birden fazla kişinin siyasi amaçlarını gerçekleştirebilmek için yürüttüğü kuralsız şiddet hareketleri” olarak tanımlanabilir. Ancak terör eylemleri tamamı ile siyasal karakteri olmadıkları gibi, her siyasal şiddet çeşidi de terör niteliği taşımamaktadır. Bir eylemin terör eylemi olarak kabul edilebilmesi için, “ideoloji, örgüt ve eylem” unsurunun bir araya gelmesi gerekmektedir. Bu unsurlardan biri eksik olduğunda oluşan suç, terörizm suçu dışında tasnife tabi tutulmalıdır. Örneğin, siyasal özellik taşımayan şiddet hareketleri örgütlü bile olsalar, bunlar daha çok örgütlü veya organize suç hareketleri olarak kabul edilmektedir.¹⁴

¹¹ Fransa Terörle Mücadele Kanunu, Madde:16; bkz: Chomsky ve diğerleri, **a.g.e.**, s.43

¹² “International Encyclopedia of The Social Sciences, The Macmillian Company and The Free Press”, İlhan Akbulut, **Devlet Terörizmi ve Ülke Bölücüsü**, (İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 1990), s.41’deki alıntı.

¹³ Necati Alkan, **Gençlik ve Terörizm**, (Ankara: TEMUH Yayınları No:9, 2002), s.13

¹⁴ Alkan, a.g.e., s.14.

1.1.1.2. Terörizmin Amacı

Literatürde, terörizmin nihai amacının mutlaka siyasal bir kazanç elde etmek olduğunu savunanların¹⁵ yanı sıra, bunun böyle olmadığı; terörizmin, her zaman siyasal amaçlı olmayacağı görüşünü de benimseyenlere¹⁶ rastlamak mümkündür. Ancak, araştırmada yapısı itibari ile çok tartışmalı olan terörizm kavramının amacı, genel olarak terör faaliyetinde bulunan örgütlerin ulaşmayı planladıkları amaç ve hedefleri üzerinden aktarılmaya çalışılacaktır.

Terör Eylemlerinin Amaç ve Hedefleri

Terör örgütlerinin amaçları, örgütlerin faaliyette buldukları ülkelere ve bağlı oldukları grupların ideolojilerine göre farklılık gösterebilmektedir. Bilinen yaklaşımlar çerçevesinde genel amaç; hedef alınan rejimi, sistemi, şiddet yolu ile yıkarak, yerine kendi ideolojileri doğrultusunda yeni bir yönetim kurmak ve yürütmek olarak belirtilebilir.¹⁷

Terör örgütlerinin eylemlerindeki amaç ve hedefleri;

- . Varlığından haberdar etme,
- . Sesini duyurma ve gücünü gösterme (propaganda),
- . Taraftarlarına ve işbirlikçilerine moral verme,
- . Kendinden yana olmayanları korkutma, sindirme,
- . Mevcut yönetimin otoritesini sarsma,
- . Devleti halka baskı yapmaya zorlama,
- . Örgüt üyelerini eğitme,

¹⁵ David Long, **The Anatomy of Terrorism**, (New York: The Free Press, 1990), s.4

¹⁶ Metin Tamkoç, **Uluslararası Terörizmin Rusya ile Bağlantısı**, Uluslararası Terörizm Sempozyumu, (Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1984), s.49

¹⁷ Sabri Dilmaç, **Terörizm Sorunu ve Türkiye**, (Ankara: Emniyet Genel Müd. Yayınları, 1997), s.19

. Örgüt üyeleri üzerinde otorite kurma ve disiplin sağlama,
 . Karmaşa (kaos) yaratarak ilgi uyandırma ve dikkat çekme şeklinde ifade edilebilir.¹⁸

Bütün terör eylemleri ortak bir amacı paylaşmaktadır. Bu ortak nokta onların acımasız olmaları ve çoğu kez şiddet yoluyla kurbanlarına boyun eğdirmeyi amaçlamalarıdır. Şiddetin burada sadece fiziksel olması gerekmez, şiddet aynı zamanda psikolojik de olabilir.

“Terörizmin amacı göz korkutmaktır. Bu amaç özellikle şiddetin kullanılmasıyla gerçekleştirilmeye çalışılır. Kuşkusuz bu gereksinim sadece fiziksel gücün kullanılmasında mevcut değildir, aynı zamanda psikolojik silahlanmanın yardımına başvurmayı da içerir.”¹⁹

Altuğ, terör eylemlerine başvuranların gerekçelerini çaresizlik, cezalandırma isteği, bunalım ve karışıklık yaratmak, devlet terörü bağlamında çıkarların korunması olarak dört temel nedenle açıklamaktadır.²⁰

Çaresizlik: Bazı insanlar seslerini iktidara duyurabilmek için terörden başka yol bulamayacaklarına düşünebilirler. Örnek olarak; dünya kamuoyunun dikkatini çekmek için Filistin Kurtuluş Örgütü'nün uçak kaçırma olaylarını gösterebiliriz.

Cezalandırma: Birbirine karşıt gruplar maddi-manevi uğradıkları zararların bedelini birbirlerini çeşitli yollarla cezalandırmak suretiyle ödetirler. Cezalandırılanlar bazen birebir hedef olarak seçilen bir kişi olabileceği gibi, sadece karşı tarafın dinine, milliyetine vb. mensup olan sıradan insanlar da olabilir.

Bunalım ve karışıklık yaratmak: Varolan iktidara güvenin sarsılması, insanlarda korku ve endişe duygularının yaratılması gibi amaçlarla düzenlenen terör eylemleridir. Kurbanlar kamuoyu tarafından tanınan ve güvenilen kişiler olabileceği gibi, canlı bomba kullanılarak hedef alınan halk da olabilir.

---

¹⁸ Alkan, **a.g.e.**, ss. 83-84

¹⁹ Robert Young, **Revolutionary Terrorism, Crime and Mortality**, Social Theory and Practice,(Vol:4, No:3, Fall 1977), s.228

²⁰ Altuğ, **a.g.e.**, ss.17-18

Devlet terörü bağlamında çıkarların kolanması: Bir ÷lke kendi çıkarlarına zarar veren ya da verebileceğini düşündüğü başka bir ÷lkeye terör eylemlerinde bulunabilir. Bunu bazen o ÷lkedeki karşıt güçlere maddi-siyasi destek vererek, bazen de bizzat kendi silahlı güçleri tarafından eylem yaparak gerçekleştirir.²¹

1.1.1.3. Terörizmin Türleri

Terör ve terörizm kavramlarının tanımları üzerinde ortak bir noktaya varılmadığı gibi terörizmin türleri konusunda da standart bir sınıflandırma yapmak çok zordur. Terörizm türleri üzerine yapılan sınıflandırmalar değişik yazar, araştırmacı ve ÷lkelere göre farklılıklar göstermektedir. Bunlar arasında; devlet terörü-devlete karşı terör, ulusal (iç) terör-uluslararası terör, etnik terör, kır terörü-şehir terörü, doğrudan terör-dolaylı terör, devrimci terör, bastırıcı terör, yukarıdan terör-aşağıdan terör vs. sayılabilir.

Araştırmada, devlet terörü, devlete karşı terör ve uluslararası terör olmak üzere terörün üç temel türü üzerinde durulacaktır. Araştırma sınırlılıkları itibari ile Türkiye üzerinde etkili olan ve faaliyet yürüten terör türleri dikkate alınarak, bu çerçevede dahilinde bir alt sınıflandırma da yapılacaktır. Ayrıca, terörizm olgusu ve türleri içerisinde, araştırma problemi olarak belirlenen “siber terörizm” kavramı betimlenmeye ve biçimlendirilmeye çalışılacaktır.

Devlet Terörü

Devletin, mevcut siyasi rejimi korumak amacıyla, vatandaşlarına karşı, hukuk kurallarının dışına çıkarak, işkence, korkutma, kötü muamele ve hatta öldürme vb. eylemlerde bulunmasına devlet terörü denilmektedir.²² Terörün,

---

²¹ Aynı, ss.17-18

²² Alkan, a.g.e., s:19, Walter Laqueur, **The Age of Terrorism**, Çev: İbrahim Yıldız. (Little, Brown and Com., USA, 1987), s.142

baskı yaratıp sindirmenin en etkili yöntem olduğu düşüncesinin en açık kanıtı devlet terörüdür.²³

Cemal Güzel, devlet terörünün 1960 yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'nin öncülüğünde yapılı hale geldiğini belirtmektedir. Güzel, 1960'larda pek çok Afrika ve Güney Amerika ülkesinde "terör timleri" ya da "ölüm magandaları" gibi gruplar aracılığıyla devrimci ya da karşı ayaklanmalara karşı sistemli devlet terörü gerçekleştirildiğinin de altını çizmektedir.²⁴

Ayrıca Noam Chomsky, Alexander George, Michael McClintock ve Richard Falk gibi uzmanlar da terörün asıl olarak devletler tarafından uygulandığını savunmaktadırlar.²⁵

Devlet terörü, daha çok totaliter rejime sahip devletlerin veya iç karışıklıklarını çözemeyen ülkelerin başvurduğu bir yol olarak nitelendirilmektedir.²⁶ İnsanlar şekillendirilebilecek birer nesne ya da işlenebilecek hammadde olarak görülmekte ve mevcut sistemin devamını sağlayabilmek için insan doğasını terörle değiştirmek amaçlanmaktadır.

İlk organize devletin kurulduğu dönemden bugüne hep var olduğu kabul edilen bu terör türü sonucu insanlık tarihinde büyük acılar yaşanmış ve muazzam boyutlarda insan hakları ihlalleri meydana gelmiştir. Hitler Almanya'sı ve Stalin Rusya'sı devlet terörüne çarpıcı birer örnek olarak verilebilir. Ayrıca Afganistan'da Taliban yönetiminin yaptıkları ya da Suriye'de Saddam döneminde Hama şehrinin askerler tarafından kuşatılıp yirmibin kişinin öldürülmesi devlet terörünün günümüzdeki örnekleri içerisinde yer alabilirler.²⁷

---

²³ Güzel, **a.g.e.**, s.8

²⁴ Güzel, **a.g.e.**, s.12

²⁵ Noam Chomsky ve diğerleri. **Western State Terrorism**, Ed:Alexander George, (UK: Polity Press, 1991)

²⁶ Dilmaç, **a.g.e.**, s.135

²⁷ Metin Öztürk, **Suriye Üzerine Politik-Askeri Bir Değerlendirme: Türkiye Suriye İlişkileri, Türkiye ve Ortadoğu**, (Ankara: Gündoğan Yayınları, 1997), ss.64-65

Devlete ve Siyasal Sisteme Karşı Terör

Örgütlü kişi ve gruplarca, toplumsal düzene, onun devlet, yasal iktidar ve siyasal kurumlar gibi simgelerine yöneltilen şiddet eylemleri devlete karşı terör olarak ifade edilmektedir.²⁸

Siyasi terör olarak ifade edilebilecek bu terör türünde ideolojik özellikleri ne olursa olsun, demokratik toplumlardaki bu teröristler, hüküm süren yönetime şiddetle karşı olan, liberal demokratik değerler yüzünden yabancılaşmış ve çaresiz insanlar olarak tanımlanmaktadır. Liberal toplumlar içerisinde liberal kurumlar ve değerler lehinde ezici çoğunluklar barındırmaktadır. Aşırı muhalif kişiler, liberal demokratik devletin böylesi genel desteğe ve meşruluğa sahip olduğunu gördükleri için barışçıl ve meşru yollarla etkili olma konusundaki tüm umutlarını yitirerek, bunun yerine, siyasi terörizm de dahil, güce götüreceği çeşitli alternatif şiddet yollarına başvurabilmektedir.²⁹

Siyasi terörizm, bireylere, gruplara, toplumlara ya da devletlere, teröristlerin siyasi taleplerine ödün verilmesi amacıyla korku ve dehşet salmak için, cinayet ve ortadan kaldırmanın düzenli kullanımı, cinayet ve yok etme tehdididir. Psikolojik savaşın en eski tekniklerinden biri olan bu terörizm şeklinde korku ve dehşet salmanın baş hedefi seçilmiştir, amaç ya da iletilecek olan mesaj belirlenmiştir ve güvenilirlik, tehdidin gerçekten yapıldığı hedef ikna edilerek kazanılmaktadır.³⁰

Dramatik, ses getirici ve korku salıcı nitelikte eylemlerin tercih edildiği bu terörizmde amaç, ülke bütünlüğünü bozmak veya demokratik siyasal düzenin yerine başka meşruluk temeline dayanan bir düzen kurmak ve demokratik

²⁸ Ruşen Keleş ve Artun Ünsal, "Kent ve Siyasal Şiddet", **Cogito** (Şiddet Özel Sayısı), (Sayı:6-7, 1996), s.93

²⁹ "Paul Wilkinson, **Terörizmin Kökleri**, Terrorism and the Liberal State, (Londra:The Macmillan Press Ltd., 1997, s.93", Güzel, a.g.e., ss.176-177

³⁰ Wilkinson , **Terör ve Terörizm: Kavramlar, Özellikler ve Tipoloji**, Çev: Talip Kabadayı, Güzel, a.g.e., s.144'deki alıntı

toplumları istikrarsızlığa sürükleyerek hükümetlerin ne kadar güçsüz olduklarını göstermeye çalışmaktadır.³¹

Paul Wilkinson'un siyasi terör ve terörizmi daha anlaşılır hale getirmek için hazırladığı tipoloji, olgulardaki anlam karışıklığını önlemek bakımından bu noktada önemli bir kaynaktır.³²

---

³¹ Walter Laqueur, **Terrorism**, (London: The Chaucer Press, 1980) s.87, Doğu Ergil, **Türkiye'de Terör ve Şiddet**, (Ankara: Turhan Kitabevi, 1980), s.175

³² Wilkinson, **Terör ve Terörizm: Kavramlar, Özellikler ve Tipoloji**, Çev: Talip Kabadayı, Güzel, a.g.e., s.152

Tablo1: Siyasi Terör ve Terörizmin Temel Bir Tipolojisi

TİP	HEDEFLER	ÖZELLİKLER
Devrimci Denebilecek	Kökü devrimci değişimden başka siyasi güdüler: devletleri siyaset ya da yasa değişikliklerine zorlamak, devlet görevlilerini görevden aldirmek veya cezalandırmak gibi.	Bireyler tek başlarına eylemde bulunabilmesine rağmen, tipik bir biçimde küçük gruplar halinde çalışırlar ve diğer suçlulardan ayırt edilmeleri oldukça güçtür.
Devrimci	Devrim ya da yöntemli bir biçimde devrimci amaçlara ulaşmak.	Her zaman bir lideri, ideolojisi ya da programı olan bir grup fenomendir. Alternatif örgütsel yapılar geliştirirler. Örgüt, devrimci hareket içerisindeki uzman suikastçı ya da askeri nitelikli örgütler tarafından üstlenilir.
Bastırıcı	Baskıcıların istenmeyen olarak belirlediği davranış biçimlerini, bireyleri ya da grupları baskı altına almak veya keyfi olarak seçilmişleri tasfiye etmek.	Genellikle kanlı toplu terörle kendisini gösterir. Sıklıkla iktidar partisi ve ordu gibi öteki organları içerir. Asıl teknikleri işkencedir.
İkincil	Hiçbir belirli bir hedefi yoktur. Geniş ölçekli bir şiddetten kaynaklanan bir yan üründür.	Kasıtlı olarak planlanmamış, rastgeledir. İçinde sistematik terörizmin eşlik edici bir öge olabileceği oldukça kanlı mücadelelerin yapıldığı koşullarda ortaya çıkar.

Wilkinson, 1977

Wilkinson, siyasal olarak harekete geçirilmiş sistematik terörizmi üç temel biçimde ayırt etmektedir: Birincisi, belli grup veya bireyleri baskı altına almak ve sindirmek için devletler tarafından kullanılan bastırıcı terörizm; ikincisi, zorlama

ya da yıldırma, öç alma ya da cezalandırma gibi devrimci güç ele geçirmekten başka çeşitli amaçlar için kullanılan devrimci denilebilecek terörizm, üçüncüsü de, uzun vadede siyasal devrim ve bunun yanında sosyo-ekonomik düzende temel değişiklikler yapma amacı güden devrimci terörizm. Wilkinson, ikincil terör terimini ise, rastgele meydana gelen, uluslararası ve iç savaşlar ya da toplu ayaklanmalar gibi büyük şiddet içeren olaylar sırasında ortaya çıkan, geniş çaplı terör eylemlerini ifade etmek amacıyla kullanmaktadır.³³

Buraya kadar, devlete ve siyasal sisteme karşı terör hareketi, siyasi terörizm genel başlığında anlatılmaya çalışılmıştır. Bu çalışmada, araştırmancının sınırlılıkları gereği Türkiye’de devlete ve sisteme yönelik halen faaliyet yürüten terör örgütleri göz önünde bulundurularak, devlete karşı terör genel konu başlığı altında; sağ terör, sol terör ve bölücü terör hareketleri üç alt başlık olarak incelenecektir.

Sağ Terör: Herhangi bir ırk veya dinin üstünlüğüne inanan, bu doğrultuda benimsenen ırkın/dinin yayılması amacıyla yürütülen terör faaliyetleri sağ terör başlığı altında ifade edilmektedir.³⁴ Sağ terör örgütlerinin nihai hedefi, benimsenen ırkçı ya da dinci felsefeye dayalı devlet düzeni kurmak ve bu düzeni yürütülen şiddet faaliyetleriyle korumak olarak belirtilebilir.³⁵ Irkçı felsefeyle hareket eden sağ terör örgütlerine A.B.D’de faaliyet gösteren Ku Klux Klan, din eksenli terör faaliyetlerinde bulunan örgütlere de İslami Büyük Doğu Akıncılar Cephesi (İBDA/C)’ni örnek olarak göstermek mümkündür.

Sol Terör: Marksist-Leninist ideoloji çerçevesinde Komünist devlet düzeni kurmak amacıyla faaliyet yürüten terörizm türü olarak tanımlanmaktadır.³⁶ Türkiye’de DHKP/C, TKP-ML, İtalya’da Kızıl

---

³³ Aynı, s.153

³⁴ Mustafa Gündüz, **Basın ve Terör**, (İzmir: Saray Kitabevi, 1996,) s.64

³⁵ Doğu Ergil, **Türkiye’de Terör ve Şiddet**, (Ankara: Turhan Kitabevi, 1980) s.26-48

³⁶ Gündüz, **a.g.e.**, s.65

Tugaylar, Yunanistan'da da 17 Kasım Örgütü sol terör örgütleri kapsamında ifade edilmektedir.³⁷

Bölücü (Etnik) Terör: Etnik ve milliyetçi ayrılıkçılığa dayanan terör örgüt ve eylemleri bu başlık altında toplanmaktadır. İngiltere'de faaliyet yürüten İrlanda Kurtuluş Ordusu (IRA), İspanya'daki Bask Ülkesi ve Özgürlüğü Örgütü (ETA), Türkiye'de PKK ya da KADEK gibi örgütler bu terör türü içerisinde değerlendirilmektedir.

Uluslararası Terör

Terörizm kavramı üzerinde global bir tanıma varılamamasının en temel nedenleri arasında ülkelerin kendi menfaatleri ve muhtemel ideolojik baskılar yer almaktadır. Aynı kişinin aynı eylemden dolayı sınırın bir tarafında özgürlük savaşçısı ya da kahraman, diğer tarafında ise terörist ilan edilmesi uluslararası hukukun ve devletlerin kimin terörist ve neyin terörizm olduğu konusunda anlaşamamalarına ve dolayısıyla "Uluslararası terör" üzerinde evrensel işbirliğinin sağlanmasına da engel olmaktadır.

Altuğ'a göre, bir terör eyleminin uluslararası nitelik kazanması için şu unsurları barındırması gerekmektedir:³⁸ Yabancılara veya yabancılara ait hedeflere yönelik olması, hükümetler veya birden fazla devlet tarafından desteklenen unsurlarca düzenlenmesi, bir yabancı hükümetin veya uluslararası örgütlerin siyasi mekanizmalarını etkilemek amacıyla yapılması.

Bir olgunun ya da olayın uluslararası nitelik taşıması bunların uluslararası alanda yer alması ile mümkün olabilmektedir. Aynı şekilde herhangi bir terör eyleminin de uluslararası nitelik kazanmasının uluslararası alanda görülmesi veya uygulanması, sonuçlarının ulusal toplumu olduğu kadar uluslararası kamuoyunu da etkilemesi ile mümkün olabileceğini söylemek mümkündür.

³⁷ M. Sami Denker, **Uluslararası Terör, Türkiye ve PKK**, (İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 1997), s:7

³⁸ Yılmaz Altuğ, **Terörizmin Anatomisi**, (İstanbul:Altın Kitaplar Yayınevi, 1995), s:14

Terörizme “global” nitelik kazandıran başlıca faktörler şunlardır:³⁹

- a. Terörizmin yaratacağı etki ve sonuçlar nedeniyle yerel nitelikteki bir terörizm hareketinin bile uluslararası boyutları ve uluslararası nitelikleri olabilme olasılığı,
- b. Teröristlerin ulusal sınırları aşan hareketliliği, farklı ülkeler tarafından desteklenmeleri ve internet gibi gelişmiş haberleşme imkanlarından yararlanmaları da “global” bir çerçeveye yaratmaktadır.
- c. Terörizm kurbanları ve mağdurları sadece tek bir ülkenin vatandaşı olmayabilir, örneğin; uluslararası sefer yapmakta olan bir yolcu uçağının kaçırılması durumunda olay kendiliğinden uluslararası bir nitelik kazanmaktadır.

Martha Crenshaw'ın yaptığı tespit terörizmin uluslararası niteliğini çok iyi bir şekilde özetlemektedir.⁴⁰ Teröristlerin hareketliliği, sınırları geçme yeteneği, bir ülkede elde ettikleri kaynakları başka bir ülkeye karşı kullanmaları, yabancı ülkelerde sığınacak yer bulmaları, başka bir ülkeden elde ettikleri silahları diğer bir ülkede üçüncü bir ülkenin vatandaşlarına karşı kullanmaları ve dördüncü bir ülkeye kaçmaları, bütün bunlar tek taraflı terörizm politikalarının problemliliği olduğu anlamına gelir.

Ulusal terörizm ile uluslararası terörizmi ayıran çizginin bazen çok ince olduğu belirtilse de, böyle bir ayırımın yapılmasının her şeyden önce başvurulabilecek hukuk kuralları açısından büyük önemi bulunmaktadır. Zira, ülkesel nitelik taşıyan terör eylemleri uluslararası hukuku çok fazla ilgilendirmezken, uluslararası terörizmin önlenmesi için alınan önlemler ülke iç hukuklarının yanı sıra uluslararası hukuk düzenini de çok yakından ilgilendirmektedir.⁴¹

---

³⁹ Ertan Beşe, **Terörizm, Avrupa Birliği ve İnsan Hakları**, (1. Basım, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2002), ss.31-32

⁴⁰ “Martha Crenshaw, Unintended Consequences: How Democracies Respond to Terrorism”, (21 Fletcher Forum For World Affairs, (153), 1997), s.155”, Beşe, **a.g.e.**, s.32'deki alıntı

⁴¹ M. Şükrü Alpaslan, **Kriminoloji ve Hukuk Açısından Tedhişçilik**, (İstanbul: Teknik Yayınlar, 1983), s.210

Uluslararası terörizm olgusu açısından gerekli olan, terör eylemlerine katılan unsurlar bakımından birden fazla ülke ve bu ülkelerin çıkarlarının söz konusu olmasıdır. Uluslararası terörizmi, ulusal olandan ayıran diğer bir özelliği de terör eyleminin sonuçlarının milletlerarası alanda hissedilmesidir. Ancak, terörizmin medeniyete karşı ilan edilmiş bir savaş olduğunu, bu nedenle hiçbir terör eyleminin sonucunun ulusal alanda sınırlı kalmayıp, mutlaka uluslararası alanda da hissedileceğini savunanlar da bulunmaktadır.⁴²

Bu bilgiler doğrultusunda; uluslararası terörizm, ulusal ya da uluslararası nitelikte, mevcut ya da varsayılan herhangi bir sorun ile ilgili olarak kamuoyu oluşturmak, taraftar toplamak ya da söz konusu sorunun taraf veya taraflarını güç durumda bırakmak veya belirli bir kazanç sağlamak amacıyla, terör eyleminin gerçekleştirildiği yer, eylemcileri ve mağdurların özelliklerinden dolayı uluslararası nitelik kazanan şiddet eylemleri şeklinde tanımlanabilmektedir.⁴³

1.1.1.4. Uluslararası Hukuk ve Terörizm

Uluslararası Hukuk Metinlerinde Terörizm ve İlgili Anlaşmalar

II. Dünya Savaşı öncesinde terörizmle ilgili olarak yapılan sözleşmelerden en eskisi Mexico City’de 28 Ocak 1902 tarihinde imzalanan “Suçluların İadesi ve Anarşizme Karşı Korunma Sözleşmesi”dir. Bu sözleşmeden sonra kronolojik olarak Buenos Aires’te 29 Şubat 1920 tarihinde "Poli Sözleşmesi" imzalanmış, 10 Ağustos 1935 tarihinde de "İstenmeyen Yabancılara Karşı Ortak Korunma ile İlgili Anlaşma" (Bu anlaşma yürürlüğe girememiştir) yapılmıştır. Bu anlaşma ve sözleşmelerden hiçbirinde terörizmin tanımı yapılmamıştır.⁴⁴

Milletler Cemiyeti 1935 yılında Kopenhag Konferansı’nda “Terörün Önlenmesi ve Cezalandırılması” ve “Uluslararası Ceza Mahkemesi Kurulması”

⁴² “Paul Johnson, The Seven Deadly Sins of Terrorism, (The Jerusalem Conference, Jerusalem,1979), s.8’den” aktaran. M. Şükrü Alpaslan, **a.g.e.** s.210-211

⁴³ Alpaslan, **a.g.e.**, s. 212

⁴⁴ „Y.Alexander, A.N.Browne , ve .S.A.Nanes, Control of Terrorism:International Documents N_o:4 , 1979 , s.3-9„. Aktaran: Reşat Kurbanov, www.yesil.org/dosyalar/Terörizm+Nedir+Reşat+Kurbanov.htm 15/06/2006

konularında iki sözleşme hazırlamış ve bunlar 16 Kasım 1937 de Cenevre’de imzalanmıştır. Ancak, “Terörizmin Önlenmesin ve Cezalandırılmasına İlişkin 1937 tarihli Sözleşme” bu tarihe kadar yapılan sözleşmeler arasında terörizmle en yakından ilgili olmasına rağmen terörizmin bir tanımını verememiş, yalnızca bazı özelliklerine işaret etmekle yetinmiştir. Ayrıca sözleşme 24 devlet tarafından imzalandığı halde II. Dünya Savaşı’nın yaklaşması ve Cemiyetin etkinliğini giderek kaybetmesi gibi nedenlerle yürürlüğe girememiştir.⁴⁵

Birleşmiş Milletler ise, terörle mücadele konusunda ilk defa 1937 tarihli Cenevre Sözleşmesine atıfta bulunarak “Devletler arasında BM şartlarına uygun bir şekilde Dostane Münasebetler Kurma ve İşbirliği Yapılmasına Dair Milletlerarası Hukuk İlkeleri Hakkında Bildiri” ile kimsenin teröre destek olmamasını istemiştir.⁴⁶

Birleşmiş Milletler kurulduğu günden bugüne kadar, hem Genel Kurul hem de Güvenlik Konseyi bazında, birçok kararında nerede, kim tarafından ve hangi gerekçeyle gerçekleştirildiğine bakılmaksızın terörü kınamasına rağmen, henüz tüm üye devletlerin kabul ettiği ortak bir terörizm tanımını oluşturamamıştır.⁴⁷

Ancak BM, terör eylemlerine karşı uluslararası sözleşmeler ya da bildirimler hazırlayarak, üye ülkelerin imza ve onayına sunmaktadır. Bu sözleşmelerden bazıları şunlardır:⁴⁸

- 14 Eylül 1963 tarihinde Tokyo’da imzalanan “Uçaklarda İşlenen Suçlar Ve Diğer Bazı Eylemlere İlişkin Sözleşme”,
- 16 Aralık 1970 tarihinde Lahey’de imzalanan “Uçakların Kanundışı Yollarla Ele Geçirilmesinin Önlenmesi Hakkında Sözleşme”,
- 23 Eylül 1971 tarihinde Montreal’de imzalanan “Sivil Havacılığın Güvenliğine Karşı Kanundışı Eylemlerin Önlenmesine İlişkin Sözleşme”

---

⁴⁵ Aynı

⁴⁶ Pulat Y Tacar, **Terör ve Demokrasi**, (İstanbul: Bilgi Yayınevi, 1999), s.86

⁴⁷ İbrahim Kaya, **Terörle Mücadele ve Uluslararası Hukuk**, (Ankara:Siyasal Kitabevi, 2006)

⁴⁸ Tacar, **a.g.e.**, s.30

- 14 Aralık 1973 tarihinde New York'ta imzalanan "Diplomasi Ajanları da Dahil Olmak Üzere Uluslararası Korunan Kişilere Karşı İşlenen Suçların Önlenmesi Ve Cezalandırılması Sözleşmesi",
- 17 Aralık 1979 tarihinde New York'ta imzalanan "Rehine Alınmasına Karşı Uluslararası Sözleşme",
- 3 Mart 1980 tarihinde Viyana'da imzalanan "Nükleer Maddelerin 24 Şubat 1988 tarihinde Montreal'de imzaya açılan "Uluslararası Sivil Havacılığa Hizmet Veren Havaalanlarında Kanundışı Şiddet Olaylarının Önlenmesine İlişkin Protokol",
- 24 Şubat 1988 tarihinde Montreal'de imzaya açılan "Uluslararası Sivil Havacılığa Hizmet Veren Havaalanlarında Kanundışı Şiddet Olaylarının Önlenmesine İlişkin Protokol",
- 10 Mart 1988 tarihinde Roma'da imzalanan "Denizde Seyir Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesine Dair Sözleşme",
- 10 Mart 1988 tarihinde Roma'da imzalanan "Kıta Sahanelerinde Bulunan Sabit Platformların Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesine Dair Protokol",
- 01 Mart 1991 tarihinde Montreal'de imzalanan "Plastik Patlayıcıların Teşhisi Amacıyla İşaretlenmesi Sözleşmesi",
- 20 Mayıs 1999 tarihinde New York'ta imzalanan "Terörist Bombalamaların Ortadan Kaldırılması Hakkında Uluslararası Sözleşme",
- 27 Eylül 2001 tarihinde New York'ta imzalanan "Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme".

Terörizm konusundaki sözleşmelerden bir diğeri de Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan "Terörün Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi'dir. 27 Ocak 1977'de Strasbourg'da imzalanan bu sözleşmeyi Türkiye'nin içinde bulunduğu 17 ülke onaylamıştır. Sözleşme hükümleri, terör eylemlerini işleyenleri öncelikle ülkelerine iade etmeye, bu yapılmadığı takdirde

yakalandıkları ülkede yargılanmalarını sağlamaya yöneliktir. Ancak bu sözleşmede de terörizmin tanımı yapılamamıştır.⁴⁹

Avrupa Birliği de üye devletler için ortak bir terörizm tanımı oluşturmak ve terörle etkin bir mücadele gerçekleştirmek amacıyla bir çerçeve karar almıştır.⁵⁰ Buna göre; her üye devlet, kendi ulusal hukukuna göre tanımlanmış olan bağlamları gereği,

- halkı ciddi şekilde sindirme veya
- bir devleti veya uluslararası örgütü bir eylemi işlemeye veya işlemekten kaçınmaya gayri meşru olarak zorlama veya
- bir ülkenin veya uluslararası örgütün temel siyasi, anayasal, ekonomik veya sosyal yapılarını ciddi şekilde bozma veya yıkma

amacıyla işlenen, bir ülkeye veya uluslararası örgüte ciddi şekilde zarar verebilecek olan aşağıda belirtilen fıkralardaki kasdi eylemlerin terörist suçlar olarak sayılmasının sağlanması için gereken önlemleri alacaktır:

- (a) ölüme sebebiyet verebilecek şekilde bir kişinin yaşamına saldırılar,
- (b) bir kişinin fiziksel bütünlüğüne saldırılar,
- (c) adam kaçırmaya ya da rehin alma,
- (d) devlet ya da kamu imkanlarını, taşıma sistemlerini, bilgi sistemi de dahil olmak üzere alt yapı imkanlarını, kıta sahanlığı üzerindeki sabit platformları, insan yaşamını tehlikeye atma veya büyük ekonomik kayba yol açma ihtimalinde kamusal mekanı veya özel mülkiyeti geniş çaplı yok etmeye neden olma,
- (e) uçaklar, gemiler ya da başka insan ve mal nakil araçlarını kaçırmaya,

⁴⁹ www.avrupakonseyi.org.tr, "Avrupa Antlaşmaları", www.egm.gov.tr/temuh "Uluslararası Sözleşmelerde Terörizm", 15/062006

⁵⁰ Council Framework Decision 2002/475/JHA of 13 June 2002 on Combating Terrorism (OJ L 164, 22 Haziran 2002) Aktaran: İbrahim Kaya, **Terörle Mücadele ve Uluslararası Hukuk**, (Ankara:Siyasal Kitabevi, 2006)

- (f) nükleer, biyolojik ya da kimyasal silahları ya da silah ve patlayıcıları üretme, bulundurma, edinme, nakil, sağlama ya da kullanma ile biyolojik ve kimyasal silahlara yönelik araştırma ve geliştirme,
- (g) insan hayatını tehlikeye atacak şekilde tehlikeli maddeleri ortama salma ya da yangın, sel baskını veya patlamalara neden olma,
- (h) insan hayatını tehlikeye atacak şekilde su, enerji veya diğer temel doğal kaynakların sunulmasına müdahale etme ya da bunu engelleme,
- (i) (a)'dan (h)'ye kadar olan fıkralarda sıralanan eylemlerden birini yapma tehdidinde bulunmak.

1.1.1.5. Türkiye’de Terör

Türkiye’de Terörün Tarihsel Gelişimi

Aşırı Sol Örgütler

Türkiye’de terörün gelişimi, aşırı sol örgütlenmelerle birlikte başlamış, aşırı solun gelişimi de dünya sol örgütlenme çabalarıyla paralellik göstermektedir. Türkiye’de aşırı sol olarak nitelendirebilecek ilk önemli örgüt, Türkiye Komünist Partisi, kısa adıyla TKP’dir. Bu örgüt 10 Eylül 1920 tarihinde Azerbaycan’ın başkenti Bakü’de kurulmuş, Kurtuluş Savaşı döneminde yasal bir nitelik taşıırken 1925 Takrir-i Sükun Kanunu ile yasadışı hale gelmiştir.⁵¹

1946 yılına gelindiğinde ise, çok partili döneme geçiş ile birlikte Marksist-Leninist faaliyetler oluşmaya başlamıştır. Bu dönemde düşüncelerin daha serbest açıklanabildiği bir ortamın doğması nedeniyle, çok sayıda yazar Sosyalizm ve Komünizm içerikli eserler yazmışlardır. Özellikle 1961 Anayasası ile oluşan hürriyet ve özgürlük ortamının etkisiyle ortaya çıkan örgütlenmeler

⁵¹ Alkan, a.g.e., s:55

adam kaçıрма, sabotaj, bombalama, silahlı saldırılar gibi eylemlerle gündeme gelmişlerdir.

Bu dönemde diğer ülkelerde başlayan öğrenci hareketlerinin de etkisi ile özellikle 1968-1969 yıllarında işçi yürüyüşleri, kanunsuz gösteri ve yürüyüşler, boykot ve işgaller, yasadışı grevler gibi eylemler olağan karşılanı hale gelmiştir. 1971 yılından itibaren de kurulan Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu (THKO), Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi (THKP/C), Türkiye Komünist Partisi Marksist-Leninist (TKP-ML) gibi yeni yasadışı örgütler gerçekleştirdikleri silahlı ve bombalı saldırılar, adam kaçıрма ve banka soygunu gibi terörist eylemlerle gündeme gelmişlerdir.⁵²

12 Eylül 1980 öncesi aşırı sol örgütlerin kendi aralarındaki fikir uyuşmazlıkları ve liderlik kavgaları yeni örgütlenmelerin oluşmasına neden olmuştur. Örneğin Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu içerisinden çıkan örgütler arasında Türkiye Devrimci Komünist Partisi (TDKP/HK), Türkiye İhtilalci Komünistler Birliği (TİKB), Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu-Diriliş (THKO/DİRİLİŞ) gibi örgütleri saymak mümkündür. Aynı şekilde Türkiye Komünist Partisi/Marksist-Leninist örgütü bünyesinden çıkan on yedi örgütten en önemlileri arasında TKP/ML-Devrimci Halkın Birliği, TKP/ML-Partizan, TKP/ML-Bolşevik Partizan ve Sosyalist Vatan Partisi (SVP) örgütleri yer almaktadır.⁵³

Birbirlerine benzeyen ancak bazı farklılıkları da olan bu aşırı sol örgütler önce 12 Mart 1971 Muhtırası, daha sonra da 1980 yılındaki 12 Eylül Askeri Darbesi ile büyük zarar görmüşlerdir. Ancak genel hedefleri olan, mevcut Anayasal düzeni yıkıp, yerine Komünist ideolojinin yayılmasını sağlayarak, Marksist-Leninist bir düzen kurma çabası içerisinde günümüzde halen faaliyetlerini sürdürmeye çalışan sol örgütler bulunmaktadır. Bunlar arasında; Marksist Leninist Komünist Parti (MKLP), Türkiye Komünist Parti/Marksist-Leninist (TKP/ML), Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi (DHKP/C), Marksist Komünist Parti (MKP) en önemlileridir.⁵⁴

⁵² Şahin Kurt, **Uygulamada Terör Suçları ve İlgili Mevzuat**, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 1998), s.19

⁵³ Aynı, ss.19-20

⁵⁴ www.egm.gov.tr/temuh/terorgroup1.html, 13/062006

Aşırı Sağ Örgütler

Mevcut devlet düzenini yıkararak yerine, belirli bir din veya ırkın üstünlüğü esasına dayalı devlet kurmak amacıyla şiddet faaliyetleri yürüten örgütler sağ nitelikli terör örgütleri olarak ifade edilmektedir. Türkiye’de ırkçı felsefeye dayalı faaliyet yürüten herhangi bir terör örgütü bulunmazken, din eksenli irticai faaliyetlerde bulunan terör örgütleri karşımıza çıkmaktadır.⁵⁵

Türkiye’de aşırı sol örgütlenmelere paralel olarak sağ gruplar da 1973 yılından itibaren hızla yasal ve yasal olmayan alanlarda örgütlenme faaliyetlerine başlamışlardır. Özellikle Ülkücü ve Akıncı gruplar kurdukları gençlik örgütleri ile sol terör örgütlerine karşı silahlı mücadeleye girmişlerdir.⁵⁶

Aşırı sağ akımlar arasında Türkiye’de faaliyet yürüten; Akıncılar Derneği’nden ayrılan İslami Büyük Doğu Akıncılar Cephesi (İBDA/C), Hizbullah, ve faaliyetlerini daha çok Almanya’da devam ettiren İslami Cemiyet ve Cemaatler Birliği (İCCB) din eksenli örgütler arasında önde gelenleridir. Özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra gündeme gelen El Kaide terör örgütünün yerel yapılanmaları da Türkiye üzerinde terörist faaliyetlerde bulunmaktadır

İBDA cemaati, 1975 yılında o zamanki Milli Selamet Partisi’nin yan kuruluşu görünümündeki ‘Akıncılar Derneği’ adlı gençlik örgütünün çıkardığı ‘Gölge’ dergisi ile seslerini duyurmaya başlamışlardır. Ancak, daha sonra bu dernekten ayrılarak ‘Akıncı Güç’ isimli dergi etrafında örgütlenmişlerdir.⁵⁷

1982’de İran Devrim Muhafızları tarafından kurulmuş olan Hizbullah örgütünün dini lideri Şeyh Fadlallah olarak bilinmektedir. Örgütün siyasi liderliğini ise 1992 yılından beri Hasan Nasrallah yürütmektedir. Merkezi

---

⁵⁵ Alkan, **a.g.e.**, s.21

⁵⁶ Yüksek Öğretim Kurumu, **Türkiye’de Anarşi ve Terörün Sebepleri ve Hedefleri**, (Ankara: YÖK Yayınları, 1985), ss.105-112

⁵⁷ Kurt, **a.g.e.**, s.23

Beyrut'ta bulunan örgüt, Şiilik mezhebini benimsemekte ve bugünkü Lübnan meclisinde 23 milletvekili ile temsil edilmektedir.⁵⁸

İran Hizbullahı'ndan farklı olarak, Mardin'de kurulan ve Türk Hizbullahı olarak bilinen örgüt ise, Türkiye'de daha çok Doğu ve Güneydoğu illeri ile Ankara ve İstanbul'da adam kaçırmaya, suikast girişimleri ve bombalama eylemleri ile adını duyurmuştur.⁵⁹

İslami Cemiyet ve Cemaatler Birliği (İCCB), Cemalettin Kaplan'ın önderliğindeki bir grubun Avrupa Milli Görüş Teşkilatı'ndan ayrılması sonucu ortaya çıkmıştır. Merkezi Almanya'da bulunan örgüt, İran devrimini benimsemekte ve Türkiye'de bir İslam Cumhuriyeti kurma amacıyla faaliyetlerini yürütmektedir.⁶⁰

Bölücü (Etnik) Örgütler

Bölücülük, bir bütün olan toplumun unsurlarının, ayrı ırk, ayrı din ve ayrı mezhep olduklarını iddia ederek toplumu bölmek amacıyla yapılan faaliyetler olarak tanımlanmaktadır.⁶¹ Türkiye'de bölücülük faaliyetlerini 1800'lü yıllara kadar dayandırmak mümkündür. Bu yıllardaki bölücülük faaliyetleri ve patlak veren Kürt isyanlarının sebepleri dışsal ve içsel faktörler olarak ikiye ayrılmaktadır. Dış sebepler İngiltere, Fransa ve Rusya'nın kışkırtmaları; iç sebepler ise, zorunlu askerlik ve vergiler olarak ifade edilmektedir.⁶² Özellikle 1806-1912 tarihleri arasında patlak veren 12 Kürt isyanı büyümeden bastırılmış ve yine 1924-1940 Cumhuriyet döneminde 25 Kürt ayaklanması yaşanmıştır.⁶³

⁵⁸ Faik Bulut, http://www.turkishtime.org/23/40_4_tr.asp, 12/06/2006

⁵⁹ Kurt, **a.g.e.**, s.23

⁶⁰ **Aynı**, s.24

⁶¹ Türk Dil Kurumu, **Türkçe Sözlük**, (Yeni basım: Ankara TDK Yayınları No:549, 1988), s.344

⁶² Ahmet Aydın, **Kürtler, PKK ve Öcalan**, (Ankara: Kiyap Yayınları, 1992), s.33

⁶³ M. Ali Birand, **Apo ve PKK**, (İstanbul: Milliyet Yayınları, 1992), ss.51-54

1950'li yıllarda Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde "Kürt Milliyetçiliği" görüşünü benimseyenler ile üniversitelerde okuyan Kürt gençleri Marksist-Leninist oluşumlar içerisinde yerlerini almışlar, böylece bölücülük faaliyetleri aşırı sol örgütlerin çatısında yürütülmüştür.⁶⁴

1969 yılından sonra ise, "Marksist-Leninist Kürt Milliyetçiliği" düşüncesini benimseyenler Doğu Devrimci Kültür Ocakları (DDKO) ismiyle kurdukları dernek çatısı altında birleşerek, faaliyetlerini bu dernek içerisinde yürütmüşlerdir. 12 Mart Muhtırası ile kapatılan DDKO'lar, Marksist-Leninist Kürt hareketleri için düşünsel ve kitlesel alt yapının oluşmasını sağlamıştır.⁶⁵

Türkiye'de faaliyetlerine devam eden en önemli bölücü örgüt PKK/KADEK başta olmak üzere, diğer bölücü örgütlerin zemini de (TKSP, RNK, KUK vb.) doğrudan ya da dolaylı olarak Marksist-Leninist felsefeye dayanmaktadır.⁶⁶

1.1.1.6. Türkiye'de Faaliyetlerine Devam Eden Terör Örgütleri

Günümüzde faaliyetleri azalan ölçüde de olsa devam eden başlıca terör örgütleri aşağıda belirtilmiştir:⁶⁷

- **DHKP/C**
Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi
- **TKP/ML**
Türkiye Komünist Parti/ Marksist-Leninist
- **MLKP**
Marksist Leninist Komünist Parti
- **MKP**
Maosist Komünist Parti
- **PKK / KONGRA-GEL, KADEK**
Kürdistan İşçi Partisi, Kürdistan Halk Kongresi ve Kürdistan Özgürlük ve Demokrasi Kongresi

⁶⁴ Alkan, **a.g.e.**, s.87

⁶⁵ N. Ali Özcan, **PKK**, (Ankara: ASAM Yayınları, 1999), s.23-26

⁶⁶ Rafet Ballı, **Kürt Dosyası**, (İstanbul: Cem Yayınevi, 1991), s.29

⁶⁷ <http://www.egm.gov.tr/temuh/terorgroup1.html> 10.01.2005

- **PŞK**
Kürdistan Devrim Partisi
- **PDK/ Bakur**
Kürdistan Demokrat Partisi/Bakur
- **Hizbullah (Türk / İran)**
- **HD**
Hilafet Devleti
- **İBDA/C**
İslami Büyük Doğu Akıncılar Cephesi
- **Tevhid-i Selam**
Kudüs Ordusu
- **EI-Kaide**

1.1.1.6.1. Türkiye'deki Aşırı Sol Örgütler

Türkiye Komünist Parti/Marksist- Leninist (TKP/ML)

Türkiye'de aşırı sol olarak nitelendirilebilecek ilk önemli örgüt Türkiye Komünist Partisi (TKP)'dir. 10 Eylül 1920 tarihinde Bakü'de kurulan bu örgüt, günümüze kadar faaliyetlerini yürüten ve halen de devam eden en eski aşırı sol örgüt olarak bilinmektedir.⁶⁸

1925 yılına kadar yasal bir örgüt niteliğinde olan TKP, önce Takrir-i Sükun ile yasadışı hale gelmiş, daha sonra da Türk Ceza Kanunu'nun 141. ve 142. maddeleri ile sol örgütlerin faaliyetleri yasaklanmıştır. Bu nedenle örgüt, 1961 yılına kadar büyük bir gelişme gösterememesine rağmen, 1961 Anayasası ile doğan özgürlük ortamından oldukça faydalanmıştır. Bu dönemde özellikle TKP'nin çabaları sonucu olarak Türkiye İşçi Partisi (TİP), Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK), Fikir Kulüpleri Federasyonu (FKF), Devrimci Gençlik (DEV-GENÇ) ve Türkiye Öğretmeler Sendikası (TÖS) gibi yeni oluşumlar ortaya çıkmıştır.⁶⁹

---

⁶⁸ Kurt, **a.g.e.**, s:18

⁶⁹ Aynı, s.19

12 Eylül 1980 öncesi, örgüt sayılarındaki artışa bağlı olarak artan fikir uyuşmazlıkları nedeniyle mevcut sol örgütlerin bünyesinden pek çok yeni örgüt türemiştir. Bunlar arasında, Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu (THKO), Türkiye Halk Partisi-Cephesi (THKP/C), Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi/Ordusu (TİİKP) en önemlilerindedir. Türkiye Komünist Partisi/Marksist-Leninist (TKP/ML) de TİİKP/TİİKO'nun bünyesinden çıkmış bir örgüt olarak günümüze kadar faaliyetlerine devam eden aşırı sol örgütlerden biri olmuştur.⁷⁰ TKP/ML silahlı faaliyetlerini Türkiye İşçi Köylü Ordusu (TİKKO) adıyla askeri bir kanat yürütmektedir.

İbrahim Kaypakkaya'nın ölümünden sonra dağılma tehlikesi geçiren örgüt, 1987 yılında önce iki gruba ayrılmış, 1992 yılında ise tekrar birleşmiştir. Ancak 1994 yılında bu defa, TKP/ML KONFERANS, TKP/ML DABK ve TKP/ML BİRLİK olmak üzere 3 gruba bölünmüştür. TKP/ML BİRLİK grubunun önemli bir faaliyeti bulunmamaktadır.⁷¹ TKP/ML Avrupa'da TKP/ML DABK ve TKP/ML KONFERANS adlı iki ayrı grup şeklinde örgütlenmiştir. DABK grubu, 'Avrupa Demokratik Halklar Konfederasyonu', KONFERANS grubu ise, 'Yurt Dışı Bürosu' olarak faaliyet göstermekte ve Türkiye'deki terör eylemlerine eleman ve lojistik destek sağlamaktadır.⁷²

Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi (DHKP/C)

DHKP/C terör örgütünün kökeni, Mahir Çayan önderliğinde kurulan Türkiye Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi (THKP/C) isimli örgütlenmeye dayanmaktadır. Mahir Çayan, Ertuğrul Kürkçü, Münir Ramazan Aktolga, Yusuf Küpeli, Orhan Savaşçı, Ulaş Bardakçı, Bingöl Erdumlu ve Ziya Yılmaz'ın 1970 yılında kurdukları örgüt, 1971 yılında yayınladıkları bildiri ile devrimci hareketin

⁷⁰ Kurt, **a.g.e.**, ss.19-20; **Terörizm: PKK, DHKP/C ve İrticai Terör Örgütlerinin Avrupa'daki Faaliyetleri**, 2002, Böl:3, s.4

⁷¹ Aytuğ, **a.g.e.**, s.73

⁷² **Terörizm:PKK, DHKP/C ve İrticai Terör Örgütlerinin Avrupa'daki Faaliyetleri**, (2002, Böl:3), s.4

Marksist-Leninist bir partiye bağlanması gerektiğini, bu doğrultuda kurdukları örgüte Türkiye Halk Kurtuluş Partisi (THKP) adını verdiklerini duyurmuşlardır.⁷³

THKP/C örgütü, eylemlerine Ankara- Emek'deki bir banka soygunu ile başlamış⁷⁴, 17 Mayıs 1971 tarihinde İsrail Başkonsolosu Efrahim Elrom'un kaçılarak öldürülmesi ile en büyük eylemini gerçekleştirmiştir.⁷⁵

Örgüt, 30 Mart 1994 tarihinde Suriye'de gerçekleştirdiği kongresinde ismini Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi (DHKP/C) olarak değiştirmiş ve bu isimle gerçekleştirdiği ilk eylem Ankara'da Adalet eski bakanı Mehmet Topaç'ın öldürülmesi olmuştur⁷⁶.

Örgütün şimdiki Genel Sekreteri ve liderinin Dursun Karataş, Avrupa Sorumlusu'nun da Musa Faruk Ereren olduğu bilinmektedir. 1991 yılından itibaren Almanya'da bulunan liderleri Karataş tarafından yönetilen örgütün merkez komite üyelerinin büyük çoğunluğu da Belçika'da bulunmaktadır.⁷⁷

1997 yılında A.B.D. tarafından terör örgütü olarak ilan edilen DHKP/C'nin 1998'de Almanya'daki, 2001'de de İngiltere'deki faaliyetleri yasaklanmıştır. Ancak halen Londra, Paris, Atina, Brüksel, Viyana ve Amsterdam gibi Avrupa şehirlerinde enformasyon büroları mevcuttur.⁷⁸

DHKP/C'nin son zamanlarda en bilinen faaliyetlerini F Tipi cezaevlerine karşı yürütmüş olduğu propaganda eylemleri ve ölüm oruçları oluşturmaktadır.

⁷³ "Sol Terör Örgütleri, (Ankara: EGM Yayınları,1997), s.1" den aktaran Alkan, a.g.e. s.67

⁷⁴ M. Sami Denker, **Uluslararası Terör ve PKK**, (1. Baskı, İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 1997), s.32

⁷⁵ "Sol Terör Örgütleri, (Ankara: EGM Yayınları,1997), s.2" den aktaran Alkan, a.g.e. s.68

⁷⁶ "Sol Terör Örgütleri, **Terörle Mücadele Hizmetleri Kurs Notları**, (Ankara: TEMUH Daire Başkanlığı, 2000), s.190"dan aktaran Alkan, a.g.e., s.69

⁷⁷ **Terörizm:PKK, DHKP/C ve İrticai Terör Örgütlerinin Avrupa'daki Faaliyetleri**, (2002, Böl:3), s.2

⁷⁸ **Terörizm, PKK, DHKP/C ve İrticai Terör Örgütlerinin Avrupa'daki Faaliyetleri**, (2002, Böl:3), s.3

Marksist-Leninist Komünist Parti (MLKP)

1994 yılında TKP/ML ile Türkiye Komünist İşçi Hareketi (TKİH) örgütlerini feshedip, Garbis Altınoğlu liderliğinde Marksist Leninist Komünist Partisi (MLKP) adıyla kurdukları yeni örgüt çatısı altında birleşmişlerdir. Ancak 1995’de TKP/ML- Yeniden İnşa Örgütü ile birleşerek, faaliyetlerine MLKP olarak devam edeceğini duyurmuştur.⁷⁹

Günümüzde Türkiye’deki faaliyetleri büyük ölçüde etkisiz hale getirilen önemli örgütlerden biri olan MLKP, yurt dışında Göçmen İşçiler Kültür Derneği (GİK-DER) aracılığıyla İngiltere, Almanya, Fransa ve Belçika’da faaliyetlerine devam etmektedir. Geçmişte özellikle büyük şehirlerde bombalama ve silahlı saldırı türü eylemlerle Türkiye’de faaliyet gösteren örgüt, Avrupa’daki faaliyetlerine devam etmesi nedeniyle Türkiye için potansiyel tehdit olarak değerlendirilmektedir.⁸⁰

Maoist Komünist Parti (MKP)

Maoist Komünist Parti (MKP), TKP/ML’nin ideolojik, politik ve örgütsel olarak devamı niteliğindedir. Maoist olmadan Marksist-Leninist olunamayacağını iddia eden örgüt, Komünist olmanın esas ölçütü olarak Maoizmi temel aldığını belirtmektedir.⁸¹

MKP, 2002 yılında Marksist-Leninist ideolojinin üçüncü aşaması olarak Maoizm ile kendini tamamlamıştır. Kendisini TKP/ML ile aynı tarihsel mirasa sahip ve ileri seviyede devamacısı olarak nitelendiren örgüt, parti programının 12. maddesinde “TKP/ML’nin ismi, Marksizm-Leninizm biliminin Maoizm ile

⁷⁹ www.teror.gen.tr, 10/01/2006

⁸⁰ **Terörizm:PKK, DHKP/C ve İrticai Terör Örgütlerinin Avrupa’daki Faaliyetleri**, s:4; Alkan, **a.g.e.**, s:78

⁸¹ MKP 1.Kongre Belgeleri, **İdeoloji: Marksizm, Leninizm, Maoizm**, (İstanbul: Kardelen Yayınları, 2004) ss:28-29

vardığı nitel aşama temel alınarak, Maoist Komünist Parti (MKP) olarak değiştirildi” denilmektedir.⁸²

Ayrıca, TKP/ML'nin silahlı mücadele birliği olan TİKKO MKP'de Halk Kurtuluş Ordusu (HKO) olarak değiştirilmiştir. Parti ismindeki değişikliğe bağlı olarak TMLGB olan gençlik örgütünün ismi Maoist Gençlik Birliği (MGB) şeklinde değiştirilmiştir.⁸³

1.1.1.6.2. Türkiye'deki Bölücü Örgütler

Kürdistan İşçi Partisi, Kürdistan Halk Kongresi ve Kürdistan Özgürlük ve Demokrasi Kongresi (PKK/KONGRA-GEL, KADEK)

PKK terör örgütünün ilk temelleri, Ankara Yüksek Öğrenim Derneği (AYÖD) içerisinde faaliyet yürüten Abdullah Öcalan, Kesire Yıldırım, Haki Karaer, Cemil Bayık ve Kemal Pir tarafından 1974 yılında Ankara'da düzenlenen bir toplantıyla atılmıştır.⁸⁴ Öcalan'ın liderliğindeki grup 1976'dan itibaren Doğu ve Güneydoğu Bölgesi'nde faaliyetlerine başlamıştır. Bölgede örgütlenme ve taraftar toplama çalışmalarına aralıksız devam eden grup, bir kuruluş kongresi düzenleyerek partileşme sürecine geçilmesini kararlaştırmıştır. Bu doğrultuda, 27-28 Kasım 1978 tarihlerinde toplanarak, Kürdistan İşçi Partisi (PKK:Partiya Karkarani Kürdistan) adlı örgüt kurulmuş ve 1979'da Adalet Partisi Milletvekili Mehmet Celal Bucak'a silahlı saldırı düzenlenerek örgütün varlığı ilan edilmiştir.⁸⁵

12 Eylül 1980 Askeri Darbesi'nden kısa bir süre önce Abdullah Öcalan liderliğinde bir grup Suriye'ye geçerek, Suriye'nin kontrolündeki Lübnan'daki

---

⁸² MKP 1.Kongre Belgeleri, **İdeoloji: Marksizm, Leninizm, Maoizm**, (İstanbul: Kardelen Yayınları, 2004) s:32

⁸³ **a.g.e.**:s:33

⁸⁴ Ballı, **a.g.e.**, s:204

⁸⁵ Birand, **a.g.e.**, s:93

Bekaa Vadisi'nde teorik ve pratik eğitim faaliyetlerine başlamışlardır.⁸⁶ 1984 yılına kadar militanlara teorik, siyasi ve silahlı eğitim veren örgüt, askeri birimi niteliğinde olan Kürdistan Kurtuluş Birliği (HRK)'yi kurmuş ve 15 Ağustos 1984 tarihinden itibaren de Türkiye'ye yönelik eylemlere başlamıştır.⁸⁷ Örgüt, 21 Mart 1985 tarihinde siyasi faaliyetlerde bulunabilmek amacıyla Kürdistan Ulusal Kurtuluş Cephesi (ERNK) adında bir örgüt, 30 Ekim 1986 tarihinde de HRK'nin yerine Kürdistan Ulusal Kurtuluş Ordusu (ARGK)'nu kurmuştur. ERNK örgütün propaganda faaliyetlerini yürüten organ, ARGK ise silahlı mücadele birimi olarak işlev görmektedir.⁸⁸

1984-1990 yılları arasında bölgedeki etkisini iyice arttıran örgüt, 1990 yılında Kuzey Irak'taki Körfez Krizi'nin sağladığı imkanları da etkili bir şekilde değerlendirmiştir. Ancak 1992'de Türk güvenlik güçlerinin Kuzey Irak'a düzenledikleri hareket sonucunda örgüt askeri ve siyasi alanda krize sürüklenmiştir. Devam eden yıllarda da yurt içi ve yurt dışında örgüte yönelik olarak düzenlenen operasyonlarla örgüt iyice zayıflatılmıştır. Özellikle PKK'nın ikinci adamı olarak bilinen Şemdin Sakık'ın yakalanması ve 20 Ekim 1998 tarihinde imzalanan Adana Antlaşması ile Suriye PKK'nın terör örgütü olduğunu kabul etmiş ve Öcalan'ı ülkesinden çıkarmak zorunda kalmıştır.⁸⁹ Suriye'den Rusya'ya, oradan İtalya'ya sığınan Öcalan, en son gittiği Kenya'da yakalanarak 16 Şubat 1999'da Türkiye'ye getirilmiş ve yargılanarak ömür boyu hapis cezasına çaptırılmıştır.

PKK, Öcalan yakalandıktan sonra, 2000 yılında düzenlediği Olağanüstü 7. Kongresi'nde aldığı kararla "Demokratik Cumhuriyet ve Barış Projesi" adıyla yeni bir program oluşturulduğu ve Kürt sorununun çözülmesi için Türkiye'nin demokratik dönüşümünün sağlanmasının amaçlandığı ifade edilmektedir. Örgüt, 2002 yılında düzenlediği 8. Kongresi'nde de ismini Kürdistan Özgürlük ve Demokrasi Kongresi (KADEK) olarak değiştirerek terör örgütü

---

⁸⁶ Ballı, **a.g.e.**, s:205

⁸⁷ Ballı, **a.g.e.**, s.206, Emin Demirel, **PKK**, (Ankara:GHMD Yayınları, 1996), s.25-26

⁸⁸ Ballı, **a.g.e.**, s.206, Denker, **a.g.e.**, s.61

⁸⁹ Metehan Demir, "İşte Tarihi Antlaşma", **Hürriyet Gazetesi** (21.10.1998)

görüntüsünden kurtulmayı amaçlamıştır.⁹⁰ PKK/KADEK, değiştirdiği ismi ve geliştirdiği yeni politikalarıyla Türkiye ve uluslararası alanda siyasi faaliyetlere ağırlık vermektedir.

Kürdistan Devrim Partisi (PŞK)

Irak Kürdistan Devrim Partisi güdümlü olduğu ileri sürülen Kürdistan Devrim Partisi (PŞK: Partiya Şoreşe Kürdistan) adlı örgüt, 1995 yılında çökertilen Yekbun (Birlik) adlı örgütün devamı olan yeni bir yapılanma içerisinde ortaya çıkmıştır.⁹¹

Henüz kuruluş aşamasında iken, 2001 yılında emniyet güçleri tarafından Diyarbakır'da üst düzey yöneticileri ve 26 üyesi ele geçirilen örgütün Kuzey Irak'ta eğitim kamplarının olduğu bilinmektedir.⁹²

Abdullah Öcalan'ın yakalanmasıyla dağılma sürecine giren PKK'nın elemanlarını kendi bünyesinde toplamaya çalışan örgüt amacını; İran, Irak, Suriye ve Türkiye sınırları içerisinde bulunan bir alanda Bağımsız Demokratik ve Birleşik bir Kürdistan Devleti kurmak olarak ifade etmektedir.⁹³

Kürdistan Demokrat Partisi / Bakur (PDK/BAKUR)

II. Dünya Savaşı sırasında SSCB'nin elinde bulunan Kuzey Azerbaycan bölgesiyle ilgili toprak talebiyle faaliyetlerine başlayan örgüt, 16 Ağustos 1945'de Mahabad Kürt Cumhuriyeti'ni kurmuştur. Kuzey Azerbaycan bölgesinin

⁹⁰ www. "PKK Olağanüstü 7. Kongresi Sonuç Bildirgesi", Serxwebun, Sayı:218, 2000; Atilla Şehirli, "PKK'nın Kongre ve Konferansları ile Uyguladığı Strateji ve Taktikler", 1. Milletlerarası Doğu ve Güneydoğu Anadolu Güvelik ve Huzur Sempozyumu'na sunulan bildiri, (Elazığ: Fırat Üni. Yayınları, 2000), s.789-833

⁹¹ <http://www.sucbilimi.org/?ana=teror&alt=pshk>, 16/07/2006

⁹² <http://arsiv.hurriyetim.com.tr/hur/turk/01/04/18/turkiye/97tur.htm>, 17/07/2006

⁹³ <http://www.sucbilimi.org/?ana=teror&alt=pshk>, 16/07/2006,
<http://arsiv.hurriyetim.com.tr/hur/turk/01/04/18/turkiye/97tur.htm>, 17/07/2006

SSCB'ye verilmesinden sonra desteksiz kalan bu Kürt Cumhuriyeti İran tarafından yıkılmıştır.⁹⁴

Ancak Mahabad Kürt Cumhuriyeti'nin Genel Kurmay Başkanlığı'nı yapan Molla Mustafa Barzani aşiretiyle SSCB'ye sığınarak bir süre burada kalmıştır. Irak'ta Baas Partisi'nin yönetimini ele almasından sonra, 1958 yılında Irak'a gelerek Celal Talabani ile İran, Irak, Suriye ve Türkiye topraklarında faaliyet yürütecek merkezi Kürdistan Demokrat Partisi'ni kurmuştur.⁹⁵ Irak'ta Kürt devleti kurmayı amaçlayan Barzani liderliğindeki bu parti, yıllarca devam eden İran-İrak Savaşı'nda İran'ın desteğiyle giderek güçlenmiştir. Özellikle Kuzey Irak Bölgesi KDP'nin kontrolü altında olan bir bölgedir.⁹⁶

KDP içerisindeki kutuplaşmaların etkisi ile 1992 yılının Temmuz ayında Kuzey Irak'ta yapılan toplantıda Rizgari Örgütü'nden ayrılan grup ile KDP'den kopan bir grup yeni bir oluşum kurduklarını belirtmişlerdir. Örgüt, Kuzey Irak'ta faaliyet gösteren BKDP (Birleşik Kürdistan Demokrat Partisi) ile isimlerinin benzerliğinden dolayı 1994 yılında Irak'ın kuzeyinde yaptığı kongre ile adını PDK/BAKUR (Kuzey Kürdistan Demokrat Partisi) olarak değiştirme kararı almıştır. Örgütün amacı; Irak, İran, Suriye ve Türkiye toprakları üzerindeki Kürtlerin yaşadığı bölgelerde Ulusal Demokratik Devrim ile Bağımsız Sosyalist Kürdistan Cumhuriyeti kurmaktır.⁹⁷

PDK/Bakur 2005 yılında gerçekleştirdiği 9. kongresinde, Kürdistan'ın Türk Devleti egemenliği altındaki parçasında Kürt halkının meşru mücadelesini yürüttüğünü belirtmektedir. Ayrıca, PDK/Bakur amacını, "Türkiye ve Kuzey Kürdistan'da coğrafi, siyasi teritoryum temeline ve eşit haklara dayalı federal demokratik bir siyasal sistemin oluşturulmasını ve Kuzey Kürdistan' da çoğulcu, parlamenter demokratik bir düzen ve toplum kurmak" olarak ifade etmektedir.⁹⁸

---

⁹⁴ Denker, **a.g.e.**, s.54

⁹⁵ **Aynı**, s.54

⁹⁶ Denker, **a.g.e.**, s.47

⁹⁷ <http://www.sucbilimi.org/?ana=teror&alt=pshk>, 16/07/2006

⁹⁸ <http://www.pdk-bakur.com/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=146>, 18/07/2006

1.1.1.6.3. Türkiye'deki Aşırı Sağ Örgütler

Türk Hizbullahı

Hizbullah kelime anlamı olarak, Allah'ın yolu, taraftarları, Allah'ın partisi gibi anlamlar taşımakta olup, örgütsel anlamda Allah adına, İslam uğruna gruplaşma biçiminde de ifade edilebilmektedir.⁹⁹ Bu çerçevede ilk gruplaşmalar 1979-1980 yıllarında Diyarbakır'da Abdulvahap Ekinci'ye ait Vahdet Kitabevi etrafında gerçekleşmiştir. Daha sonra bu kitabevi bünyesinde yaşanan ayrılıklar sonucu İlim ve Menzil kitabevleri ve grupları ortaya çıkmıştır.¹⁰⁰

İlk olarak 1981'de Fidan Güngör Menzil Kitabevi'ni, 1982 yılında da Hüseyin Velioğlu İlim Kitabevi'ni açarak Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Hizbullah örgütünün etkin grupları haline gelmişlerdir. Ancak 1987 yılına kadar karşılıklı dayanışma içerisinde hareket eden bu iki grup, İran modelini benimseme ve Kürtçülük konusunda belirgin fikir ayrılıkları nedeniyle birbirlerinden tamamen kopmuştur. Menzil grubuyla olan bütün bağlarını koparma yoluna giden İlim grubu bundan sonraki faaliyetlerini Hizbullah ismiyle yürütmeye başlamıştır.¹⁰¹

Güneydoğu Bölgesi'nde giderek güçlenen Hizbullah örgütü, bir yandan Menzil grubuna karşı silahlı faaliyetler yürütürken, diğer yandan aynı bölgede faaliyet yürüten PKK terör örgütü ile silahlı çatışmalara girmiştir. Türk kamuoyu Hizbullah örgütünün ismini ilk defa, özellikle 1991-1995 yılları arasında çok sayıda insanın yaşamını yitirmesine yol açan PKK-Hizbullah arasındaki çatışmalar sonucunda öğrenmiştir.¹⁰²

Hizbullah'ın yürüttüğü silahlı faaliyetler üzerine Türk güvenlik güçleri tarafından örgüte yönelik düzenlen operasyonlar sonucunda örgüt büyük kayıplar vermiş, 17 Ocak 2000 tarihinde düzenlenen operasyonla da örgüt lideri

⁹⁹ www.yesil.org/teror/TBMM_hizbullah_htm-11.01.2005

¹⁰⁰ Hikmet Çiçek, **Hangi Hizbullah**, (İstanbul: Kaynak Yayınları, 2000), s.131

¹⁰¹ www.yesil.org/teror/TBMM_hizbullah_htm-11.01.2005

¹⁰² Emin Demirel, **Hizbullah**, (İstanbul: Kültür Sanat Yayıncılık, 2001), s.37

Hüseyin Velioğlu ölü olarak ele geçirilmiştir. Düzenlenen bu operasyonlar sonucunda büyük zarar gören örgüt, bir süre sessiz kalmasına rağmen, 24 Ocak 2001 tarihinde Diyarbakır Emniyet Müdürü A. Gaffar Okan'a karşı düzenlediği iddia edilen silahlı saldırı ile kamuoyunun gündemine gelmiştir.¹⁰³

İslami Büyük Doğu Akıncılar Cephesi (İBDA/C)

Osmanlı Devleti modelinde federatif yapılı bir İslam Devleti kurulması amacını güden ve bu amaç doğrultusunda silahlı mücadele yöntemini benimseyen örgütün 1970'li yıllardan itibaren radikal İslami faaliyetler içerisinde olduğu bilinmektedir.

Örgütün vermek istediği mesajları dergiler vasıtasıyla veya cezaevleri görüşmeleriyle sempatizanlarına ulaştırdığı bilinmektedir. Emniyet Genel Müdürlüğü bilgilerine göre, örgütün legal alanda faaliyet gösterdiği dergiler şunlardır: Taraf, Ak-Doğu, Kip, Karar, Akademya, Bediat ve Furkan.¹⁰⁴

Örgüt lideri olan ve Salih Mirzabeyoğlu olarak bilinen Salih İzzet Erdis 30 Aralık 1998'de yakalanmış, 04.01.1999 tarihinde de tutuklanarak cezaevine konulmuştur.¹⁰⁵ Üyelerinin de çoğunun cezaevinde olması nedeniyle eski gücünü yitiren örgüt aralıklarla düzenlediği yasadışı gösterilerle sesini duyurmaya çalışmaktadır.¹⁰⁶

Hilafet Devleti

Örgütün temelleri radikal görüşleri nedeniyle dönemin İran'daki devrim lideri Humeyni'ye benzetilerek Köln'ün Humeynisi lakabını alan Cemalettin Kaplan tarafından atılmıştır. Türkiye'de bir süre müftü olarak görev yapan

¹⁰³ Mahmut Oral ve İbrahim Karaaslan, "Hizbullah'ın Boy Hedefiydi", **Cumhuriyet Gazetesi** (25.01.2001) s:8, Nuriye Akman, "Katilini Biliyordu", **Sabah Gazetesi** (25.01.2001)

¹⁰⁴ <http://www.sucbilimi.org/?ana=teror&alt=ibdac> 15/07/2006

¹⁰⁵ <http://arsiv2.hurriyet.com.tr/hur/turk/98/12/30/gundem/09gun.htm>, 12/06/2005

¹⁰⁶ www.yesil.org/teror/ibdac.htm, 20/06/2005

Kaplan, 1981 yılında siyasi mülteci olarak gittiği Almanya'da örgütün altyapısını oluşturmaya başlamıştır.

1983'de Hilafet Devleti'ni kuran Kaplan'ın 1995 yılında ölmesi üzerine liderliği oğlu Metin Kaplan üstlenmiştir. Örgütün liderliğini babasından devralan Metin Kaplan da Köln halifesi olarak ün yapmıştır. Metin Kaplan, 2000 yılında kendisine rakip olma çabası içindeki bir kişiyi öldürmeye azmettirmek suçundan Almanya'nın Düsseldorf Yüksek Eyalet Mahkemesi'nce suçlu bulunarak, 4 yıl süreyle hapis cezasına çaptırılmıştır.¹⁰⁷

Cezasının tamamlanması ile tahliye olan Kaplan, 13 Ekim 2004'de Türkiye'ye iade edilmiştir. Türkiye'de Anayasal düzeni silah zoruyla değiştirmeye teşebbüs etmek suçundan yargılanarak, ağır müebbet hapis cezasına çaptırılmıştır.¹⁰⁸

Kaplanlılar olarak da bilinen örgüt elemanları sadece Kur'an ve şeriat kanunlarını tanıdıklarını ve demokrasiyi reddettiklerini belirtmektedir. Amaçlarının laik Türk Devletini yıkarak yerine halife önderliğinde radikal İslamcı bir devlet kurmak olduğu bilinmektedir.¹⁰⁹

Tevhid-i Selam (Kudüs Ordusu)

1985 yılında yayın hayatına başlayan ve halen hapiste bulunan Nurettin Şirin tarafından çıkartılan İstiklal Dergisi ile daha sonra çıkan Şehadet ve Tevhid dergileri etrafında toplanan, İran referanslı radikal bir örgütlenmedir. Günümüzde ise haftalık Selam Gazetesi etrafında toplanan grubun, İran devrim metodunu benimseyen radikal dini fikirlere sahip olduğu ve Türkiye Cumhuriyeti toprakları üzerinde mevcut Anayasal düzeni yıkarak yerine şeriat hükümleriyle yönetilen İran benzeri bir İslam devleti kurmayı amaçladığı bilinmektedir.¹¹⁰

¹⁰⁷ <http://www.milliyet.com.tr>, 13/10/2004

¹⁰⁸ <http://www.ntvmsnbc.com/news/329498.asp> 22/06/2005

¹⁰⁹ <http://www.ntvmsnbc.com/news/>, 22/06/2005

¹¹⁰ <http://www.yesil.org/teror/irticaguruplar.htm> 17/07/2006

El-Kaide ve Yerel Örgütlenmeleri

Afganistan'daki Taliban rejimi tarafından desteklendiği ve liderliğini Suudi asıllı Usame Bin Laden'in yaptığı öne sürülen El-Kaide örgütünün tam olarak nerede bulunduğu ve nasıl bir yapısal düzenleme içerisinde olduğu henüz kesin bir netlik kazanmamıştır.¹¹¹ Dünyanın çeşitli ülkelerindeki saldırıları büyük finans olanakları sayesinde gerçekleştirdiği belirtilen El Kaide'nin daha çok şeriatla yürütülen ülkeler tarafından maddi olarak desteklendiği bilinmektedir.¹¹²

Özellikle 11 Eylül 2001 tarihinde ABD'de Dünya Ticaret Merkezi'ne yapılan saldırıların ardından El-Kaide terör örgütü kamuoyu gündemine oturmuştur. Daha sonra Türkiye'de HSCB Bankası, İngiliz Konsoloslugu ve sinagoglara yönelik saldırılar, Londra metrosuna yapılan saldırı ve daha pek çok saldırı El-Kaide bağlantılı terör örgütleri tarafından üstlenilmiştir.

15-20 Kasım 2003 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilen dört intihar saldırısı eyleminin ardında El Kaide örgütü ve Türkiye yapılanması olduğu güvenlik güçleri tarafından da açıklanmıştır. Özellikle sinagoglara yönelik saldırıları gerçekleştiren militanların Türk olduğu belirlenmiş ve bu kişilerin El Kaide bağlantılı Ensar El İslam Örgütü'nün yönlendirmesiyle eylemi gerçekleştirdikleri de ifade edilmiştir.¹¹³

Çok karmaşık bir yapılanma içerisinde olduğu düşünülen örgüt, eylemlerini ABD ve onun müttefiklerinin yıpratılması ve zarara uğratılmasına yönelik olarak gerçekleştirmektedir. 11 Eylül saldırılarından sonra Ortadoğulu halkların temsilciliğine soyunan örgüt, ABD, Ortadoğu ve Kuzey Afrika merkezli bir huzursuzluk yaratma stratejisi izlemektedir.¹¹⁴

El-Kaide gibi diğer radikal dini örgütlerden olan Hizbullah ve Hilafet Devleti örgütlerinin ortak düşmanlara karşı ortak hareket etmeleri de yapılan saldırıların hangi örgüt tarafından gerçekleştirildiğini bulmayı

¹¹¹ http://www.haberseli.com/haber_detay.aspx?hID=9703, 18/07/2006

¹¹² Mehmet Faraç, **El Kaide Turka**, (İstanbul: Günizi Yayıncılık, 2004) s.33

¹¹³ "Türk Eylemcileri Kim Kullandı", **Cumhuriyet Gazetesi** (18 Kasım 2003), Faraç, **a.g.e.**, s.27

¹¹⁴ http://www.haberseli.com/haber_detay.aspx?hID=9703, 18/07/2006

zorlaştırmaktadır.¹¹⁵ Temel ideolojisi, Selefi-Vahhabi geleneğine dayanan dini örgütler fraksiyonlara bölünüp ayrı isimler alsalar da tek hedef olan “şeriatı dünyaya hakim kılma” uğruna, teori gereği “Hizbullahi cihadçı çizgi” üzerinde hareket etmektedir.¹¹⁶

1.1.2. Kitle İletişiminde İnternet Teknolojisi

1.1.2.1. İletişimden Kitle İletişimine

İletişimle ilgili neredeyse sınırsız sayıda tanımlamayla karşılaşmak mümkündür. Bu tanımlardan her biri iletişim olgusunun bir yönüne ya da aşamasına dikkat çekmektedir. Hiçbiri yanlış olmayan bu tanımların pek çoğu da yeterli değildir. Bu nedenle iletişimi açıklamaya çabalayan birbirinden farklı birçok tanıma göz gezdirmekte fayda vardır.

İletişim kavramı, Sosyal Bilimler Sözlüğü'nde şu şekilde tanımlanmaktadır:

“Mesaj, mesajı gönderen ve alan olmak üzere üç unsuru olan ve bilgi, görgü, deneyim, duygu, kanaat, yazı veya sesin birden fazla taraf arasında kullanılması ile oluşan etkileşim sürecidir.”¹¹⁷

Gerbner; iletişimi mesajlar aracılığıyla gerçekleştirilen toplumsal bir etkileşim olarak tanımlarken, Rogers ve Kincaid; iletişimi, katılanların bilgi yaratıp, karşılıklı bir anlamaya ulaşmak amacıyla bu bilgiyi birbirleriyle paylaştıkları bir süreç olarak tanımlamaktadır.

Oskay'a göre, iletişim; insanoğlunun birbirlerine atmosferini paylaştığı ortamlarındaki nesnelere, olaylar ve olgularla ilgili değişimleri haber veren, bunlara ilişkin bilgilerini birbirlerine aktaran, aynı olgular, nesnelere, sorunlar karşısında benzer yaşam deneyimlerinden kaynaklanan, benzer duygular

¹¹⁵ <http://www.milliyet.com.tr/2002/02/19/siyaset/asiy.html>, 20/07/2006

¹¹⁶ Mehmet Faraç, **Eİ Kaide Turka**, (İstanbul: Günizi Yayıncılık, 2004) s.37

¹¹⁷ Ömer Demir ve Mustafa Acar, **Sosyal Bilimler Sözlüğü**, (İstanbul: Ağaç Yayıncılık, 1992) ss.177-178

taşıyıp bunları birbirine ifade eden insanların oluşturduğu topluluk ya da toplum yaşamı içinde gerçekleştirilen tutum, yargı, düşünce ve duygu bildirimleridir.¹¹⁸

Kaya'ya göre de; kısaca ileti alışverişi olarak tanımlanabilecek iletişim kavramı, haberin, bilginin ya da en genel anlamıyla kültürün insan topluluklarına dağıtımını olgusu olarak da tanımlanabilir.¹¹⁹

Bu tanımlardan hareket edildiğinde, iletişimden söz edebilmek için bir "ileti" kadar bunun aktarımı, yayımı veya dağıtımını gerçekleştirecek araç ve tekniklere de gereksinim olduğu anlaşılmaktadır. Tarih boyunca, insanlar bu teknikleri ve araçlarını yaratma ve geliştirme çabası içinde olmuşlardır.

İletişim kavramı, günümüzde haberleşmeyi de içeren daha geniş kapsamlı bir karşılıklı ileti alışverişi sürecini ifade etmektedir. İnsanların büyük bir toplum içinde toplumu oluşturan diğer alt gruplarda ve kültürlerde yaşamaları, onları ve sosyal grupları birbirleri ile etkileşime zorlar ve böylece her insan grubu toplumsal ilişkilerin bir tür şebekesi olarak ortaya çıkmaktadır.¹²⁰

Günümüzde iletişim teknolojisinin geldiği nokta, elektromanyetik dalgaları ve bunların alıcılarının kullanımı ile tüm kitleye seslenebilme olanağı sunmaktadır. Gelişmiş toplumlarda iletişim gereksinimi, günlük yaşamın vazgeçilmez parçaları haline gelen elektronik posta, ev/cep telefonu, faks makinelerinden, en ileri teknoloji ürünü olan bilgisayarlara, haberleşme uydularına kadar uzanan çok çeşitli teknik ve araçlarla sağlanmaktadır. Daha geniş kitlelere seslenebilmek, onlarla iletişim kurmak için sürekli çaba gösteren insanoğlunun, yüzyılımızda gerçekleştirilen bu teknoloji sayesinde kitlelere sesini duyurabilme imkanına kavuşması "kitle iletişimi" olgusunu da beraberinde getirmiştir.

Kitle iletişiminin ne zaman başladığı sorusuna verilen cevap, genellikle 15. yüzyılda Batı Avrupa'da hareketli metal harflerle baskı yapıldığı tarihtir. Ancak, günümüz medyasına uzanan kitle iletişim süreci insanların vahşi doğaya

¹¹⁸ Ünsal Oskay, **İletişimin ABC'si**, (İstanbul: Simavi Yayınları,1992), s.15

¹¹⁹ Raşit Kaya, **Kitle İletişim Sistemleri**, (Ankara: Teori Yayınları, 1985), s.1

¹²⁰ Sulhi Dönmezer, **Sosyoloji**, (8. Basım, Ankara:1982),s.4

karşı verdikleri yaşam mücadelesi sırasında birbirleriyle işbirliği yapabilmek için bir takım jest, mimik, işaret ve daha sonra da dil geliştirmeleri ile başlamaktadır.¹²¹

Schramm, bugünkü boyutta kitle iletişiminin Gutenberg'in baskı makinesinden çok daha sonraları ortaya çıktığını ifade etmektedir.¹²² Ancak tarihsel bir süreç olarak ele alındığı zaman başlıca şu beş aşamanın evrimsel süreci kitle iletişimi olgusunu ortaya çıkarmıştır.¹²³

1. İşaretlerle iletişim / sözsüz iletişim,
2. Dilin gelişimi ve konuşarak iletişim / sözlü iletişim,
3. Yazının icadı ve yazılı iletişim,
4. Baskı makinesinin icadı ve basılı materyaller ile iletişim,
5. Kitle iletişim araçlarının gelişmesi ve kitle iletişimi.

Kentleşme ve sanayileşmenin getirdiği toplumsal koşullar, kitle iletişiminin ortaya çıkmasını zorunlu kılmıştır. Kitle kavramı, klasik kullanım biçimiyle; toplumsal bakımdan farksız, heterojen, birbiriyle bağlantısız, sınıf, cinsiyet ve ırk bakımından kesin farkları olmayan, geniş bir nüfusu ifade etmektedir. Ancak 18. yüzyılda Avrupa'daki gelişmeler, toplumsal yapıda değişime neden olmuş, sanayi devrimi sonrası ekonomik ve toplumsal gelişmeler "kamu"yu ortaya çıkarmıştır. "Belirli olay ve şartlardan birlikte etkilenen veya etkilendiğini zanneden, bu olay ve şartlara karşı ortak tavırlar koyan ve ortaya koyduğu bu tavırları hükümet, politikacılar ve iş çevreleri tarafından dikkate alınan sosyal birimler" olarak nitelendirilen kamu sanayileşme, kentleşme ve modernleşme sonucunda kitleye dönüşmüş, kitlelerin ortaya çıkmasıyla, kitle kültürü ve kitle iletişim kavramları gündeme gelmiştir.¹²⁴

¹²¹ Nejdet Atabek ve Erdal Dağtaş, **Kamuoyu ve İletişim**, (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 1998), s.298

¹²² Wilbur Schramm, **Mass Communication**, (Urbana: US of Illinois P., 1960), s.3

¹²³ Melvin De Fleur L. ve Sandra Ball-Rokeach, **Theories of Mass Communication**, (3.Basım, New York: David Mckay Company Inc., 1975), ss.7-11

¹²⁴ Metin Işık, **İletişimden Kitle İletişime**, (Konya: Mikro Yayınları, 2000), s.33

1.1.2.2. Kitle İletişiminin Temel Unsurları

İletişimin geniş, heterojen ve bilinmeyen izleyiciye doğru yöneltilen şekli olarak da tanımlanabilecek olan kitle iletişimi bir süreci ifade eder. Modern kitle iletişim araçlarının doğuşu ile birlikte artık insanların ileti, olgu ve değerleri birbirleriyle yüz yüze gelmeden ve doğrudan karşılıklı etkileşime girmeden paylaşabildikleri bu süreç, özünde genel iletişim sürecinin unsurlarını barındırmaktadır. Bu unsurlar; kaynak, kod, kanal (araç), mesaj (ileti), hedef (alıcı) ve geri besleme (yansıma)dir.

İletişim sürecinin başlangıç noktası **kaynak**tır. Kaynak; algılama, seçme, düşünme, yorumlama süreçlerinde ürettiği anlamlı iletileri simgeler aracılığıyla gönderen kişi ya da kişilerdir. Kaynak; konuşan, yazan, çizen ya da yüz ve beden hareketlerinde bulunan bir kişi olabileceği gibi gazete, radyo, televizyon vb. gibi kuruluş ve örgütlenmeler de olabilir.

İletişim sürecinin ikinci ögesini mesajın ya da iletinin **kodlanma**sı oluşturur. Kod, mesajın işaret haline dönüşmesinde kullanılan simgeler ve bunlar arasındaki ilişkiyi düzenleyen kurallardır. Kodlar, insanların anlamlı mesajları değiş-tokuş edebilmelerine imkan sağlar.

Kanal, iletişimin üçüncü unsurudur. İletinin aktığı oluk olarak da nitelendirilen kanal, kaynak tarafından oluşturularak kodlanan iletilerin, hedefe/alıcıya iletilmesinde kullanılan araç ya da araçlardır. Gerek yüz yüze iletişimde gerek kitle iletişimde iletileri kaynaktan alıcıya aktarmak için mutlaka bir kanala ihtiyaç vardır. Kitle iletişimde başvurulan kanalların başında gazete, radyo ve televizyon gelir. Kitle iletişimde başvurulan kanalın özelliklerine dikkat etmek çok önemlidir. Çünkü kanalın yapısı kitlenin mesajı algılamasında önemli rol oynamaktadır. Örneğin, mesajın iletilmesinde gazete kanal olarak tercih edilmişse hedef kitlenin okur-yazarlık oranı göz önünde bulundurulmalıdır. Bunun yanında, hedef kitlesinin yaş, cinsiyet, gelir ve eğitim durumu gibi sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik özellikleri de kanal seçiminde dikkate alınmalıdır.¹²⁵

---

¹²⁵ Işık, a.g.e. s.47

İletişim sürecinin bir diğer ögesi olan **mesaj** ya da **ileti**, kısaca, bir şeyi aktarmayı, iletmeyi isteyen kaynağın ürettiği her tür üründür. Mesaj, kaynak tarafından, bir kanal aracılığı ile hedef kitleye gönderilen duygu, düşünce ya da bilginin kodlanmış halidir.

İletişim sürecinde kodlanan iletilerin açıldığı ve anlamlandırıldığı yer **hedef** ya da **alıcı**dır. Hedef ve alıcı kavramları genelde birbirlerinin yerine kullanılmakla birlikte aslında ikisini ayırt etmekte fayda bulunmaktadır. Hedef (kitle)'den kasıt, iletişim sürecinde ulaşılmak istenen kişi ya da gruplardır, ancak alıcı da her zaman böyle bir amaç bulunmayabilir. Çünkü, bazen kaynağın iletileri yönelttiği kişi ve kişiler yerine ya da onlarla birlikte başkaları da tesadüfi olarak alıcı konumunda olabilirler.

İletişim sürecinin diğer bir önemli özelliği de her iletişim olayının tek yönlü değil, iki yönlü olmasıdır. Kaynak tarafından gönderilen mesaj, hedef ya da hedef kitleye ulaşıp onun tarafından algılandığında, alıcı veya alıcılar da mesajı gönderen kaynağa bir yanıt verir. Kısaca, bir "geri bildirim" söz konusudur. **Geri besleme** ya da yansıma (feedback), alıcının algıladığı ve yorumladığı iletilere tepki/cevap verme sürecidir.¹²⁶

1.1.2.3 Kitle İletişim Araçlarının Temel İşlevleri

İletişim teknolojisi ve bilgi toplumunun bir araya geldiği noktada önemli bir yeri olan medya, insanlara geniş bir pencere açmakta ve gerçeklerin algılanabilmesinde farklı etkiler yaratabilmektedir. Medya, toplumsal yaşam içerisinde halkı aydınlatıcı ve yol gösterici bir kamusal görev üstlenmiştir. Demokrasilerde yasama, yürütme ve yargı erkinden sonra dördüncü kuvvet olarak tanımlanan medya, temel işlevleri ve uygulamaları yanında ilke ve sorumlulukları açısından da ciddi şekilde sorgulanır hale gelmiştir.

¹²⁶ Atabek ve Dağtaş, **a.g.e.**, s.289

Kısaca medya olarak ifade ettiğimiz kitle iletişim araçlarının temel işlevleri UNESCO tarafından hazırlanan ve Mac Bride Raporu olarak bilinen kapsamlı çalışmada başlıca sekiz başlık altında toplanmıştır:¹²⁷

Haber ve Bilgi Sağlama: Bu işlev, kamu yararı taşıyan bir olayı ya da bilgiyi topluma haber verme, bildirme hakkıdır. Haber verme hakkına olayları açıklama hakkı da denilmektedir. Medya, olaylar ve koşullar hakkında haber ve bilgi aktararak, ulusal ve uluslararası koşulların anlaşılmasını sağlayabilir. Medya bu işlevini yerine getirirken, hiçbir şekilde haberde somut gerçeklik/doğruluk ilkesinden ödün vermemelidir.

Toplumsallaştırma: Medya, bireylere yaşadıkları toplum hakkında genel bilgi ve değerleri aktararak onların sosyal yaşama katılımlarını sağlamada önemli bir görevi bulunmaktadır.

Güdüleme: Bireylerin sosyal birer varlık olarak yaşamalarına ek olarak belirlenen ortak hedeflere ulaşmak amacıyla toplumsal hareketi sağlama işlevidir.

Tartışma Ortamı Yaratma: Doğrudan kamuoyuna seslenen, kitlesel düzeyde yayın yapabilen ve kamu yararı gözetmekle yükümlü bir sosyal kurum olan medya, sahip olduğu güçle toplumda gerçek kanaatlerin oluşabilmesi için tartışma ortamlarına zemin hazırlayabilmektedir.

Eğitim: Medya, toplumun üyeleri ile haber ve bilgi alış- verişinde bulunurken kasıtlı/kasıtsız olarak ya da çeşitli eğitici ve öğretici programlarla onların bilgi düzeylerini daha üst seviyeye çıkarmalarına yardımcı olmaktadır.

Kültürün Gelişmesine Katkı: Medya, bireyin kültürel yaşamını zenginleştirici ve kültürün yayılmasını sağlayıcı bir görev üstlenmektedir. Düşünce ve kültür yapılarını kaynaştırıp kültürel alış-veriş ortamını sağlayarak kültürel açıdan toplumu zenginleştirme ve çeşitlendirme yönünde aracı olmaktadır.

Eğlendirme: Magazinel haberler, karikatürler, şiir ve fıkra gibi edebiyat ürünleri, bilmece ve bulmacalar, tiyatro, sinema ve kitap yorumları vb. aracılığıyla medya, bireyi gündelik yaşamın tek düzenliğinden ve yorgunluğundan uzaklaştırmaya yardımcı olabilmektedir.

¹²⁷ Suat Sinanoğlu, **Bir Çok Ses Tek Bir Dünya İletişim ve Toplum-Bugün ve Yarın**, (UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, Ankara 1993),s.5

Bütünleştirme: Sözü edilen bütün işlevlerin medya tarafından yerine getirilmesi, bireylerin içinde yaşadıkları toplumla olduğu kadar birbirleriyle olan iletişiminin de daha sağlıklı devam edebilmesini sağlayacaktır.

1.1.2.4. Türkiye’de K.İ.A’nın Genel Görünümü

Medya; kısa vadede toplumların yönetiminde ve yönlendirilmesinde etkili olup, yasama, yürütme ve yargı güçlerine ek olarak dördüncü kuvvet olarak kabul edilmektedir. Uzun vadede ise, toplumların oluşup gelişmesinde ve yönlendirilmesinde; yasama, yürütme ve yargı güçlerinin kullanılma biçimlerinin şekillendirilmesinde de medya yadsınamaz bir güce sahiptir. İşlev etki bakımından bu derece önemli olan bu toplumsal kurumun, verimli ve etkili olarak çalışabilmesi için “kamu yararı” ilkesini büyük bir titizlikle koruması gerekir.

Dünyada bilgi ve iletişim toplumundan enformasyon toplumuna doğru hızlı bir gidiş yaşanırken, medya “geleneksel” ve “yeni” medya olarak şekillenmeye başlamıştır. Bir yanda internet ortamında evlere kadar uzanan yayıncılık ve ticaret ağları, diğer yandan dünyanın herhangi bir köşesindeki olayların, hatta savaşların televizyonlardan canlı olarak yayınlanabilmesi bu gelişimin boyutunu açıkça göstermektedir.¹²⁸

Türkiye’de basın incelenirken, ana hatlarıyla matbaanın 1729, gazetenin 1831, kamu yayıncılığı açısından radyonun 1927 ve televizyonun da 1968 yılında başladığı görülmektedir. Türk basın tarihi açısından, 1980’li yılların Türkiye medyasında önemli bir dönüm noktası olduğu varsayılmaktadır. 1980’lerde bir yandan birikimlerini yapan medya kuruluşları, diğer yandan medyanın sahip olduğu gücün farkına varan holdingler, medya sektörüne girerek pazar savaşlarını kızıştırmışlardır. 12 Eylül 1980 askeri darbesinin ardından, siyasal partilerin kapatılması ve siyasetin askıya alınması ile medyanın konumunda da önemli bir değişiklik olmuştur. Özellikle dönemin önce

¹²⁸ Cengiz Özdiker, “Türkiye’de Terörizm:Türkiye’de Medya ve Terör” başlıklı makale, (Ankara:Türk Tarih Kurumu Yayınları, Sy:95, 2003), s.89

Başbakanı, daha sonra Cumhurbaşkanı olan Turgut Özal'ın medyayla olan yakın ilişkisi Türkiye medyasında “dördüncü gücü” paylaşma savaşlarını tetikleyen önemli bir faktör olarak dikkat çekmiştir.¹²⁹

Özel radyo ve televizyonlar ise 1990'lı yıllarda yayına fiilen başlarken, 1993 yılında Anayasal değişim ile özel radyo ve televizyonların varlığı yasal hale getirilmiştir. Böylece TRT'nin elinde tuttuğu radyo, televizyon tekeli yıkılırken, TRT kamu hizmeti yapan bir yayın kurumu şekline dönüşmüştür. Ancak televizyon alanında yaşanan istismarlar, haksız rekabetin yarattığı sorunlar nedeniyle, 1994 tarihinde radyo ve televizyonların kuruluş ve yayınları hakkındaki RTÜK kanunu çıkarılarak, radyo ve televizyon istasyonlarına getirilen düzenleme günümüzde de devam etmektedir.

1990 sonrası çıkan ve telsiz iletişimini, radyo-televizyon yayınlarını ve posta idaresi ile elektronik iletişimi birbirinden ayırarak yeniden düzenleyen 2813, 3984 ve 4000 sayılı kanunlar ise, teknolojik gelişmelerin önünü açacak düzenlemeleri getirmekten çok yeni tartışmalar açmaya sebep olmuşlardır. 2002 yılında yenilenen RTÜK Yasası ise, internet kavramını dar bir çerçeveden ele alarak, interneti bir basın neşriyatı olarak kabul etmektedir.

1.1.2.5. İnternetin Doğuşu ve Yayılışı

İnternetin Tarihsel Gelişimi

Birçok bilgisayar sisteminin birbirine bağlı olduğu, dünya çapında yaygın olan ve sürekli büyüyen bir iletişim ağı olan internet, aynı zamanda insanların her geçen gün gittikçe artan üretilen bilgiyi saklama, paylaşma ve ona kolayca ulaşma istekleri doğrultusunda ortaya çıkmış bir teknolojidir.¹³⁰ Ağların ağı olarak tanımlanan internet, fiziksel ya da elle tutulur bir araç olmaktan ziyade

¹²⁹ Oya Tokgöz, **Temel Gazetecilik**, (Ankara: İmge Kitabevi, 4.Baskı, 1994), ss.33-34

¹³⁰ Ahmet Turan Köksal, Dilek Oktay, Sarp Eser, **İnternet**, (İstanbul: Pusula Yayıncılık, 1999), ss:16-17

birbirine bağılı sayısız küçük bilgisayar ağlarından oluşan büyük bir bilgisayar ağıdır.

İnternetin kökeni, paket-anahtarlama (paket-switched) şebekelerin kurulduğu 1960'lı yıllara uzanmaktadır. Paket-anahtarlama, mesajları alt bölümlere ayıran ve ilgili yerlere gönderen ve tekrar toplayan bir yöntemi ifade etmektedir. İlk kez İngiltere'de 1968 yılında Ulusal Fizik Laboratuvarlarında kullanılan bu yöntem, bilgisayarların birbirine bağlanarak, birçok kullanıcının verilere aynı anda ulaşması mümkün hale getirmiştir.¹³¹

İnternet kavramı ise, 1962 yılında Amerikan Askeri Araştırma Projesi (ARPANET) ve Massachusetts Institute of Technology'nin tartışmaya açtığı "galaktik ağ" kavramıyla birlikte gündeme gelmiştir. İnternetin atası olarak nitelendirilen ARPANET, Amerikan Savunma Bakanlığı Araştırma Projesi (US Defense Department's Advanced Research Projects) tarafından desteklenen bir araştırma ağı olarak doğmuştur.¹³² ARPANET çerçevesinde ilk bağlantı 1969 yılında gerçekleştirilerek, ana bilgisayarlar arası bağlantılar ile günümüz internetin ilk şekli ortaya çıkmıştır.¹³³

1970'li yıllarda başka ağlarda oluşturulmaya başlanmıştır: USENET, BITNET ve UUCP gibi ağlar bunlardan en önemlileri arasındadır. Kamu kurum ve kuruluşlarının yanı sıra özel sektöründe katkılarıyla oluşturulan bu ağlar, günümüzde de internet hizmeti sunmaya devam etmektedir.

1980'li yıllarda kurulan NSFNET (National Science Foundation Network) Ulusal Bilim Kurumu Ağı, sahip olduğu bilgisayarları araştırma kuruluşlarına ve üniversitelere açarak önemli bir adım atmıştır. Böylece sisteme bağılı bilgisayarların bir diğer bilgisayara bağlanmasını sağlayan bir sistem kurulmuştur. Talebin artması üzere servis kapasitesini arttıran NSFNET, 1990 yılında ANS (Advanced Network Service)'yi kurmuştur. Ardından dünya çapında kullanılan binlerce küçük ağın da NSFNET'e bağlanmasıyla birlikte, 1990'lı

---

¹³¹ Nilüfer Timisi, **Yeni İletişim Teknolojileri ve Demokrasi**, (Ankara: Dost Kitabevi, 2003), ss.122

¹³² Timisi, **a.g.e.**, s.122

¹³³ Tokgöz, **a.g.e.**, s.66

yılların ilk yarısında günümüzde kullanılan haliyle internetin temeli oluşturulmuştur.¹³⁴

Özetle, İlk olarak A.B.D'de askeri amaçlı araştırma yapan laboratuvar ve üniversiteler arasındaki iletişimi sağlamak için geliştirilen ARPANET 1990 yılının Haziran ayında ortadan kalkarak internet adı altında önce A.B.D.'deki üniversitelere ve daha sonra da genel kullanıcılara açılmıştır.

Türkiye'de İnternetin Gelişimi

Dünyada internet kullanımı 1970'li yıllarla kadar uzanırken Türkiye'de internet çalışmalarının başlaması 1990'lı yılları bulmuştur. Aradaki bu farkı kapatma çabası, Türkiye'deki internet altyapısının tam olarak oluşturulamadan internet çalışmalarına başlamayı da beraberinde getirmiş, bunun sonucunda da internetin teknolojik, sosyal ve hukuksal sorunları kendini göstermiştir.

Türkiye'de genel amaçlı kullanım sağlayan bilgisayar ağları, ilk olarak 1980'li yılların ortalarında üniversitelerin önderliğinde European Academic And Research Network (EARN)'ün Türkiye'deki uzantısı olarak örgütlenen, Türkiye Araştırma Kurumları Ağı (TÜVAKA) ile kurulmuş ve geliştirilmiştir.¹³⁵

Sistem 1991 yılında çeşitli nedenlerden dolayı yerini ODTÜ ve TÜBİTAK tarafından oluşturulan TR-NET projesine bırakmıştır. 12 Nisan 1993'te ODTÜ-Washington bağlantısının kurulmasıyla Türkiye'de ilk internet bağlantısı gerçekleştirilmiştir.¹³⁶ İkinci bağlantı Ege Üniversitesi tarafından 1994 yılı başlarında gerçekleştirilirken, bu bağlantıları sırasıyla Eylül 1995'te Bilkent Üniversitesi, Kasım 1995'te Boğaziçi Üniversitesi ve Şubat 1996'da İstanbul Teknik Üniversitesi'nin bağlantıları takip etmiştir.¹³⁷

Üniversiteler çapında yapılan internet bağlantılarının ardından 1 Haziran 1996'da TÜBİTAK bünyesinde, YÖK'ün de desteğiyle Ulusal Akademik Ağ ve

¹³⁴ Kürşat Çağiltay, **İnternet**, (Ankara:Metu Press, 1997), ss. 6-11

¹³⁵ Çağiltay, **a.g.e.**, s.24

¹³⁶ H. İbrahim Gürcan, **Sanal Gazetecilik**, (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları,1999), s.44

¹³⁷ Aslan İnan, **İnternet El Kitabı**, Derleyen:Suat Koyuncu, (İstanbul: Sisyem Yayıncılık,1999), s.66

Bilgi Merkezi (ULAKBİM) adıyla yeni bir merkez kurulmuştur. ULAKBİM'in temel görevi, en yeni teknolojik olanakları kullanarak Türkiye çapında tüm eğitim ve araştırma kuruluşlarını birbirine bağlayacak Ulusal Akademik Ağ (ULAKNET) adıyla hızlı bir veri iletişim ağı kurmak ve bu ağ aracılığıyla tüm bilgi hizmetlerini gerçekleştirmek olarak açıklanmıştır.¹³⁸

1995 yılında Türk Telekom'un desteğiyle kurulmuş olan TURNET'in yerini, 2000'li yılların başında kurulan ve ticari kuruluşların internet hizmetlerini sağlayan TTNET ağı almıştır. Bu gelişmeyle birlikte ticari kuruluşlar için TTNET, akademik kuruluşlar için de ULAKNET internet hizmetlerini sunan kuruluşlar olmuşlardır.¹³⁹

Bu arada Türk medyası bu yeni teknolojiye tepkisiz kalmamış, Zaman Gazetesi 2 Aralık 1995'de internet versiyonunu oluşturan ilk gazete olurken, Milliyet Gazetesi de 26 Kasım 1996'da ilk internet versiyonunu yayınlamıştır. Bu gazeteleri Hürriyet, Sabah ve Akşam Gazetesi izlemiştir.

İnternet üzerinden yayına geçen ilk bağımsız haber sitesi (herhangi bir gazetenin online versiyonu olmayan) "Xn" adıyla 25 Ocak 1996'da sanal alemde yerini almıştır. İnternetteki ilk haber dergisi, Temmuz 1995'de online olarak yayına başlayan Aktüel Dergisi olurken, Ekim 1995'de yayına başlayan Lemana da ilk mizah dergisi olmuştur. Televizyon kanalları arasında ise internet üzerinde ilk web sitesi kuran 12 Haziran 1997'de Kanal D olmuş, bunu Atv, Show Tv, Star, Ntv ve diğer kanallar izlemiştir.¹⁴⁰

Günümüzde Türkiye'nin internet bağlantılarını sağlayan merkezleri dört grupta toplamak mümkündür:¹⁴¹

1. Üniversiteler ve akademik kuruluşların internet bağlantılarını sağlayan ULAKNET,
2. genellikle ticari kuruluşların ve internet servis sağlayıcılarının yararlandığı TTNET,

---

¹³⁸ İnan, **a.g.e.**, s.68

¹³⁹ Orhan Gökçöl, **Türkiye'de İnternet**, www.bahcesehir.edu.tr/css/bolum2/bolum2.html

¹⁴⁰ Gürcan, **a.g.e.**, s.50

¹⁴¹ Gökçöl, **a.g.k.**

3. diğer bazı özel şirketlerin ve servis sağlayıcıların, TTNET ile yapılan internet erişim anlaşması sonrasında kullandıkları firma odaklı, doğrudan yurtdışı internet çıkışları,
4. bunların dışında kalan diğer internet bağlantıları şeklinde sıralanabilmektedir.

1.1.2.6. Dünya'da ve Türkiye'de İnternet Kullanıcıları

Kıtalara Göre Rakamsal Veriler

1993 yılında dünya genelinde internet kullanıcı sayısı 900 bin iken, bu sayı 1995'te 26 milyona, 2000'de 304 milyona ve 2001 yılında da 459 milyona kadar yükselmiştir. Şubat 2002 tarihi itibari ile bu sayı 544.2 milyon olarak belirtilmektedir. 2005 yılında ise, kesin bir sayı belirtilmemekle birlikte dünyadaki internet kullanıcı sayısının 1 milyara ulaştığı düşünülmektedir.¹⁴²

Sayıdaki artış internet teknolojisinin önemini açıkça göstermektedir. Ancak, internet kullanımı bakımından yeryüzünde eşit bir dağılım gözlemlenmemektedir. Kuzey Amerika, Avrupa ve Japonya ile Kore, Tayvan, Hong Kong ve Singapur gibi Doğu Asya ülkelerinde internetin kullanımı hızla artmaktadır. Latin Amerika, Afrika, Orta Doğu ve Hindistan ise bu gelişimin arkasında kalmıştır. Şubat 2002 yılı itibariyle toplam kullanıcıların 181.23 milyonu Kuzey Amerika'da yaşamaktadır.¹⁴³

Dünya üzerindeki internet kullanıcılarının sayısı bölge ve ülkelere göre önemli farklılıklar göstermektedir. Bunların arasında özellikle Amerika Birleşik Devletleri internet kullanımının yaygınlığı açısından ön plana çıkmaktadır. Araştırmalar, ülkelerin kendi içlerinde ve ülkeler arasında önemli eşitsizliklerin söz konusu olduğuna, Avrupa ülkelerinde %60'lara ulaşan internet kullanım

¹⁴² Telekomünikasyon Kurumu, **İnternet Sektörü ve Türkiye İncelemeleri**, (Ankara: Telekomünikasyon Kurumu, 2002) s.45

¹⁴³ Aynı, s.45

oranlarına karşılık, Afrika kıtasındaki hiçbir ülkede bu oranın %8'i aşmadığına işaret etmektedir.¹⁴⁴

International Telecommunication Union (ITU), diğer bir deyişle Uluslararası Telekomünikasyon Birliği verileri internet kullanımı açısından çarpıcı sonuçlar içermektedir. Kıtasal olarak değerlendirildiğinde, Avustralya %33,30 ile dünyadaki internet kullanımının en yaygın anakaradır. Ancak bu oran Afrika kıtası için sadece %0,99 ile sınırlı kalmaktadır. ITU'nun 2002 tarihi için hazırladığı raporda kıtalara göre; internet kullanıcısı ile kişi başına düşen bilgisayar oranları şöyledir:

Tablo 2: Kıtalara Göre İnternet ve Bilgisayar Kullanımı

	İnternet		Bilgisayar	
	Kullanıcı sayısı (x 1000)	Kullanıcı sayısının 10 bin kişiye oranı	Bilgisayar sayısı (x 1000)	Bilgisayar sayısının 10 bin kişiye oranı
Afrika	7.942.8	99.62	8.708	1.23
Amerika	205.658.5	2.421.02	225.833	27.49
Asya	201.079.0	557.56	140.392	3.95
Avustralya	10.500.4	3.330.47	11.931	38.94
Avrupa	166.386.5	2.079.00	156.896	20.01

ITU, 2003 (www.itu.int/basepubli)

Yapılan araştırmalarda, internet kullanıcı sayılarındaki artışa bağlı olarak geleceğe yönelik tahminlerde yapılmaktadır. 2007 yılına ilişkin olarak dünyadaki internet kullanıcı sayısına ilişkin tahminler şu yöndedir.¹⁴⁵

¹⁴⁴ A. Ekber Akgün, Halit Keskin ve V. Denizhan Kalkan, İnternet ve Siyasal Yaşam: Literatür Değerlendirmesi ve Bir Sentez Arayışı", 11-13 Aralık 2003, Dokuzuncu Türkiye'de İnternet Konferansı'nda sunulan bildiri, ss.4-5

¹⁴⁵ İsmail Erol, Mobil Ticarete Değer Yaratma Süreci, Başarı Ölçütleri ve Bir Uygulama Rehberinin Geliştirilmesi, 11-13 Aralık 2003, Dokuzuncu Türkiye'de İnternet Konferansı'nda sunulan bildiri s:1.), <http://inet-tr.org.tr/inetconf9/bildiri/46.doc>, 15/08/2005

Tablo 3: 2007 Yılında Dünyadaki İnternet Kullanıcı Sayısı Tahmini

Aboneler	2001	2004	2007
İnternet kullanıcıları (milyon)	533	945	1,460
Kablosuz İnternet kullanıcıları (Bütün internet kullanıcılarının yüzdesi olarak)	%16	%41.5	%56.8

Türkiye’de İnternet Kullanıcılarına Yönelik Rakamsal Veriler

Türkiye’de internet kullanıcı sayısı abone bazında yıllara göre hızlı bir artış göstermektedir. İnternet kullanıcı sayısı yıllara göre şu şekildedir:

Tablo 4: Türkiye’deki İnternet Kullanıcı Sayısı

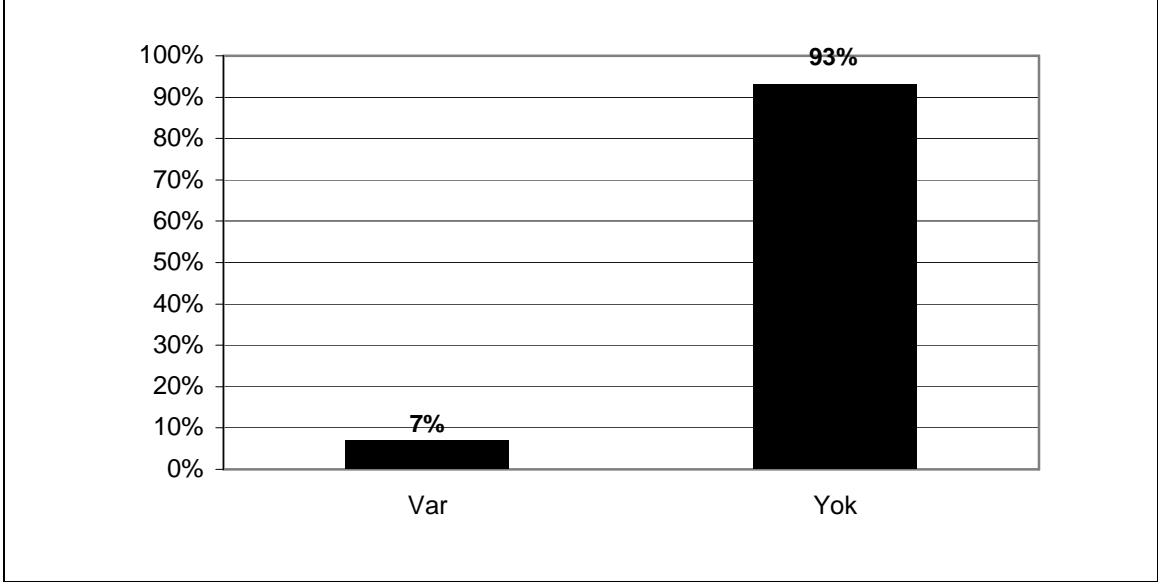
Yıl	Kullanıcı Sayısı	Bir Önceki Yıla Göre Artış Oranı (%)
2000	2.500.000	25,00
2001	3.200.000	28,00
2002.	4.300.000	34,38
2003	6.000.000	39,54
2004	10.220.000	70,33

Türk Telekomünikasyon Kurumu, 2004 (www.tk.gov.tr)

Türkiye’deki internet kullanıcı sayısı, hızlı bir artış ivmesi göstermesine rağmen gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında gerilerde kalmaktadır. ITU’nun 2002 verilerine göre Avrupa’da internet kullanıcı ortalaması %20.79 iken, Türkiye’deki internet kullanıcı oranı %7.28’de kalmaktadır. Ayrıca bu verilere göre Türkiye’de 100 kişiye düşen bilgisayar sayısı 4.07 olarak belirtilmektedir.

Bu rakamlar dikkate alındığında Türkiye, her 100 kişiye düşen bilgisayar sayısı sıralamasında OECD ülkeleri arasında en son sırada yer almaktadır.¹⁴⁶

Yapılan araştırmalarda evde bilgisayar sahibi olanların internete bağlanma oranları da oldukça düşük olarak tespit edilmiştir.

Grafik 1: Türkiye’de Evde İnternet Bağlantısı Olanların Oranı
Bilişim Şurası Raporu, 2002:20

Yukarıdaki grafikte de görüldüğü üzere, Türkiye’de evlerinde bilgisayarı olanların sadece %7’sinin internet bağlantısı bulunmaktadır. Bilişim Şurası Raporu’nda Türkiye’de evlerinde bilgisayarları olanların bilgisayarı hangi amaçla kullandıklarına ilişkin olarak elde edilen bilgiler Grafik 2’de gösterilmiştir:

¹⁴⁶ Hasret Aktaş, **Bir Siyasal İletişim Aracı Olarak İnternet**, (Konya: Tablet Yayınevi, 2004), s.202

Amaçlar	Yüzde
İnternet / e-posta servisi	% 37
İşyerinde yarım kalan işleri tamamlama	% 20,40
Oyun oynama	%20
Okul ödevlerini yapma	%13,30
Müzik dinleme	% 4
Diğer	% 7

Grafik 2: Evlerdeki Bilgisayarların Kullanım Amaçları
Bilişim Şurası Raporu, 2002:23

Türkiye’de evlerinde bilgisayar sahibi olanların %20,40’lık bir bölümü işyerinde yarım kalan işlerini tamamlamak, %20’lik bir bölümü oyun oynamak, %13,30’luk bir bölümü de ders çalışmak üzere bilgisayarlarını kullanmaktadır. Evlerindeki kişisel bilgisayarlarını internete bağlanmak amacıyla kullananlar ise %37 ile kullanım amaçları arasında en büyük payı oluşturmaktadır.

1.1.3. Siber Teknoloji ve Suçlar

1.1.3.1. Bilgisayar Ağları ve İletişim

Bilgisayarların birbirlerine bağlanmaları için oluşturulan ağlar, yeni bir iletişim ortamı olan internetin doğmasını sağlamıştır. İnternet hem kişiler arası hem de kitle iletişimi açısından yeni bir iletişim ortamı sunmaktadır.

Kategorik olarak iki tür bilgisayar ağı mimarisi bulunmaktadır: Kısa mesafelerde iletişimde iletişim olanağı sağlayan LAN (Local Area Network) ve uzak mesafelerde iletişim olanağı sağlayan WAN (Wide Area Network). Bunlara ek olarak PTPN ve MAN ağ türleri bulunmaktadır. PTPN (Peer To Peer Network), tamamen yerel ağ sistemi içerisinde yer alan bir ağ yapısı biçimidir. Sistemin çalışması, bilgisayarların bir grup içerisinde birbirini görmesi ve kaynakları paylaşması esasına dayanmaktadır. MAN (Metropolitan/Middle Area Network) ise, orta ölçekli ağ sistemi olarak tanımlanmaktadır. Örneğin bir şehir

gibi bir alan içerisinde bünyesinde birçok LAN sistemini barındıran ve bunları birbirine bağlayan ağ sistemidir

İnternet de çeşitli mekanlarda ve coğrafyalardaki bir çok LAN ve WAN'ın birbirine bağlanması ile oluşan ağlar toplamından daha farklı, daha büyük bir ağıdır. Ortaya çıkan yeni ağların başka ağlarla yeni ağlar oluşturması sonunda "ağların ağı" diye adlandırılan internet ortaya çıkmıştır.

"Bilgi ağı" üzerindeki bilgi iletimi ve paylaşımı bazı kurallar dahilinde yapılmaktadır. Bu kurallara kısaca "internet protokolleri" ya da TCP/IP protokoller ailesi denilmektedir. TCP/IP (Transmission Control Protocol/ Internet Protocol), bilgisayar ile veri iletilme/alma birimleri arasında organizasyonu sağlayan, böylece bir yerden diğerine veri iletişimini olanaklı kılan pek çok veri iletişim protokolüne verilen genel addır. TCP/IP protokolleri bilgisayarlar arası veri iletişiminin kurallarını koyar. Bu protokollere örnek olarak, dosya alma/gönderme protokolü FTP (File Transfer Protocol), elektronik posta iletişim protokolü SMTP (Simple Mail Transfer Protocol) verilebilir.

TCP/IP protokolü, neyin internet olduğu, internetin sınırlarının nerede başladığı konusunda en belirgin ölçüttür. İnternet tabanlı olan her şey TCP/IP protokolünü kullanmalıdır.¹⁴⁷

İnternet Araçları

İnternet üzerinden çeşitli hizmetlerin sunulmasında işleyişi sağlayan bir takım araçlar ya da protokoller bulunmaktadır. Bunlar arasında en önemlileri, Telnet, Usenet, Gopher ve Elektronik Posta (e-mail)'dir.

Telnet; bir bilgisayarın uzak bir noktada bulunan başka bir bilgisayar sistemine terminal bağlantısı kurmak amacıyla kullandığı bir internet protokolüdür.¹⁴⁸ Telnet bağlantısı için, bağlantı kurulan bilgisayarların birbirlerine olan mesafeleri önemli değildir. Kullanıcılar telnet sayesinde,

---

¹⁴⁷ Hasan Tutar ve M. Kemal Yılmaz, **Genel İletişim:Kavramlar ve Modeller**,(4. Basım, Ankara:Nobel Yayın Dağıtım, 2003), ss.214-215

¹⁴⁸ Çağıltay, **a.g.e.**, s.71

dünyanın herhangi bir yerinde bulunan bilgi bankalarına, kütüphane kataloglarına ve her türlü bilgi kaynağına ulaşabilmektedir.

Usenet ise, dünya üzerinde milyonlarca internet kullanıcısının değişik konularda haberler edindiği, kendi görüşlerini gönderdiği bir tartışma platformudur. “User’s Network” kelimelerinin kısaltması olan Usenet, kullanıcılara binlerce farklı ilgi konularından oluşan gruplardan herhangi birine istenilen konuda mesajlarını iletip, sorularını sorarak özgürce fikirlerini paylaşma ortamı sunmaktadır. Herhangi bir kullanıcının gönderdiği ileti hiyerarşik bir yapıda dağılırarak, dünya üzerinde internet erişimi olan kişiler tarafından bir Usenet servis sağlayıcısıyla okunabilmektedir.

Gopher, dağınık noktalardaki çok sayıda kaynağa menü temelli bir ara birim yardımı ile ulaşılmasını sağlayan bir internet servsidir. Bu servis yardımı ile, binlerce Gopher servisi içinde dolaşmak, buralarda tarama yapmak ve istenilen bilgileri elde etmek mümkündür. Kullanıcı isterse anahtar kelimeler ile arama yapabilir veya ses ve görüntü içeren dosyalara da ulaşabilir.¹⁴⁹ İnternet üzerinde her biri yerel olarak yönetilen çok sayıda Gopher sistemi bulunmaktadır. Her Gopher sistemi, kendi Gopher kullanıcılarının paylaşmaya karar verdikleri bilgileri içermektedir.

Elektronik posta (e-mail), internet kullanıcılarının hesaplarına mesaj (ileti) ya da dosya, resim gibi istenilen herhangi bir şeyi göndermek için kullanılan ve çok sayıda aboneye sahip olan bir internet hizmetidir. E-posta sistemi hızlı ve güvenli veri aktarımına olanak tanıyan bir iletişim ve bilgi paylaşımı sistemidir.

World Wide Web (www)

“Dünyayı saran ağ” anlamına gelen “World Wide Web” ya da kısa adıyla ‘Web’ belirli bir anahtar kelimeye göre araştırdığı verileri toplayıp internet kullanıcısına sunmaya izin veren hipermetin temelli bir araç olarak tanımlanmaktadır. Başka bir deyişle World Wide Web (www) başka verilerle bağlantılar içeren verilere ulaşmayı olanaklı kılan internet aracıdır. WWW’nin

---

¹⁴⁹ Aynı, s.72

çok hızlı gelişmesinin en büyük nedeni olan bu özelliği sayesinde internet üzerinde elektronik verinin resim, film, video, ses veya metin gibi pek çok farklı formuna erişmek mümkün olmaktadır.¹⁵⁰

1990 yılında Tim Berners-Lee ve Robert Cailliau adlarında iki fizik araştırmacısının çalışmaları sonucu ortaya çıkan 'www' geçen zaman içerisinde müthiş bir hızla gelişerek, dünyadaki elektronik ortama aktarılmış tüm verileri tek bir merkezden elde etmenin en önemli aracı haline gelmiş bulunmaktadır.

Bilgisayarlı internet bağlantısında herhangi bir web sitesi sayfasına ulaşabilmek için 'Internet Explorer' veya 'Netscape Navigator' gibi program tarayıcıları (browser) gerekmektedir. Bu programlar olmadan internete bağlanılan bilgisayarda herhangi bir web sayfasına erişim desteklenmemektedir.

İnternette Adreslendirme Sistemleri

İnternete doğrudan bağlı bulunan her bilgisayarın kendine özgü bir numarası vardır. Bu numara 'İnternet Adresi' ya da 'IP Adresi' olarak adlandırılmaktadır. Bir internet sitesi adresi oluşturmak için gereken ilk adım, site sahibinin adının 'Domain Name' veya 'Alan Adı' olarak kayıt ettirilmesi gerekmektedir.

İnternete bağlı bilgisayarlar arasında 'Domain Name System' (Alan Adı Sistemi) sayesinde, kısaltmalar halinde verilen adresin sayısal karşılığı bulunur ve bağlantı IP numarası diye ifade edilen bu sayısal veri üzerinden gerçekleştirilir. Bu sistem internete bağlı bilgisayarları hiyerarşik bir yapı içinde adreslendiren ve alan isimlerini IP adreslerine, IP adreslerini de alan isimlerine çeviren bir servistir.¹⁵¹

Alan isimlerinde, adres satırının sonundaki kelime grupları internet üzerindeki her bilgisayarın coğrafi konumu hakkında da bilgi vermektedir. Coğrafi alan isimleri ülkelerin iki harfle temsil edilmesi şeklinde oluşturulur.

---

¹⁵⁰ Çağıltay, **a.g.e.**, ss.106-107

¹⁵¹ Erol Balevi, **İnternet**, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 1995), ss.47-52,

Örneğin adres satırı sonundaki ‘tr’:Türkiye, ‘gr’: Yunanistan, ‘us’: ABD, ‘uk’: İngiltere vs. internet adresinin coğrafi konumu belirtmektedir.

Coğrafi alan isimlerinden farklı olarak internette yer alan kuruluşların alan isim uzantıları da şu şekildedir:¹⁵²

- com: Ticari şirketler
- edu: Eğitim kurumları
- gov: Resmi kuruluşlar
- net: İnternet servis sağlayıcılar
- org: Kar amacı olmayan kuruluşlar
- int: Uluslararası kuruluşlar
- mil: Askeri kuruluşlar

Ayrıca internetin hızlı gelişmesine paralel olarak bu adres isimlerine alternatif olarak birtakım değişik isim uzantıları eklenmiştir: arts (sanat ve kültür ile ilgili siteler), firm (ticari firmalar), info (bilgi servisi sunan siteler), norm (bireysel alan isimleri), rec (eğlence siteleri), stor (alışveriş siteleri), web (internet servisi sunan siteler) v.b gibi uzantılar kullanılan alan isimleri arasında yer almaktadır.

1.1.3.2. Siber Alan/Sanal Ortam ve İletişim Türleri

Sanal Ortam / Siber Alan

Sanal (virtual) terimi, ilk kez 1960’ların sonlarında, makineler ile süreçler arasındaki fiziksel olmayan bağlantıları anlatmak için IBM tarafından kullanılmıştır. Sanal ortam ile, bilgisayar ve iletişim teknolojisi kullanarak, bir gerçek dünya modelini taklit ederek, elektronik ortamda üretimi ifade edilmektedir.¹⁵³

---

¹⁵² Balevi, a.g..e., s.51

¹⁵³ PC Haftalık Bilgisayar ve İletişim Teknolojileri Dergisi, Sayı:2, 11-17 Mart 1997, s.26-28

William Gibson'da 1984 tarihli "Neuromancer" adlı romanında, bilgisayar ağlarının birbirine yoğun bir şekilde bağlanmasıyla, insan-makine ilişkisinde ortaya çıkan temel dönüşümü tanımlamak için "Siber alan" fikrini ortaya atmıştır.¹⁵⁴ Gibson, şirketlerin hegemonyasını, kentlerin çöküşünü, paranoya ve acı içindeki bir yaşamı anlatmakta kullandığı "siberuzam/siber alan" ile aslında teknolojik gelişme sonucu insan kültüründe ve iş yaşamında yeni ve karşı konulması olanaksız oluşumları niteleyen bir yeni evreyi dile getirmektedir.¹⁵⁵

Jon Stratton, siber alanın başlangıcını 19. yüzyılın ilk yarısında telgrafın bulunuşunda aramak gerektiğini belirtmektedir. Stratton, ayrıca, Siber alan üretiminin, bilgisayarların ortaya çıkışıyla değil, uzak mesafelere iletişim hızının, bir iletinin o mesafeyi aşma zamanının, alıcıya ve göndericiye önemsiz geldiği bir süreye indirildiği bir noktaya kadar yükselişle başladığını ileri sürmektedir.¹⁵⁶

Sanal ortam, siber alan ya da siber-uzam dünya üzerindeki pek çok insana ekonomik, kültürel ve üretkenlik olarak, kendi ve toplumsal olanı enformasyon aracılığı ile biçimlendirme olanağı sağlamaktadır. Bu kavram, dolaylanmamış bir gerçeklik tanımının eski kaynaklarının doğal ve görünen yere inşa edilmiş anlayışının yeniden gözden geçirilmesini sağlayarak insanlığın girdiği yeni aşamayı temsil etmektedir.¹⁵⁷

"Sanal mekan bir coğrafya, bir fiziksel mekan, bir doğa ve bir yasaya sahiptir.Sanal mekanda, sıradan insan ve bir bilgi işçisi enformasyonu doğrudan arayabilir. Yönlendirebilir, yaratabilir ve kontrol edebilir. Eğlenebilir ya da kendini eğitebilir, arkadaşlık ya da dayanışma arayabilir, egemenlik kazanıp, kaybedebilir, gerçekte olacağı gibi yaşayıp ölebilir."¹⁵⁸

¹⁵⁴ Jon Stratton, "Siberalan ve Kültürün Küreselleştirilmesi", **Cogito**, Sayı:30, 2002, s.80

¹⁵⁵ Erol Mutlu, **İletişim Sözlüğü**, (2. Basım, Ankara: Ark Yayınevi, 1995), s.300

¹⁵⁶ Stratton, **a.g.e.**, s.81

¹⁵⁷ Michael Benedikt, *Cyberspace: First Steps*, (Cambridge: MIT Press 1991), s.122

¹⁵⁸ Benedikt, **a.g.e.**, s.123

Sanal İletişim Türleri

İnternet, iki veya daha fazla sayıda bilgisayarın birbirleriyle bağlantısı anlamına gelen bilgisayar ağları (network)'nın aralarında tekrar bağlantı kurmalarıyla oluşan ve bu şekilde gittikçe büyüyüp gelişen, dünya çapında yaygın bilgisayar ağlarına dayalı bir iletişim sistemidir.¹⁵⁹ Bilgisayarların birbirlerine bağlanmaları için oluşturulan ağlar, yeni bir iletişim ortamının doğmasına yol açmıştır. Bilgisayar ağları üzerindeki iletişim, sosyal anlamıyla bir iletişim olmayıp, "data exchange" olarak adlandırılan bilgisayarlar-arası bilgi alışverişidir. Fakat bilgisayarların birbirlerine bağlanmasıyla oluşturulan ağ yapıları üzerinde bilgisayar aracılığıyla insanlar arasında da iletişim gerçekleşmektedir.

İnternet iletişimi enformasyonun metin, ses, grafik imaj, video gibi birden çok iletişim biçimlerini bir araya getirilmesiyle işleyen bir süreçtir. Yerel, ulusal, uluslararası erişim olanaklarını sağlayan, bu anlamda zaman ve mekanla sınırlı olmayan küresel bir iletişim biçimidir. Bu özellikleri, interneti yalnızca mesaj üreten, toplayan ve dağıtan bir teknoloji olmaktan çıkarmakta, birey-birey, birey-grup, grup-birey etkileşimlerine olanak tanıyan bir toplumsal iletişim ortamı haline sokmaktadır.¹⁶⁰

Bu nedenle, internetin yeni bir iletişim ortamı ortaya çıkardığı da kabul edilmektedir. İnternet üzerinde gerçekleştirilen iletişim türlerini şöyle sıralayabiliriz:¹⁶¹

1. elektronik posta (e-mail) gibi bir kişiden diğer bir kişiye ya da pek çok kişiye eş zamanlı olmayan iletişim,
2. usenet, e-grup gibi bir çok kişi arasında eş zamanlı olmayan iletişim,
3. chat gibi bir kişiden diğer bir kişiye, bir kişiden çok sayıda kişiye veya çok kişi arasında eş zamanlı iletişim,

¹⁵⁹ Kayıhan İçel, **Kitle Haberleşme Hukuku**, (İstanbul: Beta Basım A.Ş., 5. Basım, 2001), s.409

¹⁶⁰ Timisi, **a.g.e.**, s.124

¹⁶¹ Tutar ve Yılmaz, **a.g.e.**, ss.214-215

4. tele konferans; internet üzerinde bir ya da çok sayıda kişiyle eş zamanlı olmayan iletişim.

Elektronik posta, internetin ortaya çıkışından bu yana kullanılan ilk ve en yaygın etkileşim biçimidir. Elektronik postalar sayesinde, bilgisayara yazılı metin temelinde, eş zamanlı olmayan ve mekandan bağımsız olarak mesaj gönderebilmek mümkün olmaktadır. Bu postalama, bireyden bireye ya da bireyden gruba yönelik olabildiği gibi, gruptan bireye ya da gruptan gruba da yönelik olabilmektedir.¹⁶²

Sanal tartışma grupları, belirli bir konu ya da gündemin internet kullanıcıları tarafından tartışılmasını ve görüş alışverişini sağlayan bir uygulama biçimidir. İnternet üzerindeki her kullanıcı bu tartışmalara katılabilir. Bu elektronik tartışmalar, tartışma listeleri (Listserv) ve haber grupları (Usenet) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Usenet üzerindeki elektronik tartışmalarda haberler ağ üzerinde yayımlanmaktadır. Bir tartışmaya katılmak için abone olmaya gerek yoktur. Mesajlar da kullanıcıya gönderilmez, bunun yerine kullanıcı istediği zaman sisteme girip mesajları görebilmektedir.¹⁶³

Tartışma listeleri ise, özel bir yazılım programı tarafından desteklenen elektronik tartışmalardır. Bu yazılım, kullanıcılarına elektronik tartışmalara abone olma ya da abonelikte ayrılma, listeye kimlerin abone olduğunu bulma, arşivlenen tartışmalardaki geçmiş mesajları araştırma ve tartışma kontrolçüsünün (discussion moderator) verdiği dosyalara erişimi olanaklı kılmaktadır.¹⁶⁴

İnternet üzerinde gerçekleştirilen iletişim türlerinden yüz yüze iletişime en yakın özellikte olan "chat"dir. Kullanılan elektronik kamera aracılığıyla görüntülü olarak da karşılıklı konuşmaya ya da yazışmaya olanak sağlayan "chat", internet kullanıcıları arasında eş zamanlı olarak mesaj alışverişine izin vermektedir.

---

¹⁶² Timisi, **a.g.e.**, s.136

¹⁶³ Roy Tennant, John Ober, A.G. Lipow, **İnternet El Kitabı**. Çev: Yaşar Tonta ve diğerleri, (Ankara, Türk Kütüphaneciler Derneği, 1996), s.44

¹⁶⁴ Timisi, **a.g.e.**, s.37

Tele konferans, iki bireyden başlayarak geniş çaplı katılıma olanak veren elektronik tartışmalardır. Merkezi bilgisayara gönderilen mesajlar diğer katılımcıların müdahalesine açık tutulmaktadır, böylece tartışma sırasında oluşan metin katılımcıların ortak ürünü haline gelmektedir.

1.1.3.3. Sanal İletişimin Farklılıkları

İnternet, sunduğu olanaklar sayesinde hem kişiler arası hem de kitle iletişimi ile ilgili bilinen kuralları derinden sarsacak bir iletişim aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. İnternetin farklı yapısı gereği yeni bir iletişim ortamı mı yarattığı yoksa, var olan iletişim ortamlarının bir uzantısı olarak mı değerlendirilmesi gerektiği tartışma konusudur. Ancak hiç kuşku yok ki, internet, yapısı, kullanımı ve teknik özellikleri gereği diğer iletişim araçlarından çok büyük farklar taşımaktadır.

İnternetin sunduğu ve onu diğer birçok iletişim aracından farklı kılan avantajlar şu şekilde sıralanabilir:¹⁶⁵

1. İnternet sitesi ve site ziyaretçisi arasında etkileşime olanak tanımaktadır.
2. Bu türdeki sanal ortamın yer ve zaman kısıtlaması bulunmamaktadır.
3. Dinamiktir, son değişiklikleri, bilgi güncellemesi çok az çaba ve maliyetle gerçekleştirilmektedir.
4. Çoklu medya uygulamaları için destek sağlamaktadır. Resimler, metinler, sesler ve hareketli görüntülerin aktarımına olanak tanımaktadır. Kısaca dergi, gazete, televizyon ve radyonun olanaklarını içinde barındırabilir. Yaratıcılığa açıktır; ses, görüntü ve yazı sınırsız şekillerde etkileşimli bir şekilde birleştirilebilir.
5. Gönderilecek bilgiyi veya mesajı kişiselleştirme olanağı tanımaktadır.

---

¹⁶⁵ Yavuz Odabaşı ve Mine Oyman, **Pazarlama İletişimi Yönetimi**, (İstanbul: MediaCat Yayınları, 2002), s.326

İnternetin geleneksel iletişim araçlarından farklılıklarını belirlemeye yönelik bu tartışma, araştırmada, iki temel yaklaşım açısından değerlendirilecektir. Bu yaklaşımlardan birincisi; bir iletişim aracını diğer iletişim araçlarından farklılıklarıyla değerlendiren araç yönelimli klasik yaklaşım, ikincisi de iletişim araçlarının toplumların iletişim amaçlarını ne yönde dönüştürdüğüne sorgulanmasına dayalı amaç yönelimli yaklaşımdır.

Araç Yönelimli Yaklaşım

Bir iletişim aracını, diğer iletişim araçlarından ayırt eden özelliklerinin birbirleriyle karşılaştırılmasına dayalı olan araç yönelimli yaklaşım, iletişim ortamındaki mevcut aktörleri dikkate alarak iletişim araçları çevresinde bir karşılaştırmaya dayanmaktadır.

Araç yönelimli klasik yaklaşım, iletişim araçlarını sınıflandırırken, iletişim aracının ya da ortamının mesajı zaman ve mekan içinde taşıma boyutunu, etkileşim kapasitesini, hedef kitlesini, mesajın içeriğini ve maliyetini dikkate almaktadır.¹⁶⁶

İletişim araçları *zaman boyutu* açısından, senkron ve a-senkron olmak üzere iki sınıfa ayrılmaktadır. İletişim, kaynak ve alıcı arasında eş zamanlı bir süre içerisinde gerçekleşiyorsa senkron, diğer bir deyişle eş zamanlıdır. Diğer yandan, iletişim kaynak ve alıcı arasında aynı anda gerçekleşmiyor ve araya belli bir süre giriyorsa; bu, a-senkron, başka bir deyişle, eş zamanlı olmayan iletişim olarak nitelendirilmektedir. Telefon görüşmeleri, canlı televizyon ya da radyo programları senkron iletişim araçlarına, kitap ve gazete de a-senkron iletişim araçlarına örnek olarak gösterilebilir.¹⁶⁷

Etkileşim kapasitesi iletişim aracının ikinci bir sınıflandırma ölçütüdür. Kaynak ve alıcı arasındaki etkileşimin tam olarak oluşabilmesi, iletişim kurulan aracının özelliğine bağlıdır. Örneğin, yüz yüze iletişim etkileşim kapasitesi

¹⁶⁶ "S. Mark Bonchek, From Broadcast to Netcast: The Internet and The Flow of Political Information (Massachusetts: Harvard Uni.,1997, s:7)", Nilüfer Timisi, Yeni İletişim Teknolojileri ve Demokrasi, Ankara: Dost Kitabevi, 2003, s.125'deki alıntı

¹⁶⁷ Timisi, a.g.e., s.125

yüksek olan bir iletişim biçim iken, gazete ya da televizyon aracılığıyla gerçekleştirilen iletişim biçimi kısmi bir etkileşim özelliğine sahiptir.

Bu yaklaşıma göre, diğer bir sınıflandırma ölçütü *mesafedir*. İletişim araçlarının mesafeyi fiziksel sınırlar içinde taşıma kapasiteleri birbirlerine göre farklılıklar taşımaktadır. Örneğin, radyo dalgaları ve televizyon sinyallerinin ulaştığı mesafe ve hedef kitle, mektup veya gazeteye oranla çok daha geniş ve kapsamlıdır.

İletişim araçları mesajın alıcısı olan *kitlenin büyüklüğü* bakımından da karşılaştırılmaktadır. Bazı iletişim araçları tek bir kaynaktan tek bir alıcıya yönelirken, bazıları da tek bir kaynaktan çoklu alıcıya yönelebilmektedir. İletişim araçları arasında sadece internet her iki özelliği de yapısında barındırmaktadır.¹⁶⁸

Maliyet yapısına göre de, iletişim araçları düşük maliyetli (ucuz) ya da yüksek maliyetli (pahalı) olarak değerlendirilmektedir.

---

¹⁶⁸ Aynı, s.126

Tablo 5: İletişim Araçlarının Karşılaştırılması

Araç	Alıcı	Zaman	Etkileşim	Alan	Hız	Biçim	Maliyet
Kişilerarası							
Diyalog	1-1	Eş zamanlı	Tam	Yerel	Hızlı	Gör/İşit	Düşük
Mektup	1-1	Eş zamansız	Yok	Küresel	Yavaş	Metin	Düşük
Telefon	1-1	Eş zamanlı	Tam	Küresel	Hızlı	İşitsel	Düşük
Yayın							
Radyo	1-çok	Eş zamanlı	Kısmi	Bölgesel	Hızlı	İşitsel	Düşük
Televizyon	1-çok	Eş zamanlı	Kısmi	Küresel	Hızlı	Gör/işit	Düşük
İnternet							
E-posta	1-1	Eş zamansız	Kısmi	Küresel	Hızlı	Metin	Düşük
Tartışma	1-çok	Eşzamansız	Kısmi	Küresel	Hızlı	Metin	Düşük
List.							
Haber Grup.	çok-çok	Eş zamansız	Kısmi	Küresel	Hızlı	Metin	Düşük
Chat	çok-çok	Eş zamanlı	Var	Küresel	Hızlı	Metin	Düşük
Web	1-çok	Eş zamansız	Yok	Küresel	Hızlı	Çoklu	Düşük
Sanal Konf.	çok-çok	Eş zamansız	Var	Küresel	Hızlı	Gör/İşit/Metin	Düşük

Bonchek, 1997:10

Yukarıda da açıkça görüldüğü gibi, internet diğer iletişim araçları ile karşılaştırıldığında şu özellikleri ile farklılık arz etmektedir:¹⁶⁹

1. Bireysel, grup ve çoklu iletişimi bir arada barındırmaktadır,
2. yayıncılık için düşük tamamlanmış maliyet ve düşük marjinal maliyet yaratmaktadır,
3. maliyeti az, küresel çoklu iletişime olanak vermektedir,
4. düşük maliyetli, küresel, metin temelli, kişilerarası iletişime olanak sağlamaktadır.

¹⁶⁹ Bonchek, a.g.e., s.10

Amaç Yönelimli Yaklaşım

Ball-Rokeach ve Reardon'un öncülüğünü yaptığı bu yaklaşımda, yeni iletişim teknolojilerinin diğer iletişim biçimlerine göre benzer ve farklı yanlarını ortaya konulurken üçlü bir sınıflamadan yararlanılmaktadır. Bunlar; kitle iletişimi ve kamuya seslenen konuşma biçimlerini tanımlamak üzere kullanılan “*tek yönlü*”, kişilerarası iletişimi tanımlamak üzere “*diyalog*” ve yeni iletişim teknolojileri kullanılarak gerçekleştirilen konuşma ve yazıdan oluşan iletişim biçimini tanımlamak üzere kullanılan “*uzaktan iletişim*”dir.¹⁷⁰

Ball- Rokeach ve Reardon, diyalog, tek yönlü ve uzaktan iletişim biçimleri arasında yaptıkları karşılaştırmada; uzaktan iletişimin, kişilerarası ve kitle iletişimin bazı niteliklerini içerdiğini, ancak uzaktan iletişimin diğer iki iletişim biçiminin basit bir şekilde birleştirilmesi olarak ifade edilmesinin sakıncalı olabileceğini belirtmektedirler. Karşılaştırmada kullanılan on kategori internetin niteliklerini açıkça gözler önüne sermektedir.¹⁷¹

1. Duyusal güvenilirlik: Uzaktan iletişim, kişilerarası ve kitle iletişimden duyusal olarak daha az güvenilir niteliktedir.
2. Coğrafi yayılım: Kitle iletişimi ve uzaktan iletişim coğrafi yayılım açısından yakındır.
3. Geribeslemenin niteliği: Uzaktan iletişimde geribeslemenin dönüşü açısından zaman sınırlılığı yoktur, ancak geribeslemenin hızı, kişilerarası iletişime oranla yavaştır.
4. Potansiyel etkileşim: Uzaktan iletişim etkileşimsel potansiyeli açısından kitle iletişimi ile kişilerarası iletişim arasında yer almaktadır.
5. Kontrolde potansiyel eşitlik: Uzaktan iletişim mesajın kontrol edilmesinde kitle iletişime göre daha üstün özellikler içermektedir. Diğer taraftan, kişilerarası iletişimde de olduğu kadar kontrolde eşitlik olanağı sunmaktadır.
6. İçerinin niteliği: Uzaktan iletişim, kitle iletişiminde olmayan, ancak kişilerarası iletişime -tamamıyla eşit olmamasına rağmen- benzer olarak çok farklı ve kişileştirilmiş içerik oluşumuna izin vermektedir.

¹⁷⁰ Timisi, **a.g.e.**, s.127

¹⁷¹ “Rokeach, Reardon, 1988, s:139-149” dan aktaran Timisi, **a.g.e.**, s.128

Ayrıca, kişilerarası ve kitle iletişiminin aksine uzaktan iletişim, içeriğin saklanması ve yeniden kullanılmasına da olanak tanımaktadır.

7. Donanım güvenilirliği: Uzaktan iletişimde donanımın güvenilirlik oranın, kitle iletişiminden daha yüksek olduğu üzerine tartışmalar devam etmektedir.
8. Yazılımın güvenilirliği: Uzaktan iletişim biçiminin, asgari düzeyde bir bilgisayar bilgisini gerektirmesi, bu iletişim biçimin yaygınlaşmasına engelleyici bir unsur oluşturmaktadır.
9. İletişim sistemlerinin merkezileşmesindeki potansiyel: Kitle iletişim araçları devlet ya da ekonomik birkaç büyük tekelin merkezietindeyken, bilgisayar temelli uzaktan iletişim ne devlet ne de tamamen büyük ekonomik güçlerin egemenliğindedir.
10. Enformasyon bağımlılık ilişkisini sağlayacak amaçların kapasitesi: Uzaktan iletişimin kapasitesine bağlı olarak, günümüzde internet kullanımını da belirleyen amaçlar şunlardır: kişisel amaçlar, kişilerarası amaçlar ve toplumsal amaçlar. Bu amaçlara ulaşmada, uzaktan iletişim kişisel ve kitle iletişimine oranla çok daha fazla olanaklar sunmaktadır.

Kısacası bu karşılaştırmada, uzaktan iletişim sistemleri coğrafi yayılma ve zaman sınırlılığının olmayışı, etkileşimde kişilerarası iletişime yakın olanakları, içeriğin depolanması ve yeniden kullanılması avantajları ile kişisel ve toplumsal yaşamda yeni ilişki ve organizasyon biçimleri geliştirmede güçlü potansiyel üstünlüklere sahip olarak görülmektedir.

1.1.3.4. Siber Suçlar ve Terörizm

Bilgisayar ve Bilgisayar Sistemleri Aracılığı ile İşlenen Suçlarının Tanımı

Bilgisayar suçlarının neler olduğu ve bu suçların nasıl tanımlanacağı konusunda literatürde farklı görüşler söz konusudur.

Tiedemann, bilgisayar suçlarını, “bilgisayarın suç konusu veya vasıtası olduğu her türlü kanun dışı eylem” olarak tarif etmektedir. Ancak bu tanım çok genel bir yaklaşım açısını yansıtmakta ve konuya yeterli bir açıklama getirmemektedir.¹⁷²

Sieber, bilgisayarın araç olarak kullanılmak suretiyle mal varlığına yönelik suçları bilgisayar suçu kabul etmekte ve bilgisayar verilerinin değiştirilmesini, zarara uğratılmasını, yetki dışı kullanımını ve zaman hırsızlığını bilgisayar suçu olarak belirtmektedir.¹⁷³

Amerikalı uzmanlardan Parker ise, bilgisayar suçları yerine “bilgisayar ihlalleri” veya “bilgisayarın kötüye kullanılması” (computer abuse) deyimimi tercih etmekte ve bunu da, bilgisayar alanında suç mağdurunun bir kaybının bulunduğu, failinin ise, bir menfaat temin ettiği, suç öğeleri içeren her türlü eylem olarak tarif etmektedir.¹⁷⁴

Avrupa Ekonomik Topluluğu Uzmanlar Komisyonu 1983 tarihli Paris toplantısında, bilgisayar suçlarını; bilgileri otomatik işleme tabi tutan veya verilerin nakline yarayan bir sistemde kanuna, ahlaka aykırı olarak veya yetki dışı gerçekleştirilen her türlü davranış” şeklinde tanımlamaktadır. Ayrıca Avrupa

---

¹⁷² “Klaus Tiedemann, Phenomenologie des Infractions Economiques Aspects Criminologiques de la delinquance D'affaires, (Strasbourg, 1978, s.231)” (Yılmaz Yazıcıoğlu, Bilgisayar Suçları, (1. Baskı, İstanbul: Alfa B.Y.D., 1997), s.137'deki alıntı

¹⁷³ “Ulrich Sieber, Computerkriminalitat und Strafrecht, (Heymans, Köln,1980)”, Yazıcıoğlu, 1997, ss.137-138'deki alıntı

¹⁷⁴ “B. Donn Parker, Crime by Computer, (New York, 1976, s:295), Yazıcıoğlu, 1997, s.138'deki alıntı

komisyon raporunda, bilgisayar suçları yerine “bilgisayar ihlalleri” veya “bilgisayarın kötüye kullanılması” deyimini tercih ettiğini de açıklamaktadır.¹⁷⁵

Dönmezer de AET Komisyonu’nun tanımını benimsemekte ve bilgisayar suçlarını, bilgisayarın kötüye kullanılması, bilgileri otomatik işleme tabi tutmuş ve verilerin nakline ilişkin kanuna ve meslek ahlakına aykırı davranışlar olarak tanımlamaktadır.¹⁷⁶

Bilgisayar Suçu, Bilişim Suçu ya da Siber Suç

Genellikle bilişim ile bilgisayar terimleri aynı anlamda kullanılmasına rağmen gerçekte bu terimler aynı anlama gelmemektedir. Bilişim sözcüğü, bilgisayar kelimesine oranla daha kapsamlıdır. Bilgisayar, aritmetik ve mantık işlem dizileriyle oluşturulmuş programlara göre verileri otomatik işleme tabi tutan sistemlere verilen ortak isimdir. Bilişim ise, bilgisayar(lar)dan da faydalanılmak suretiyle bilginin saklanması, iletilmesi ve işlenerek kullanılabilir hale getirilmesini konu alan akademik ve mesleki disipline verilen isimdir.¹⁷⁷

Bilişim teknolojisi, bilgi ve iletişim teknolojileri alanındaki bütün unsurların ismini oluşturan en genel ifade olarak kullanılmaktadır. Bilişim alanı ise, verileri toplama, depo etme ve otomatik işleme tabi tutma özelliklerine sahip elektronik sistem veya sistemlerden oluşan alandır. Türk Ceza Kanunu’nun 525a, 525b ve 525c maddelerinde “Bilişim Alanında Suçlar” başlığı altında “bilgileri otomatik olarak işleme tabi tutmuş sistem” ifadesi ile bilişim sistemleri kast edilmektedir.¹⁷⁸ Bu nedenle “Bilişim Alanındaki Suçlar” ifadesi ile bilgisayarları da kapsayan, ancak sadece bilgisayarla sınırlı olmayıp, bu alandaki bütün

¹⁷⁵ Yılmaz Yazıcıoğlu, “Bilgisayar ve Bilgisayar Şebekeleri ile İlgili Suçlar Konusunda TCK 2000 Tasarısı.”, TC İçişleri Bakanlığı Bilişim ve İnternet Teknolojilerinin Ceza Hukuku açısından Doğurduğu Yeni Sorunlar Semineri’ne sunulan bildiri (Bursa: 24 Mart 2001), s.71

¹⁷⁶ Sulhi Dönmezer, **Kişilere ve Mala Karşı Cürümler**, (14. Basım, İstanbul, 1995) s.504

¹⁷⁷ Yılmaz Yazıcıoğlu, **Bilgisayar Suçları**, (İstanbul: Alfa B.Y.D., 1. Baskı, 1997), ss.130-131

¹⁷⁸ Aynı, s.130

bilişim cihaz ve araçlara karşı veya bunlar aracılığıyla işlenen suçlar anlaşılmalıdır.¹⁷⁹

Türkçe’de Siber Suç ya da Sanal Suç olarak karşılık bulan, bilgisayar sistemleri ve ağları ile işlenen suçlar uluslararası hukukta “Cyber Crime” olarak ifade edilmektedir. Araştırmada da, elektronik ortamda gerçekleştirilen her türlü ihlali kapsamı ve uluslararası literatüre uygunluğu nedeniyle bilişim suçları yerine “Siber Suç” ifadesinin kullanılmasının daha doğru olacağı düşünülmüştür.

Siber Suçların Sınıflandırılması

Siber suçlar özellikle bilgisayar ve internet kullanımının yaygınlaşmasına paralel olarak ortaya çıkmış, tanımı ve yapısı üzerinde henüz tam olarak bir ortak karar ortaya konulamamıştır.

Avrupa Topluluğu 21 Kasım 2000 tarihli Strasbourg’daki 24 nolu proje çalışmasında siber suçları dört başlık halinde sınıflandırmaktadır:

1. Verilerin ve bilişim sistemlerinin güvenliğine, bütünlüğüne ve kullanımına ilişkin suçlar,
2. Bilişim suçları,
3. İçerik itibariyle suçlar,
4. Manevi varlığa ve bununla ilgili haklara ilişkin suçlar.

Bu sınıflandırma ile Avrupa Topluluğu, sisteme hukuka aykırı giriş, hukuka aykırı iletişime müdahale, verilerin bütünlüğüne ilişkin fiiller, sistemin bütünlüğüne ilişkin fiiller, bilişim belgelerinde sahtecilik, bilişim sahtekarlığı, bilişim dolandırıcılığı, çocuk pornografisine ilişkin suçlar, manevi varlığa ve bununla ilgili haklara saldırılar sebebiyle işlenen suçların yaptırım altına alınmasını hedeflemektedir.¹⁸⁰

¹⁷⁹ Yüksel Ersoy, **Genel Hukuki Koruma Çerçevesinde Bilişim Suçları**, (Ankara: Ankara Üniversitesi S.B.F.D., C.49, S.3-4, 1994), s.151

¹⁸⁰ Yılmaz Yazıcıoğlu, “Bilgisayar ve Bilgisayar Şebekeleri ile İlgili Suçlar Konusunda TCK 2000 Tasarısı.”, TC İçişleri Bakanlığı Bilişim ve İnternet Teknolojilerinin Ceza Hukuku açısından Doğurduğu Yeni Sorunlar Semineri’ne sunulan bildiri (Bursa: 24 Mart 2001), ss.72-73

Siber suç türleri gelişen teknolojiye paralel olarak sürekli artmaktadır. Ancak, en çok karşılaşılan suç türleri arasında bir sınıflandırma yapacak olursak genel olarak üç başlık altında toplayabiliriz:¹⁸¹

Öncelikle bir bilgisayar saldırı hedefi olabilir. Böyle bir durumda bilgisayara ait bilgiler ve bu bilgisayar aracılığıyla sunulan hizmetler tehdit altındadır.

İkinci olarak, klasik suç türlerinin işlenmesine yönelik olarak bir bilgisayar araç olarak kullanılabilir. Örneğin, dolandırıcılık ve şantaj gibi suçlar bilgisayar ve internet ağı vasıtasıyla gerçekleştirilmektedir.

Üçüncü olarak da, bilgisayarların yasadışı bilgi, resim ve belge depolamak ve yaymak amacıyla kullanılmasını sayabiliriz. Örneğin, pornografik yayınlar ve terör örgütleri tarafından yapılan yasadışı yayınlar özellikle çocuk ve gençler için ciddi bir tehlike oluşturmaktadır.

Diğer bir sınıflandırmaya göre, siber suçları sisteme yönelik suçlar ve bilgiye yönelik suçlar olmak üzere iki sınıfta toplayabiliriz.¹⁸² Sisteme yönelik suçlar; sistemin çalışmasını durdurmak, sistemi bozmak, sistemin çalışmasını aksatmak ve sistemin çalışmasını engellemek olarak sıralanabilir.

Bilgiye yönelik suçlar ise; bilgiyi çalma, bilgiyi değiştirme, bilgiyi bozma, bilgiyi yayma ve bilgiyi saklama şeklinde alt sınıflara ayrılabilir.

Siber suçu işleyen kişilere yönelik bir sınıflandırma yapıldığında ise, çözücüler (hacker), teröristler, sahtekarlar, ahlaksızlar ve hırsızlar bu kategori içerisinde yer almaktadır.¹⁸³

---

¹⁸¹ Mehmet Özcan ve İhsan Bal, "Ulusal Güvenlik ve Bilişim Suçları: Bu Suçların Niteliği ve Mücadelede Karşılaşılan Zorluklar", Türkiye'nin Güvenliği Sempozyumu'nda sunulan bildiri. (Elazığ:17-19 Ekim 2001) s.589

¹⁸² Eşref Adalı, "İnternet Suçları", TC İçişleri Bakanlığı Bilişim ve İnternet Teknolojilerinin Ceza Hukuku açısından Doğurduğu Yeni Sorunlar Semineri'ne sunulan bildiri (Bursa: 24 Mart 2001), s.36

¹⁸³ Aynı, s.36

1.1.3.5. Başlıca Siber Suç Türleri

Bilişim alanındaki suç tiplerini incelerken Interpol'ün hazırlamış olduğu "Interpol Computer Crime Manual" esas olmak üzere, Birleşmiş Milletler'in hazırladığı "United Nations Manual on the Prevention and Control of Computer-Related Crime" ve Avustralya Polis Teşkilatı tarafından hazırlanan "Minimum Provisions for the Investigation of Computer Based Offences" kitapçıkları kılavuz görevi görmektedir. Bu kitapçıklardan istifade edilerek siber suçlara ilişkin olarak aşağıdaki suç tipleri belirlenmiştir.¹⁸⁴

1. *Bilgisayar Sistemlerine ve Servislerine Yetkisiz Erişim*

1.1. *Yetkisiz Erişim:* Bir bilgisayar sistemine ya da ağına yetkisiz olarak erişme, diğer bir deyişle sistemin bir kısmına ya da bütününe ve programlara veya içerdiği bilgilere yetkisiz ve izinsiz ulaşma olarak tanımlanan suçlar.¹⁸⁵

1.2. *Yetkisiz Dinleme:* Yetki olmaksızın bir bilgisayar veya ağ sistemine, sisteminden veya sistemi için yapılan iletişimin teknik anlamda dinlenmesidir. Teknik anlamda dinleme, iletişimin içeriğinin izlenmesi, verilerin kapsamının ya doğrudan (bilgisayar sisteminin kullanılması ya da erişme ile) ya da dolaylı olarak (elektronik dinleme cihazlarının kullanılması ile) elde edilmesi ile ilgilidir.¹⁸⁶

1.3. *Hesap İhlali:* Yetkisiz erişim yapılarak bir başkasının hesabını kullanarak sistemlerden yararlanmaktır. Bir bakıma geleneksel suçlardaki hırsızlık ve dolandırıcılığın bilgisayar ve/veya ağ sistemleri kullanılarak gerçekleştirilmesidir.¹⁸⁷

2. *Bilgisayar Sabotajı*

2.1. *Mantıksal:* Bilgisayar ya da iletişim sistemin fonksiyonlarının çalışmasını engellemek amacıyla bilgisayar verileri veya

¹⁸⁴ Özkan Coşkun, "Bilişim Suçlarının İşlenme Şekilleri", www.bilisimhukuku.org/modules/php?name=Makale&op=showcontent&id=251 15/05/2006

¹⁸⁵ Interpol Computer Crime Manual, 2. Offences, s.2

¹⁸⁶ Interpol Computer Crime Manual, 2. Offences, s.3

¹⁸⁷ Interpol Computer Crime Manual, 2. Offences, s.3

programlarının birtakım virüslü/zararlı yazılımlar kullanılarak değiştirilmesi, silinmesi ele geçirilmesi ya da tamamen çalışmaz hale getirilmesidir.¹⁸⁸

2. *Fiziksel:* Bir bilgisayar ya da iletişim sistemini çalışmaz duruma getirmek amacıyla sistemi oluşturan elemanlara fiziksel yollarla zarar verilmesidir.

3. *Bilgisayar Yoluyla Dolandırıcılık*

Bilgisayar ve iletişim teknolojileri kullanılarak, bir bilgisayar veya ağ sistemindeki verilerin alınması, değiştirilmesi, silinmesi veya farklı verilerin girilmesi yoluyla kendisine veya başkasına yasadışı ekonomik çıkar temin etmek veya mağdura zarar vermektir.¹⁸⁹

3. 1. *Banka Kartlarını Kullanma:* ATM (Automated Teller Machine) olarak bilinen bankamatik sistemlerinden yapılan dolandırıcılık ve hırsızlık suçlarıdır. Banka kartlarının çoğaltılması, kopyalanması veya iletişim hatlarını engellenmesi ve dinlenmesi/takip edilmesi yoluyla gerçekleştirilir.¹⁹⁰

3. 2. *Girdi/Çıktı/Program Hileleri Yapma:* Bir bilgisayar sistemindeki veri tabanına kasıtlı olarak yanlış veri girişi yapmak veya sistemden yanlış/sahte çıktı almak ya da sistemdeki programların değiştirilmesi yoluyla yapılan dolandırıcılık ve hırsızlıktır.¹⁹¹

3.3. *İletişim Servislerini Haksız ve Yetkisiz Kullanma:* Kendine ya da başkasına ekonomik menfaat sağlamak amacıyla iletişim sistemlerindeki protokol ve prosedürlerin açıklarını kullanarak iletişim servislerine veya diğer bilgisayar sistemlerine izinsiz ve haksız olara girmektir.¹⁹²

4. *Bilgisayar Yoluyla Sahtecilik:* Bilgisayar sistemlerini kullanarak sahte materyal (kağıt para, kredi kartı, senet vb.) oluşturmak veya digital

¹⁸⁸ Interpol Computer Crime Manual, 2. Offences, s.4

¹⁸⁹ Interpol Computer Crime Manual, 2. Offences, s.6

¹⁹⁰ Interpol Computer Crime Manual, 2. Offences, s.7

¹⁹¹ Interpol Computer Crime Manual, 2. Offences, s.9

¹⁹² Interpol Computer Crime Manual, 2. Offences, s.10

ortamda tutulan belgeler (formlar, raporlar vs.) üzerinde değişiklik yapmaktır.¹⁹³

5. Kanunla Korunmuş Bir Yazılımın İzinsiz Kullanımı: Kanunla korunmuş yazılımların izinsiz olarak çoğaltılması, yasadışı yöntemlerle elde edilen bilgisayar yazılımların satışı, kopyalanması, dağıtılması ve kullanılmasıdır.¹⁹⁴

5.1. Lisanssız Sözleşme İhlali

5.1.1. Lisans Sözleşmesine Aykırı Kullanım: Sadece tek bir bilgisayar için olan herhangi bir yazılımın birden fazla bilgisayarca paylaşarak kullanılmasıdır.

5.1.2. Lisans Haklarına Aykırı Çoğaltma: Lisans sözleşmesi ile korunmuş bir yazılımın sözleşmeye ihlal edilerek kopyalanmasıdır.

5.1.3. Lisans Haklarına Aykırı Kiralama: Oyun, film veya yazılım programlarının lisans haklarına aykırı olarak kiralanmasıdır.

5.2. Taklitçilik: Yazılım taklitçiliği, fikri haklara tabi olan yazılımların, çoğunlukla yasalmış gibi görünüme sahip olacak şekilde yasadışı çoğaltılması ve satılmasıdır.

5.3. İzinsiz İthalat: Herhangi bir yazılımın yazılım hakkı sahibinden ve yetkili makamlardan gerekli izin alınmadan ithal edilmesidir.

6. Yasadışı Yayınlar: Yasalar tarafından yasaklanmış her türlü materyalin internet web sayfaları, elektronik postalar, haber grupları ve her türlü veri saklanabilecek optik araçlar gibi digital kayıt yapan sistemler aracılığıyla saklanması, dağıtılması ve yayınlanmasıdır.

7. Diğerleri

7.1. Ticari Sırların Çalınması: Ekonomik çıkar sağlamak ya da zarar neden olmak amacıyla yetkisi ya da yasal izni olmaksızın uygun olamayan yollarla bir ticari sırrın kullanılması, transferi, açıklanması ya da elde edilmesidir.¹⁹⁵

¹⁹³ Interpol Computer Crime Manual, 2. Offences, s.7

¹⁹⁴ Interpol Computer Crime Manual, 2. Offences, s.11

¹⁹⁵ Interpol Computer Crime Manual, 2. Offences, s.15

7.2. Verilerin Suistimal Edilmesi: Ticari ya da mesleki sırların, kişisel bilgilerin ya da değerli ve gizli diğer verilerin kişilerin rızası alınmadan menfaat sağlamak ya da zarar vermek amacıyla kullanılması, satılması ve dağıtılmasıdır.¹⁹⁶

7.3. Sahte Kişilik Oluşturma ve Kişilik Taklit Etme: Kendisine çıkar sağlamak ya da başkasına zarar vermek amacıyla hayali bir kişilik yaratmak veya bir başkasının bilgilerini kullanarak onun kişiliğini taklit etmektir.¹⁹⁷

Özcan ve Bal ise, siber suçların işlenme biçimleriyle ilgili genel olarak şöyle bir sınıflandırma yapmaktadır.¹⁹⁸

a. Telekomünikasyon hizmetleri hırsızlığı: İngilizce ismi "Hacker" olan çözücüler, şifreleri çözümler ya da yok ederek (kırarak) bilgisayar sistemlerine erişebilmektedirler. Bazı çözücüler sadece kişisel tatminlerini gerçekleştirmek amacıyla bu suçu işlerken, bazıları da profesyonel olarak bazı kişi ya da kurumlar için çalışmaktadırlar. Örneğin, ABD'de Scotland Yard'ın telefon ağına giren bir hacker (çözücü), bu ağ üzerinden 620 bin sterlin değerinde uluslararası telefon görüşmesi gerçekleştirmiştir.¹⁹⁹

b. Bilgisayar sistemlerinin başka suç işlemek için kullanılması: Günümüzde bilgisayar ve bilgisayar sistemleri, özellikle organize suç örgütleri tarafından uyuşturucu ticareti, kumar, fuhuş, çocuk pornografisi ve silah kaçakçılığı gibi suçların hayata geçirilmesinde kullanılabilir. *c. Bilgi korsanlığı, sahtecilik ve kalpazanlık:* Gelişen elektronik teknolojisi yasadışı örgütlere asıllarından ayırt etmekte zorlanılan sahte para ya da pasaport, kimlik düzenleme gibi olanaklar sunmaktadır. Ayrıca internet

¹⁹⁶ Minimum Provisions for The Investigation of Computer Based Offences, s.21

¹⁹⁷ Özkan Coşkun, "Bilişim Suçlarının İşlenme Şekilleri", www.bilisimhukuku.org/modules.php?name=Makale&op=showcontent&id=251, 15/05/2006

¹⁹⁸ Mehmet Özcan ve İhsan Bal, "Ulusal Güvenlik ve Bilişim Suçları: Bu Suçların Niteliği ve Mücadelede Karşılaşılan Zorluklar", Türkiye'nin Güvenliği Sempozyumu'nda sunulan bildiri. (Elazığ:17-19 Ekim 2001) s.589

¹⁹⁹ Aynı, s.590

aracılığı ile her türlü materyal (kitap, film, müzik) telif hakları ihlal edilerek kolayca çoğaltılabilmektedir.

d. Ahlaki ya da yasal olmayan görüntü ve kayıtların yayılması: Her geçen gün internet ortamında açılan binlerce sanal sitede ırkçı propagandadan, kumar ve fuhuş sayfalarına kadar her türlü farklı bilgi ve görüntü internet yoluyla yayılmaktadır.

e. Tehdit, şantaj ve gasp: Bazı önemli firmaların yasadışı örgütler ya da bireysel suçlular tarafından bilgisayar sistemlerinin çökertilmesi ile tehdit edilerek bu firmalardan para talep edildiği bilinmektedir. 1993-1995 yılları arasında İngiltere ve ABD'de bu yolla 42.5 milyon sterlin para toplandığı bilinmektedir.²⁰⁰

f. Siber terörizm: Bilgisayar ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler toplumdaki iyi niyetli, sıradan vatandaşlar kadar suçlular ve yasadışı örgütler tarafından da yakından takip edilmektedir. Bilgisayar sistemlerinin siyasi veya sosyal bir kazanç elde etme ya da sadece toplumda korku ve endişe yaratarak kamuoyunun dikkatini çekme gibi niyetlerle kullanılması siber terörizm olarak tanımlanmaktadır.

Bu konuya, araştırmanın kapsamı nedeniyle devam eden bölümde ayrıntılı bir şekilde yer verilecektir.

1.1.3.6. Siber Suçlarla Hukuki Mücadele

Dünyadaki Mevcut Durum

İnternet ağı sağladığı özgür iletişim platformunun yanında, idari ve siyasi organlarının, devlet kurumlarının, özel şirketlerin, bireylerin şeref ve haysiyetine yönelecek ihlaller açısından gerçekleştirilmesi çok kolay, ancak kontrol edilmesi çok güç olan bir ortamın ortaya çıkmasını da sağlamıştır. İnternetin doğasından ve teknik yapısından kaynaklanan sorunlar nedeniyle, elektronik ortam içerisinde ya da vasıtasıyla işlenen suçlara ilişkin hukuki düzenlemeler

²⁰⁰ Peter Grabowsky, "The Mushrooming of Cybercrime" Prepared for Presentation At The Symposium On The Rule Of Law In The Global Village, (Palermo, 14 December 2000), s.7

teknolojik ilerleme hızına kıyasla yetersiz kalma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır. İnternet geleneksel suçların işlenmesinde yeni bir araç ve ortam haline gelmesinin yanı sıra farklı suç tiplerinin de ortaya çıkmasına neden olmuş ve olmaktadır.

İnternet, uluslararası bir bilgisayar ağı olması nedeniyle suç ve suçluyla mücadelede farklı sorunları da beraberinde getirmiştir. Pek çok ülke kendi iç hukuk mevzuatlarında düzenleme yaparak veya yeni yasalar çıkararak siber suçlarla mücadele etmenin yollarını aramaya başlamıştır.

Dünyada siber suçlarla mücadele etmek amacıyla oluşturulan özel birimlerden ve ülkelerin çıkardığı siber suçlarla ilgili kanunlardan bazıları aşağıda sıralanmıştır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde, Temmuz 1996 tarihinde "Commission of Critical Infrastructure Protection" adıyla ABD Başkanına bağlı bir komisyon oluşturulmuştur. İnternet alanında çalışma yapan ilk ulusal grup olan bu komisyon, suçun takibi ve suçu önlemeye yönelik yöntemler tespit etti. Ayrıca ABD siber suçlarla mücadele etmek amacıyla, FBI bünyesinde National Infrastructure Protection Center ve Computer Crime Squad adlarıyla iki merkez kurulmuştur. Bunların dışında Information Technology Association of Amerika, Trap and Trace Center Authority, CIA Information Warfare Center gibi birimler ABD'deki siber suçlarla mücadele için oluşturulmuş diğer birimler arasındadır.²⁰¹

ABD'de siber suçlarla mücadelede kullanılan kanunların bazıları şöyle: Fraud and Related Activity in Connection with Access Devices, Fraud and Related Activity in Connection with Access Computers, Interception and Disclosure of Wire, Oral or Electronic Communications Prohibited, Unlawful Access to Stored Communications, Disclosure of Contents.

İtalya siber suçlarla mücadele etmek amacıyla 30 Mart 1998 tarihinde İtalya Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde "Posta ve İletişim Güvenliği Daire Başkanlığı"nı oluşturmuştur. Bünyesinde personel-lojistik ve teknik olmak üzere

²⁰¹ Bünyamin Atıcı ve Çetin Gümüş, "Sanal Ortamda Gerçek Tehditler: Siber Terör", IV. Türkiye'nin Güvenliği Sempozyumu (Tarihten Günümüze Dış Tehditler)'nda sunulan bildiri, (Elazığ 16-17 Ekim 2003) s.107; "Yabancı Ülkelerde İnternet Hukuku", <http://www.1numara.org/showthread.php?t=10722>, 21/07/2006

iki bölüm bulunan bu başkanlığa bağlı olarak 20 il de de ofisler bulunmaktadır. Digital ortamda işlenen her suç bu başkanlığın görev alanına girmektedir.²⁰²

İtalya Ceza Yasası'na göre siber suç olarak tarif edilen eylemler ise şunlar: yazılımları kısmen veya tamamen tahrip eden, değiştiren, bilgi veya iletişim sistemlerinin doğru çalışmasını engelleyen programlarla saldırıda bulunmak, kamu yararına kullanılan tesislerin, bilgi sistemlerinin, veri, bilgi ve yazılımlarının içeriklerini tahrip etmek ve çalışmasını kesintiye uğratmak, bilgi veya iletişim sistemlerine fiziki olarak veya yazılım aracılığıyla yetkisiz olarak girmek, bilgi almak, alınan bilgileri yaymak, kayıtlar üzerinde tahribat yapmak veya sisteme maksatlı olarak yeni bilgiler eklemek, her türlü iletişimin engellenmesi, mahremiyetinin ihlal edilmesi, bu amaçla çeşitli cihaz ve sistemlerin kurularak enformatik ve telematik haberleşmenin kesintiye uğratılması, araya girilmesi veya iletişimin içeriğinin değiştirilmesi, gizli dokümanların içeriğinin açıklanması, gizli kalması gereken kamu ve özel dokümanların içeriğinin yasadışı olarak ele geçirilmesi ve açıklanması.

Fransa'da 1999 yılında güvenlik birimlerine siber suçlara ilişkin 3 bin 815 olayın bildirildiği, bunların 2 bin 450'sinin internet aracılığıyla işlenen suçlar, bin 336'sının da telekomünikasyon sistemlerinin yasadışı kullanımına yönelik olduğu bilinmektedir.²⁰³

Bu tür suçlarla mücadele amacıyla Fransa'da devlete bağlı olarak çalışan özel birimler kurulmuştur: Başbakan'a bağlı Milli Savunma Genel Sekreterliği (SGDN) bünyesinde kurulan Haberleşme Sistemleri Güvenliği Merkez Birimi (DCSSI), haberleşme teknolojisi kullanılarak yapılan dolandırıcılıkların soruşturulması birimi (SEFTI), bilgisayar ortamında işlenen suçların bastırılması birimi (BCRCI) ile İletişim ve enformasyon ve teknolojilerinin kullanımı suretiyle işlenen suçlarla mücadele bürosu bu özel birimlerden en önemlileridir.²⁰⁴

²⁰² Aynı, s.108; "Yabancı Ülkelerde İnternet Hukuku", <http://www.1numara.org/showthread.php?t=10722>, 21/07/2006

²⁰³ "Yabancı Ülkelerde İnternet Hukuku", <http://www.1numara.org/showthread.php?t=10722>, 21/07/2006

²⁰⁴ Atıcı ve Gümüüş, a.g.e. s.108;"Yabancı Ülkelerde İnternet Hukuku", <http://www.1numara.org/showthread.php?t=10722>, 21/07/2006

İsviçre’de de siber terörizm ve teknolojik suçlarla mücadeleye ilişkin, “Federal Ceza Yasası” ve “Haksız Rekabet Yasası” adı altında iki federal yasa bulunmaktadır. Federal Ceza Yasası, yasadışı yollarla teknolojik bilgi edinme, bilgi çalma ve bilgileri bozma gibi suçların cezalandırılmasını kapsamaktadır. Haksız Rekabet Yasası ise, ticari amaçlı işlenen bilgisayar suçlarının cezasını içermektedir.²⁰⁵

Malezya ve Singapur gibi ülkelerde de bilgisayar ve internet teknolojileriyle işlenen suçlara yönelik bir dizi yasal önlem alınmış durumdadır. Malezya’da siber suçlarla mücadele, Haberleşme, Multimedya ve Enerji Bakanlığı’nın sorumluluğunda bulunmaktadır. Malezya’daki siber suç olarak kabul edilen ve cezai yükümlülüğü olan suçlardan bazıları ise şunlar; bilgisayara izinsiz girme ve hasar verme, kullanıcı şifresi alışverişi, telif haklarının ihlali, marka sahteciliği, ticari sırları çalma, internet dolandırıcılığı, internet tacizi, çocuklara yönelik istismar ve müstehcenlik, internette tehdit, korku, panik ve huzursuzluk yayma.²⁰⁶

Singapur’da siber suçlarla mücadele için “Computer Misuse Act” ismiyle bir yasa çıkarılmıştır. Computer Misuse Act’de sınıflandırılan siber suçlar arasında; yetkisiz olarak bir bilgisayara veya sisteme girmek, suça yardımcı olmak amacıyla sisteme girmek, bilgisayarda saklı bilgileri yetkisiz değiştirmek ve silmek, bilgisayar kullanımını önlemek ve işlemez hale getirmek, yetkisiz bir bilgisayar hizmetinden yararlanmak, şifreleri çalmak ve bunları açıklamak gibi suçlar bulunuyor. Bunun dışında “Elektronik Transaction Act” adıyla çıkarılan diğer bir yasa da elektronik ticareti düzenlemek ve işlemleri hukuki zemine oturtmak üzere kullanılmaktadır.

---

²⁰⁵ “Yabancı Ülkelerde İnternet Hukuku”, <http://www.1numara.org/showthread.php?t=10722>, 21/07/2006

²⁰⁶ “Yabancı Ülkelerde İnternet Hukuku”, <http://www.1numara.org/showthread.php?t=10722>, 21/07/2006

Türkiye'deki Mevcut Durum

Türkiye'de sanal ortamdaki suçları takip etmek amacıyla 1997 yılında Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde Bilişim Suçları Bürosu kurulmuştur. Daha sonra 1998 yılında Bilgisayar Suçları ve Bilgi Güvenliği Kurulu oluşturulmuştur. Bilgisayar suçları ve bilgi güvenliğinin sağlanması konularında araştırma yapmak ve yasal boşlukların giderilmesi amacıyla oluşturulan bu kurul içerisinde; Asayiş, Bilgi İşlem, Interpol, İstihbarat, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele, Terörle Mücadele ve Hareket Daire Başkanlıkları ile Hukuk Müşavirliği'nden bilişim suçlarıyla ilgili hizmet verebilecek kişiler yer almaktadır.²⁰⁷

Bilişim Suçları Bürosu'nun ismi 2001 yılında İnternet ve Bilişim Suçları Şube Müdürlüğü olarak değiştirilerek bilişim suçları konusunda çalışmalar yapmak üzere hizmet vermeye başlamıştır.²⁰⁸ Emniyet Genel Müdürlüğü'nün Bilgi İşlem Daire Başkanlığı altındaki İnternet ve Bilişim Suçları Şube Müdürlüğü, bilişim suçları konusundaki gelişmeleri takip etmekte, bilgisayar sistemlerine izinsiz giriş ve zarar yöntemlerine karşı alınacak tedbirleri araştırmakta, bilişim suçları konusunda yetiştirilecek personelin eğitim standartlarını tespit etmekte ve bilişim suçları konusunda çalışma yapan yerli ve yabancı kuruluşlarla iletişime geçmektedir.

Ayrıca, yine Emniyet Genel Müdürlüğü'ne bağlı TADOC (Turkish International Academy against Drugs and Organized Crime) Bilişim Suçları Araştırma Merkezi Başkanlığı da siber terör ve diğer suçlarla ilgili çalışmalar yapmaktadır.

Bilişim suçu kavramı Türk Ceza Hukukuna ise, ilk defa 1991 yılında 3756 sayılı kanunla girmiş olup, Bilişim Alanında Suçlar başlığı altında T.C.K.'nın 525. maddesinin (a-b-c-d) bentlerindeki düzenlemeler ile bilişim alanı ihlalleri bilişim suçu olarak ifade edilmiştir. 525. maddenin (d) bendi, bilişim suçu

---

²⁰⁷ Atıcı ve Gümüş, **a.g.e.**, s.115

²⁰⁸ **Aynı**, s.115

işleyenler hakkında verilmesi gereken cezalarla ilgili olup, (a), (b) ve (c) bentlerinde tarifi yapılan beş ayrı suç tipi şunlardır:²⁰⁹

(a-1), sistemde yer alan ve sır teşkil eden bilgiyi hukuka aykırı olarak elde edip öğrenmek,

(a-2), başkasına zarar vermek için sistemde bulunan bilgileri kullanmak, nakletmek, çoğaltmak,

(b-1), başkasına zarar vermek veya kendisine veya başkasına yarar sağlamak maksadı ile sistemi ve unsurlarını tahrip etmek, değiştirmek, silmek, sistemin işlemesine engel olmak, yanlış biçimde işlemesini sağlamak,

(b-2), sistemi kullanarak kendisi veya başkası lehine hukuka aykırı yarar sağlamak, dolandırıcılık,

(c), sistemi kullanarak sahtecilik yapmaktır.

Türk Ceza Kanunu'nda açıkça görüldüğü üzere, siber suçlara ilişkin olarak daha çok bilgisayar sistemine girme, verileri tahrip etme, sistemi engelleme, bozma, haksız yarar sağlama, sahtecilik, banka ve kredi kartlarının kötüye kullanılması suçları düzenlenmektedir. Siber suçun işlenebilmesi için ana unsurlardan biri bilgisayardır, ancak bilgisayar internet kullanımı için de gereklidir. Diğer bir deyişle kanun maddelerinde sözü edilen suçların işlenebilmesi internet vasıtası ile de olabilmektedir. Ancak ceza kanununda internet ile ilgili olarak herhangi bir madde ya da bölüm yer almamaktadır. İnternet ortamında sahip olunan hak ve özgürlüklerin tam olarak düzenlenmemiş ve koruma altına alınmamış olması önemli bir eksiklik olarak görülmektedir.²¹⁰

1.1.3.7. Siber Terörizm Nedir?

Siber terörizm, belirli bir politik ve sosyal hedefe ulaşabilmek için; bilgisayar veya bilgisayar sistemlerinin, bireylere ve mallara karşı bir hükümeti

²⁰⁹ Ayhan Önder, **Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar**, (İstanbul: Filiz Kitabevi, 1994) ss.504-5-6; Cevat Özel, **Bilişim Suçları ile İletişim Faaliyetleri Yönünden Türk Ceza Kanunu Tasarısı: İnternet ve Hukuk**, (1. Baskı, İstanbul: İstanbul Bilgi Üni. Yay., 1994) s.343

²¹⁰ Cevat Özel, **Bilişim Suçları ile İletişim Faaliyetleri Yönünden Türk Ceza Kanunu Tasarısı: İnternet ve Hukuk**, (1. Baskı, İstanbul: İstanbul Bilgi Üni. Yay., 1994) s.:351

veya toplumu yıldırma, baskı altında tutma amacıyla kullanılması olarak tanımlanabilir.²¹¹

Stanford Üniversitesi, Uluslararası Güvenlik ve İşbirliği Merkezi (CISAC) tarafından siber suçlarla ilgili olarak yapılan çalışmada da siber terörizm kavramına açıklık getirilmeye çalışılmıştır. Stanford Taslağı olarak bilinen belgede siber terörizm şöyle tanımlanmaktadır:²¹²

“Hukuken yetkili kılınmış görevlilerinin eylemleri dışında, siber sistemlere karşı girişilen ve kişi veya kişilerin ölümü ya da yaralanması, kamu düzeninin bozulması veya önemli ekonomik zararlara veya mallara karşı önemli zararlara neden olması muhtemel olan şiddet, bozma ve engelleme eylemlerinin kasıtlı şekilde yapılması veya yapılacağı tehdididir.”

Stanford Taslağı'nın 3. maddesinde suçlar başlığı altındaki tanımlamaya göre, siber terörizm, teröre karşı hazırlanan belirli uluslararası sözleşmelerde sözü edilen terör eylemlerini gerçekleştirmek için temel olarak siber sistemlerin kullanılması durumunda söz konusu olmaktadır. İlgili uluslararası sözleşmeler şunlardır: 1963 tarihli Tokyo Sözleşmesi (Uçaklarda İşlenen Suçlar), 1970 tarihli Hague Sözleşmesi, 1971 tarihli Montreal Sözleşmesi, 1979 tarihli Rehine Alınmasına Karşı Uluslararası Sözleşme, 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçısına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, 1988 tarihli Denizlerde Terörizm Sözleşmesi, 1997 tarihli Terörist Bombalamaları Sözleşmesi'dir.²¹³

Siber terörizmi tanımlarken temelde terörizm olgusunun nitelikleri değil, terör olgusunun nasıl faaliyete geçirildiği önem taşımaktadır. Basit olarak, siber terörizmi, terör eylemlerinin bilgisayar ve bilgisayar sistemleri kullanılarak icra edilmesi şeklinde tanımlamak da mümkündür.

Ancak, kitle iletişim teknolojilerindeki son gelişmelerin literatüre kazandırdığı yeni kavramlardan biri olan siber sözcüğü, klasik anlamda terör

---

²¹¹ “Cybercrimes: Infrastructure Threats from Cyberterrorist”, Cyberspace Lawyer, 4 No:2, Cyberspace Law 23'den aktaran Mehmet Özcan, **Siber Terörizm ve Ulusal Güvenlik: İnternet ve Hukuk**, (İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yay., 2002), s.309

²¹² Aynı, s.309

²¹³ Aynı, s.310; <http://www.ciaonet.org./wps/soa02/index.html> 14.12.2001

sözcüğü ile yan yana geldiğinde ortaya yepyeni bir olgu çıkmaktadır. Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan ‘Siber Suçlar Sözleşmesi’nin II. Bölüm I. Kısımda dokuz ayrı siber suçtan bahsedildiği halde siber teröre ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Bu durum, hukuksal düzenlemelerin teknolojik gelişmelerin hızına yetişememesine bağlanabileceği gibi, terminolojideki anlam karışıklığı ile de açıklanabilir. Bu nedenle öncelikle siber suç ile eş anlamlı olarak kullanılan bilgisayar suçları ve bilişim suçları kavramlarına açıklık getirilmesinde fayda bulunmaktadır.

Siber Terörizmin Kapsam ve Niteliği

Siber terörizmi diğer internet yoluyla işlenen suçlardan ayıran başlıca fark, suçun mağdurunun devlet olması ya da devlet dışındaki bir yapı olduğunda bile bu mağdurun siyasi bir sebeple mağdur durumunda kalmasıdır.²¹⁴

İngiltere, Terörizm Yasası 2000’de siber terörizmi “hükümeti etkilemek ya da toplumu korkutmak amacıyla elektronik sistemlerin içine izinsiz girmek veya bu sistemleri bozmak” olarak tanımlamaktadır. Bu yasaya göre, örneğin, Başbakanı yönelik olarak gerçekleştirilen elektronik posta protestosu nedeniyle e-posta sisteminde meydana gelebilecek bir çöküntü siber terörizm olarak ifade edilebilecektir.²¹⁵

Siber terörizmi tanımlarken temelde terör olgusunun nitelikleri değil ancak terör olgusunun nasıl hayata geçirildiği önem taşımaktadır. Köknar, siber terörizmi klasik anlamdaki terör faaliyetinin sadece sanal ortam kullanılarak yapılması olarak ifade ederken, terörizmin sanal cereyan etmediğini sadece siber ortamın bu faaliyette araç olarak kullanıldığının da altını çiziyor.²¹⁶ Bir

²¹⁴ Ali Murat Köknar, “Sanal Ortamda Terörizm”, TC İçişleri Bakanlığı Bilişim ve İnternet Teknolojilerinin Ceza Hukuku açısından Doğurduğu Yeni Sorunlar Semineri’ne sunulan bildiri (Bursa: 24 Mart 2001), s.66

²¹⁵ Mehmet Özcan ve İhsan Bal, “Ulusal Güvenlik ve Bilişim Suçları: Bu Suçların Niteliği ve Mücadelede Karşılaşılan Zorluklar”, Türkiye’nin Güvenliği Sempozyumu’nda sunulan bildiri. (Elazığ:17-19 Ekim 2001) s.592

²¹⁶ Köknar, **a.g.e.**, ss.66-67

başka ifadeyle, eylem sanal ortamda gerçekleştirilmektedir, ancak etkisi ve sonuçları gerçek dünyada hissedilmektedir.

Kökner, siber terörizmi, gerçekleştirilme biçimleri bakımından dört ayrı sınıfa ayırmaktadır:²¹⁷ Bunlardan birincisi *propaganda yapmak*; bir terör örgütü kendine taraftar toplamak amacıyla dergi ve gazete çıkarmak yerine bir internet sitesi oluşturarak örgüt propagandasını gerçekleştirebiliyor. Böylece çok daha az maliyetli ve daha güvenli bir yoldan sempatanları ile iletişime geçme imkanı bulabiliyor.

İkinci olarak *istihbarat toplamak*; kimi kötü niyetli internet kullanıcıları ya da yasadışı örgüt elemanları devlet kurumlarının resmi sitelerine sızarak işlerine yarayabilecek çeşitli bilgilere ulaşabilirler.

Üçüncüsü *sanal saldırı*; günümüzde çeşitli resmi ya da özel kurum ve kuruluşların internet siteleri internet korsanları tarafından saldırıya uğramaktadır. Özellikle, bir savaş durumunda devlet güvenlik ve askeri kurumlarının bilgisayar sistemlerine yönelik böyle bir saldırının sonuçları çok ağır olabilir.

Dördüncü olarak *sanal kamuflej*; herhangi bir spor takımının taraftar sitesi ya da arkadaş bulmaya yönelik internet siteleri bir terörist ya da suçlu için çok elverişli bir haberleşme olanağı sunabilir. Bugün, bazı terör örgütlerinin, elemanları ile mesajlarını şifreleyerek sıradan internet siteleri aracılığıyla iletişim kurduğu bilinmektedir.

1.1.3.8. Dünya ve Türkiye’de Siber Terör

Dünya’da Siber Terör

Siber terör öncelikle gelişmiş Batı ülkeleri için büyük bir tehlike olarak düşünülse de, gelişmekte olan ülkeler için de bu terör biçimi ciddi bir tehdit unsurudur. Özellikle ABD’ye yapılan 11 Eylül saldırılarının ardından siber terörizmin yaratabileceği tehdidin boyutları üzerine düşünmek de fayda vardır.

---

²¹⁷ Aynı, ss.66-67

11 Eylül saldırılarını bir siber terör olayı olarak nitelendiremesek de, Pentagon'un kırılmaz denilen güvenlik şifrelerinin kırılması, hava radar sistemlerinin devre dışı bırakılması ve düşen uçakların pilotlarından kaçırılma sinyalleri alınmaması gibi unsurlar bu saldırıların önlenmesinde teknolojik sistemlerin ne kadar önemli olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. 11 Eylül için teknoloji yoğunluklu bir terör olayı demek mümkündür.²¹⁸

ABD bu saldırılardan sonra güvenlik tedbirlerini arttırarak, internet üzerindeki denetimini de yoğunlaştırmaya başlamıştır. Örneğin, ülkenin terör örgütleri listesinde bulunan IRA'yı (İrlanda Cumhuriyet Ordusu) destekleyen bir internet sitesi FBI tarafından kapatılmıştır.²¹⁹

İngiltere'de de 2001 yılında Londra merkezli, kendilerine uluslararası güvenlik şirketi olarak tanımlayan ve Sakina Güvenlik adına açılmış internet sitesi üyelerine patlayıcı madde hazırlamayı ve kemik kırmayı öğrettiği gerekçesiyle kapatılmıştır.²²⁰

Terör örgütlerinin interneti daha çok propaganda aracı ve iletişim aracı olarak kullandığı bilinmektedir. Yunanca'da Stenografi diye bilinen "örtülü yazım" tekniğini kullanarak örgüt elemanlarının internet sitelerinden birbirleriyle mesajlaştıkları, internette fotoğraf ve müzik dosyaları arasına mesajlarını gizledikleri ve porno sitelerdeki sohbet odaları aracılığıyla iletişim kurdukları da artık çok sık duyduğumuz haberler arasındadır.²²¹

1996 yılında Peru'nun Lima şehrinde Japon Büyükelçiliği'ne saldırarak, personeli rehin alan Tubac Amaru adlı terör örgütünün ABD ve Kanada'da bulunan sempatizanları birçok internet sitesi kurarak örgütün faaliyetini desteklemişlerdir. Bu sitelerde, propaganda yapmakla ve eyleme destek vermekle yetinmemişler, örgütün Japon Büyükelçilik binasına saldırı planlarını da yayınlamışlardır.²²²

²¹⁸ Özcan ve Bal, **a.g.e.**, ss.595-596

²¹⁹ **Aynı**, ss.595-596

²²⁰ <http://webarsiv.hurriyet.com.tr/2001/10/05/37045.asp>, 18/07/2006

²²¹ <http://webarsiv.hurriyet.com.tr/2001/10/07/37854.asp> 20/07/2006

²²² Mehmet Özcan, "Yeni Milenyumda Yeni Tehdit: Siber Terör", **Türk Harb-İş Dergisi**, Sayı:210, Ekim 2004, ss.39-40

Özcan, genel olarak Latin Amerika merkezli terör örgütlerinin interneti propaganda aracı olarak etkin bir şekilde kullandıklarını belirtmektedir.²²³ Meksika'da faaliyet gösteren Zapatista'lar, Kolombiya'da faaliyet yürüten The Revolutionary Armed Forces of Colombia (Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri) örgütü, Peru'daki Shining Path (Aydınlık Yol) örgütü interneti etkin bir şekilde kullanan örgütler arasında yer almaktadır. Örgütlerin açtıkları internet sitelerinde terör eğitimi konusunda eğitim verdikleri, bomba yapımı gibi bir teröristin bilmesi gereken birçok konuda ayrıntılı bilgilerin yer aldığı da bilinmektedir.²²⁴

Hizbullah örgütü, internet üzerinden kitap ve diğer yayınlarını satarak örgüte mali destek sağlamaktadır. Hamas ve İslami Cihad örgütlerinin, haritalar, fotoğraflar ve bomba yapımı konusunda birtakım bilgileri teröristlere internet üzerinden ulaştırdıkları da bilinmektedir.²²⁵

Terör örgütleri protesto amaçlı olarak devletlere ait internet sitelerini de elektronik posta saldırısına maruz bırakarak sitelere erişimi engellemeye çalışmaktadırlar. Bilinen ilk e-posta saldırısı ayrılıkçı Tamil Gerillaları tarafından gerçekleştirilmiştir. Tamil Gerillaları Sri Lanka'nın yurtdışındaki temsilciliklerine iki hafta boyunca günde 800 e-posta göndererek istedikleri korku ve endişe ortamını yaratmışlardır.²²⁶

Terör örgütlerinin internetle olan yakın ilişkisine en çarpıcı ve en güncel örnekler ABD'nin Irak'ı işgal etmesiyle başlayan savaş sürecinde ortaya çıkmıştır. ABD'nin Irak'ı işgalinden sonra yaşanan kaos ortamında, terör örgütleri tarafından kaçırılan ve bazılarının kafası kesilen onlarca kişinin görüntüleri de ilk olarak örgütlere ait internet sitelerinden dünyaya teşhir edilmektedir.

Riptech tarafından yayınlanan Internet Security Threat Report'a (İnternet Güvenliği Raporu) göre; 2002 yılı Ocak-Haziran ayları arasındaki periyotta

---

²²³ Aynı, ss.39-40

²²⁴ <http://www.adl.org/terror/focus>; Özcan, a.g.e., s.39

²²⁵ Mehmet Özcan, **Siber Terörizm ve Ulusal Güvenlik: İnternet ve Hukuk**, (1. Baskı, İstanbul: İstanbul Bilgi Üni. Yay., 1994) s.314

²²⁶ Özcan, a.g.e. ,s.316

Siber Terörizm İzleme Listesi'nde (Cyber-Terrorist Watch List) bulunan ülkeler şöyle sıralanmaktadır.²²⁷

- U. S. State Department of Designated State Sponsors of Terrorism (Birleşik Devletler tarafından açıklanan terörizmi mali olarak destekleyen devletler): Küba, İran, Irak, Libya, Kuzey Kore, Sudan ve Suriye
- Countries with Reported Terrorist Activity (Terörist Faaliyetler İçerisindeki Ülkeler): Afganistan, Mısır, Endonezya, Ürdün, Kuveyt, Lübnan, Fas, Pakistan, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri

ABD'deki televizyon kanallarının haber bültenlerine göre, Kuzey Kore'de Hyungsan bölgesindeki Mirim Koleji adlı askeri okulda öğrencilere "hacker"lık eğitimi verilmektedir. Bu okulda her yıl 100 siber savaşçı yetiştirdiği iddia edilen Kuzey Kore'de, öğrencilere virüs yazma, network (ağ) güvenliğine saldırı teknikleri gibi konularda dersler verildiği de belirtilmektedir.²²⁸

Türkiye'de Siber Terör

Türkiye'de terör örgütlerinin bilgisayar ve internet teknolojisini yakından takip ettikleri, haberleşme, propaganda yapma, eğitim amaçlı CD'ler ve bildiriler hazırlama şeklinde faaliyetler içinde oldukları bilinmektedir. Bunların yanısıra bilişim teknolojisinden yararlanarak bilgi işlem ve veri merkezlerine, bakanlıklara, PTT-Telekom, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Türk Silahlı Kuvvetleri gibi birimlerin sistemlerine sanal saldırılarda bulunabilecekleri ve bu sistemleri çökertmek için çaba harcadıkları istihbari bilgiler arasındadır.²²⁹

Emniyet kaynaklarına göre Türkiye aleyhine faaliyet gösteren zararlı internet sitesi sayısı yaklaşık 8000 civarındadır. Bu sitelerden 150 tanesi aktif

²²⁷ Bkz: Riptech Internet Security Threat Report,2002
http://www.securitystats.com/reports/Riptech-Internet_Security_Threat_Report_vII.20020708.pdf, 21/07/2006

²²⁸ Hakan Tiryaki, **Siber Terör Küresel Tehlike**, www.aksam.com.tr, 29/01/2006

²²⁹ "Fatih Yamaç," Siber Terörizm", EGM TEMÜH Daire Başkanlığı Psikolojik Kursu Notları", (Özcan, 2004) ss.318-319'daki alıntı

olarak faaliyette olup, bu siteleri her gün ortalama 500-1000 kişi ziyaret etmektedir. Genellikle com, org, net uzantı isimli olan bu siteler Amerika, Almanya, Hollanda ve diğer Batı Avrupa ülkeleri üzerinden yayın yapmaktadır.²³⁰

2000 yılında Elazığ Emniyet Müdürlüğü'nün internet sitesinin e-posta servisine, öğretmenevine bomba koyacağına yönelik bir e-posta gönderen bir kişi Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü tarafından yakalanarak adli birimlere sevk edilmiştir.²³¹

1999 yılında İstanbul Emniyet Müdürlüğü tarafından İBDA-C terör örgütüne yönelik olarak düzenlenen operasyonda 33 örgüt üyesi, hedef kişilere ait fotoğraflar ile yakalanarak gözaltına alınmıştır. Yapılan sorgulamada örgütün internet sitesinde "İBDA-C Hedef Listesi" başlığı altında ele geçirilen fotoğrafları yayınladıkları tespit edilmiştir.²³²

1998 yılında DHKP-C'ye yönelik olarak Denizli'de gerçekleştirilen operasyonlarda yakalanan teröristlerin ifadelerinde, komşu bir ülkede bulunan örgüt evinde eğitildikleri, kampta askeri ve siyasi eğitimin yanında uydu telefonu ile internet üzerinden haberleşme ve şifreli konuşmalar yapma konusunda da eğitildikleri anlaşılmıştır.²³³

Emniyet Teşkilatı bünyesinde sadece siber suçlarla mücadele için oluşturulan "siber polis" (cybercop) ekipleri tarafından, 2001 yılında tespit edilen siber suç sayısı 11 iken, bu sayının 2002'de 47'ye, 2003'de 98'e ve 2004 yılının 11 aylık diliminde de 224'e kadar yükseldiği görülmektedir.²³⁴ Ayrıca Ocak-Haziran 2006 dönemini kapsayan 6 aylık sürede 86 siber suç tespit edildiği ve bu suçlara ilişkin olarak 148 kişinin de yakalandığı bilinmektedir.²³⁵

---

²³⁰ Özcan, **a.g.e.**, s.320

²³¹ Atıcı ve Gümüş, **a.g.e.**, s.109, Elazığ Emniyet Müdürlüğü, 2000

²³² Özcan, **a.g.e.**, s.319

²³³ Fatih Yamaç, "Siber Terörizm", EGM TEMÜH Daire Başkanlığı Psikolojik Kursu Notları, (Özcan, 2004) s.319; (Atıcı ve Gümüş, 2004) s.110

²³⁴ Siber Polisler Sayısı Giderek Artan Bilişim Suçlarına Göz Açtırmıyor, <http://www.zaman.com.tr/?bl=haberler&trh=20041212&hn=120606>, 12/06/2006

²³⁵ Siber Polisler İnternette Takipte, <http://www.ntvmsnbc.com/news/379717.asp>, 19/07/2006

1.2. Amaç

Bu araştırmanın amacı, “siber suçlar” başlığından hareket ederek “siber terör”ü yaratan ya da oluşmasına elverişli ortam hazırlayan teknolojik ve toplumsal gelişmeleri “yeniliklerin yayılması kuramı” çerçevesinde değerlendirerek, akademik bir bakış açısı ortaya koymaktır. Bu amaçla cevaplandırılmaya çalışılacak sorular şunlardır:

1. Yeni iletişim teknolojilerindeki gelişmeler nelerdir?
2. Bilişim teknolojisinin sağladığı olanaklar, kimler tarafından hangi amaçlar için kullanılmaktadır?
3. İnternet ortamında işlenen suçlar nelerdir?
4. İnternet, suçlular ve yasa dışı gruplar tarafından yeni ve etkili bir silah olarak mı kabul edilmektedir?
5. Suçlular ve terörist gruplar için internet teknolojisi ne ifade etmektedir?

1.3. Önem

Bilgisayar ve internet teknolojisinin beraberinde getirdiği yeniliklerin baş döndürücü hızına bu gelişmelerle ilgili bilimsel anlamdaki çalışmalar bir türlü yetişememektedir. Akademik araştırmaların yapısı gereği çok hızlı gerçekleştirilememesi bilişim teknolojilerinde bilimsel bilgi yetersizliğine neden olmaktadır. Bu çalışma var olan bu eksikliğin giderilmesine biraz da olsa yardımcı olmayı hedeflemektedir. Böyle bir hedefe ulaşmayı amaçlayan bu çalışmanın, genelde ve Türkiye’de, özellikle sanal suç ve terör kavramları hakkında ilgili kişilerin merak ettikleri pek çok soruya cevap bulabilecekleri bir kaynak olması umulmaktadır.

Ayrıca yeni iletişim teknolojilerinin sunduğu olanakların birey ve toplumun ortak yararına kullanılabilmesi, internet ortamında işlenen suçların önüne geçilebilmesi, var olan eksikliklerin giderilmesi ve dezavantajların avantaja dönüştürülebilmesi için bilimsel çalışmalara olan ihtiyaç sürekli artmaktadır.

Sözü edilen çalışmalardan biri olmaya aday bu araştırma da kendisinden sonraki bilimsel çalışmalara kılavuzluk edecektir.

1.4. Varsayımlar

1. Önümüzdeki yıllarda iletişim teknolojilerinin alacağı biçimi bugün için internet ağı simgelemektedir.

2. İnternet teknolojisinin sunduğu avantajlar toplum huzurunu bozabilecek sonuçlar doğurabilecek niteliktedir.

3. Özellikle son zamanlarda terörizmin gelişmesinde etkili olabilecek unsurların neler olabileceğini düşündüğümüzde akla öncelikle internet ve sağladığı kolaylıklar gelmektedir.

4. Suçlular ve terörist gruplar sahip oldukları internet siteleri aracılığıyla yasa dışı faaliyetlerini sanal ortamda da sürdürmektedirler.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma,

Bilişim teknolojilerinden internet'in, suç amaçlı kullanımının incelenmesi odağında, internet ortamında faaliyet gösteren yasa dışı örgüt ya da terörist gruplar tarafından Türkçe dil seçeneği ile yayınlanan internet siteleri ile sınırlıdır. Var olan bu siteler arasından, Türkiye'ye yönelik faaliyet yürüten ve Türkiye Terörle Mücadele ve Harekat Dairesi Başkanlığı'nın resmi internet sitesinde ilan edilen 12 terörist örgüt adına hizmet eden veya ettiği düşünülen web siteleri seçilmiştir. Bu siteler, Eskişehir Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'nden alınan bilgilere dayanarak terör örgütlerine ait ya da onlar tarafından kullanıldığı iddia edilen internet sitelerinin sayısı ile sınırlıdır. Örgüt siteleri yasa dışı olmaları nedeniyle sürekli olarak adres değişikliği yapmakta ve yayınları çeşitli kişiler ve kurumlar tarafından durdurulmaktadır. Bu nedenle

araştırmanın zaman sınırlılığı araştırmanın gerçekleştirildiği süre içinde ulaşılabilen internet siteleri ile sınırlıdır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma varolan bir duruma ilişkin saptamalar yapmaktadır. Bu nedenle çalışmada Tarama modeli uygulanmıştır. Tarama modeli geçmişte varolmuş ya da halen varolan bir durumu betimlemeyi amaçlayan bir yaklaşımdır.²³⁶

İnternet ya da bilgisayar dolayımı ile iletişim ortamını incelerken başvurabilecek araştırma yöntemlerinin başında metinlerin çözümlenmesi, görüşme, katılımlı gözlem tekniği ve son yıllarda web sayfasını temel alan sormaca uygulaması gelmektedir.

Araştırmada, Türkiye’de faaliyet yürüten terör örgütlerine ait ve/veya onlar tarafından kullanılan internet siteleri içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik çözümlenmesinin amacı, metinler hakkında sistematik veriler kazanmak ve verilerden tekrarlanabilir çıkarımlar yapmaktır.²³⁷

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye’ye yönelik olarak halen faaliyetlerine devam eden çeşitli terör örgütleri ve/veya yandaşları tarafından kurulan internet siteleri oluşturmaktadır. Ancak, araştırma evrenindeki internet sitelerinin tam sayısı kesin olarak bilinmemekle birlikte, yaklaşık olarak 8000 civarında olduğu

---

²³⁶ Niyazi Karasar, **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, (4.Basım, Ankara 1991), s:77

²³⁷ “Klaus Krippendorf, Content Analysis, An Introduction to Its Methodology (USA: Sage Publications Inc., 1980) s:236”, (Karaman, 2005, s:92’deki alıntı)

tahmin edilmektedir. Bu sitelerden yaklaşık olarak 150 tanesi aktif olarak faaliyettedir.²³⁸

Bu nedenle araştırmada, evren içerisinden yargısal (amaçsal) rnekleme ile seçilen sitelerden oluşan örnekleme üzerinde çalışılmıştır. Eskişehir Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele şubesi'nden elde edilen 150 adet internet sitesi içerisinden belirlenen ve zaman sınırlılığı içerisinde web ortamında faaliyette olan 25 adet site araştırmanın örneklemini oluşurmaktadır.

2.3. Veriler ve Toplanması

Araştırmada, incelenmek üzere seçilen sitelerin belirlenmesinde temel ölçüt sitelerin terör örgütleri tarafından kullanılıyor olmasıdır. Bu rgtleri; Türkiye Cumhuriyeti Terörle Mücadele Daire Başkanlığı'nın resmi internet sitesinde ilan edilen terör örgütleri oluşurmaktadır. Terörle Mücadele Dairesi tarafından ilan edilen ve Türkiye'de faaliyetlerine devam eden başlıca terör örgütleri şunlardır: Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi (DHKP/C), Türkiye Komünist Parti/Marksist-Leninist (TKP/ML), Marksist Leninist Komünist Parti (MLKP), Maoist Komünist Parti (MKP), Kürdistan İşçi Partisi ya da Kürdistan zgrlk ve Demokrasi Kongresi (PKK/KONGRA-GEL ve KADEK), Kürdistan Devrim Partisi (PşK), Kürdistan Demokrat Partisi/Bakur (PDK/Bakur), Hizbullah, Hilafet Devleti (HD), İslami Büyük Doğu Akıncılar Cephesi (İBDA/C), Tevhid-i Selam (Kudüs Ordusu) ve El-Kaide Türkiye yapılanmaları.

Sözü edilen terör örgütlerine ait veya onlar tarafından kullanılan internet siteleri, Eskişehir Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele şubesi'nden alınan bilgiler ve internet adresleri yardımıyla belirlenmiştir.

---

²³⁸ Atıcı ve Gümüş. a.g.e., s:109

2.4. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Araştırmada, internet siteleri oluşturulan kodlama cetveli ölçeğinde incelenmiştir. Kodlama cetvelinde; temel, görsel ve içeriğe yönelik elemanlar olmak üzere üç ana kategoride toplam 33 kriter yer almaktadır.

Temel elemanlar kategorisi içerisinde, internet sitelerinde bulunması gereken başlıca unsurlar göz önünde bulundurulmuştur. Temel elemanlar kategorisinde; sitedeki dil seçeneklerine, arşiv, arama motoru ve yazar bulundurma durumuna, üyelik ve iletişim kur hizmetlerine, reklam kullanımına, güncellenme bilgisine ve adres uzantı kodlarına yönelik 15 kriter bulunmaktadır.

Görsel elemanlar kategorisinde, özellikle fotoğraf ve renk kullanımlarına ilişkin kriterlere yer verilmiştir. Fotoğraf kullanımı ve kullanılan fotoğraf türleri, görsel form kullanımı ve kullanılan görsel formların niteliği, renk kullanımı, yazı karakteri ve büyüklüğü görsel elemanlar kategorisindeki 7 kriteri oluşturmaktadır.

İçeriğe yönelik elemanlar kategorisinde ise, internet sitesinin yayın politikasına ve sitede yer alan bilgilere ilişkin kriterler yer almaktadır. Bu kategorideki 11 kriter; tanıtıcı görsel kimlik belirteci kullanımı, kimlik belirteci olarak kullanılan formlar, devlet düzenine baş kaldırı, istenilen siyasi düzen tanımlamaları, devlet düzenine yönelik silahlı mücadelenin varlığı ve niteliği, devlet düzenine yönelik kullanılan sıfatların niteliği, terör eğitime yönelik yayın yapma, düşman veya hedef gösterme ile ilgilidir.

Araştırma örneklemini olarak belirlenen 25 internet sitesine, üç ana kategoriden oluşan kodlama cetveli uygulanarak içerik analizi yapılmıştır. Elde edilen bulgular tablolastırılarak sonuçların daha anlaşılır olması sağlanmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

3.1. Giriş

Araştırmanın amacı ve sınırlılıkları doğrultusunda, Türkiye'ye yönelik olarak faaliyet yürüten terör örgütlerinin terör türleri dikkate alınarak bu çerçevede dahilinde bir sınıflandırma yapılmıştır.

Çalışma, devlete ve siyasal sisteme karşı terör genel kategorisi altında; sol terör, sağ terör ve bölücü terör örgütleri olmak üzere üç alt kategori kapsamında gerçekleştirilmiştir.

Sağ terör örgütlerine ilişkin 11, sol terör örgütlerine ilişkin 6 ve bölücü terör örgütlerine ilişkin olarak da 8 siteye ulaşılarak, toplam 25 internet sitesi incelenmiştir.

3.2. Türkiye'ye Yönelik Faaliyet Yürüten Terör Örgütlerinin İnternet Siteleri ve Online Yayın Organları

3.2.1. Sağ Terör Örgütlerinin İnternet Siteleri

Türkiye'ye yönelik olarak faaliyet yürüten sağ terör örgütleri; Hizbullah, Hilafet Devleti, İslami Büyük Doğu Akıncılar Cephesi, Tevhid-i Selam ve El Kaide Türkiye yerel örgütleridir. Tevhid-i Selam Örgütüne ilişkin olarak herhangi bir internet sitesine ulaşılamamıştır. Bunun dışındaki diğer sağ terör örgütlerine ilişkin olarak erişilen 11 internet sitesi aşağıda sıralanmıştır:

- **Hizbullah**

<http://almashriq.hiof.no/lebanon/300/320/324/324.2/hizballah>,

<http://www.hizbullah.org.tr.tc>,

<http://www.velfecr.com/goster.php?itemid=1527>

- **HD "Hilafet Devleti"**

<http://www.hilafet.com>, <http://www.islamdevleti.org>,

<http://www.hizb-ut-tahrir.org/turkish>

- **İBDA/C “İslami Büyük Doğu Akıncılar Cephesi”**

<http://www.geocities.com/akademya6/ibdaokul.htm>,

http://membres.lycos.fr/gazete/Kendi_kaleminden_ibda_mimari.htm,

http://buyuk_dogu.sitemynet.com/

- **Tevhid-i Selam “Kudüs Ordusu”**

Bu örgüte ilişkin olarak herhangi bir online siteye ulaşılmamıştır.

- **El-Kaide**

<http://www.mucadele.com>, http://www.elkaide_elcihad_sitemynet_com²³⁹

3.2.2. Sol Terör Örgütlerinin İnternet Siteleri

Türkiye’ye yönelik olarak faaliyet yürüten sol terör örgütleri; Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi, Türkiye Komünist Partisi Marksist/Leninist, Marksist Leninist Komünist Parti ve Maoist Komünist Parti’dir. Sol terör örgütlerine ilişkin olarak erişilen 6 internet sitesi aşağıda sıralanmıştır:

- **DHKP/C “Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi”**

<http://www.dhkc.info>, <http://www.dhkc.net>

- **TKP/ML “Türkiye Komünist Parti/ Marksist-Leninist”**

<http://www.partizan.org>, <http://www.tkpml.org>

- **MLKP “Marksist Leninist Komünist Parti”**

<http://www.atilim.org> (Atılım MLKP’nin haftalık devrimci/sosyalist gazetesidir ve legal olarak yayın yapmaktadır.)

- **MKP “Maosist Komünist Parti”**

<http://www.iktidara.org>

3.3.3. Bölücü Terör Örgütlerinin İnternet Siteleri

Kürdistan İşçi Partisi ve Kürdistan Özgürlük ve Demokrasi Kongresi, Kürdistan Devrim Partisi, Kürdistan Sosyalist Parti ve Kürdistan Demokrat Partisi/Bakur Türkiye’ye yönelik olarak faaliyet yürüten bölücü terör örgütleridir.

²³⁹ Bu sitenin internet yayını internet servis sağlayıcısı “mynet” tarafından kapatılmıştır.

Bu bölücü terör örgütlerine ilişkin olarak erişilen 8 internet sitesinin isimleri şunlardır:

- **PKK / KONGRA-GEL “Kürdistan İşçi Partisi”, KADEK “Kürdistan Özgürlük ve Demokrasi Kongresi”**
<http://www.pkk.org>, <http://www.yeniozgurpolitika.com>,
<http://www.kurdishinfo.com>, <http://www.serxwebun.org>,
<http://www.kongra-gel.com> ²⁴⁰
- **PŞK “Kürdistan Devrim Partisi”**
 Bu örgüte ilişkin olarak herhangi bir siteye ulaşamamıştır.
- **PSK “Kürdistan Sosyalist Parti”**
<http://www.kurdistan.nu/psk.htm>
- **Kürdistan Demokrat Partisi/Bakur “PDK/ Bakur”**
<http://www.pdk-bakur.com>, <http://www.pdk-xoybun.com>

3.3. İnternet Sitelerinin Analizi

Araştırmanın örneklemini oluşturan 25 internet sitesi kodlama cetveli ölçüğünde, üç ana kategoride incelenmiştir. Üç ana kategoride yer alan 33 kritere verilen cevaplar aracılığıyla toplanan veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırmadan elde edilen bulgulara dayanarak tablolar oluşturulmuş ve böylece sonuçlara ilişkin yapılacak yorumların şekillenmesi sağlanmıştır.

3.3.1. Temel Elemanlara Göre Sitelerin Durumu

Kodlama cetvelinde temel elemanlar olarak sıralanan kriterler; dil seçenekler, arşiv, arama motoru, yazarlar, üye ol , iletişim kur, künye, reklam kullanımı, ziyaretçi sayacı, güncellenme bilgisi ve adres uzantı isimleridir.

²⁴⁰ Bu sitenin internet yayını kapatılmıştır.

Dil Seçenekleri: Araştırmada incelenen terör örgütleri tarafından kullanılan sitelerde var olan dil seçenekleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 6: Sitelerin Dil Seçenekleri

Dil Seçenekleri	Site Sayısı
Türkçe	24
İngilizce	15
Kürtçe	8
Almanca	9
Fransızca	5
Arapça	2
Diğer	3

Araştırmadan elde edilen verilere göre, 25 siteden 24'ünde Türkçe dil seçeneği bulunmaktadır. 1 site sadece İngilizce olarak yayınlanmaktadır. Kullanıcılara Türkçe dil seçeneği sunan 24 sitenin 9'u sadece Türkçe yayın yaparken, geriye kalan 15 siteden 14'ü Türkçe ve İngilizce, 9'u Türkçe, İngilizce ve Almanca, 5'i Türkçe, İngilizce, Almanca ve Fransızca, 8'i de Türkçe ve Kürtçe dil seçeneklerine sahiptir.

Arama Motoru: İncelenen 25 siteden 14'ünde arama motoru varken, 11'inde de bulunmamaktadır. Arama motoruna rastlanmayan 11 siteden 8'i sağ terör örgütleriyle ilgili sitelerdir. Araştırmadaki bölücü terör örgütlerine ilişkin sitelerin hepsinde arama motoru bulunmaktadır.

Tablo 7: Sitelerde Arama Motoru Bulunma Durumu

Arama Motoru	Sağ Ter. Örg. Siteleri	Sol Ter. Örg. Siteleri	Bölücü Ter. Örg. Siteleri	Toplam
Var	3	3	8	14
Yok	8	3	-	11
Toplam	11	6	8	25

Arşiv: 25 internet sitesi arşiv bulundurma durumları bakımından neredeyse eşit iki parçaya ayrılmış durumdadır. 13 sitede arşiv mevcut olmasına rağmen, 12'sinde bulunmamaktadır.

Tablo 8: Sitelerde Arşiv Bulunma Durumu

Arşiv	Sağ Ter. Örg. Siteleri	Sol Ter. Örg. Siteleri	Bölücü Ter. Örg. Siteleri	Toplam
Var	5	2	6	13
Yok	6	4	2	12
Toplam	11	6	8	25

Yazarlar ve Sayısı: İnceleme yapılan 25 internet sitesinin 18'inde yazarlara yer verilmemiştir. 4'ü bölücü terör örgütlerine, 3'ü de sağ terör örgütlerine ilişkin siteler olmak üzere toplam 7 sitede yazarlara ve yazılarına yer verilmiştir. Sağ terör örgütleriyle ilgili sitelerde yazar sayısı 6 ila 9 arasında değişmektedir. Diğer yandan, bölücü örgütleriyle ilgili sitelerde yazar sayıları fazlalaşmakta ve 11 ila 35 arasında değişmektedir.

Tablo 9: Sitelerin Yazar Bulundurma Durumu

Yazar	Sağ Ter. Örg. Siteleri	Sol Ter. Örg. Siteleri	Bölücü Ter. Örg. Siteleri	Toplam
Var	3	-	4	7
Yok	8	6	4	18
Toplam	11	6	8	25

Tablo 10: Sitelerdeki Yazar Sayıları

Yazar Sayısı	Sağ T. Ö. St.	Böl T. Ö. St.
1 - 3 arası		
3 – 6 arası		x
6 – 9 arası	x x x	
9 ve üzeri		x x x

Üye Ol ve İletişim Kur / Bize Ulaş: Siteler incelendiğinde, “Üye ol” ve “iletişim kur ya da bize ulaş” araçlarıyla ilgili ilginç bir sonuç ortaya çıkmıştır. 25 siteden sadece 5’i üyelik hizmeti verirken, 20’si bu hizmeti sitelerinde bulundurmamaktadır. Ancak tam aksi bir şekilde de 25 siteden 20’si iletişim kur/bize ulaş aracına sitelerinde yer vermektedir.

Tablo 11: Sitelerde Üye Ol ve İletişim Kur Hizmetlerinin Durumu

	Üye ol	İletişim kur / bize ulaş
Var	5	20
Yok	20	5
Toplam	25	25

Künye: Araştırma kapsamındaki 25 siteden sadece 1’inde site künyesi bulunmakta (www.yeniozgurpolitika.org), geriye kalan 24 sitede künyeye rastlanmamıştır.

Reklam Kullanımı ve Sayısı: Genel anlamda, sitelere bakıldığında yoğun bir reklam kullanımından söz etmek mümkün değildir. 25 siteden 17’sinde hiçbir reklama rastlanmamış, geriye kalan 8 sitede ise reklam kullanımı bulunmaktadır.

Tablo 12: Sitelerdeki Reklam Kullanım Durumu

Reklam Kullanımı	Sağ Ter. Örg. Siteleri	Sol Ter. Örg. Siteleri	Bölücü Ter. Örg. Siteleri	Toplam
Var	4	-	4	8
Yok	7	6	4	17
Toplam	11	6	8	25

8 internet sitesinde yer verilen reklam miktarına bakıldığında da, reklam sayılarının 6'yı geçmediğini görülmektedir. Tablo 13'de örgüt tiplerine göre reklam kullanım sayıları gösterilmiştir. (x: adet sayısı)

Tablo 13: Sitelerdeki Reklam Adedi

Reklam Sayısı	Sağ Ter. Ör. Siteleri	Böl Ter. Ör. Siteleri
1 - 3 arası	x x x	x x
3 – 6 arası	x	x x
6 – 9 arası		
9 ve üzeri		

Ziyaretçi Sayacı: 3'ü sağ terör örgütlerine ve 1'i de sol terör örgütlerine ilişkin olmak üzere, toplam 25 siteden sadece 4'ünde ziyaretçi sayacına yer ayrılmıştır.

Güncellenme Bilgisi ve Aralıkları: Araştırma kapsamındaki 25 siteden 10'unda güncellenmeye ilişkin bilgi yer alırken, 15'inde bu bilgiye yer verilmemiştir. Güncellenme bilgisi bulunmayan siteler de, düzenli ve belirli aralıklarla takip edilerek güncellenme aralıkları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Tablo 14: Sitelerdeki Güncellenme Bilgisi

Güncellenme Bilgisi	Sağ Ter. Örg. Siteleri	Sol Ter. Örg. Siteleri	Bölücü Ter. Örg. Siteleri	Toplam
Var	4	2	4	10
Yok	7	4	4	15
Toplam	11	6	8	25

Tablo 14'de de açıkça görüldüğü üzere; 25 siteden sadece 7'si her gün güncelleme yapmaktadır. 5 sitenin güncellenme süresine dair herhangi bir

saptama yapılamazken, 2'si haftada bir, 3'ü ayda bir, 3'ü yılda bir ve 5'i de bir yıldan daha uzun sürede güncelleme yapmaktadır.

Tablo 15: Sitelerin Güncellenme Aralıkları

Güncellenme Aralıkları	Site Sayısı
Her gün	7
Haftada bir defa	2
Ayda bir defa	3
Yılda bir defa	3
Bir yıldan daha fazla	5
Belirli değil	5
Toplam	25

Adres Uzantı Kodları: Sitelerin internet adreslerindeki uzantı isimlerine bakıldığında, ağırlıklı olarak com ve org uzantılı alan isimlerinin seçildiği görülmektedir. 25 sitenin 10'u com, yine diğer 10'nu org ve 1'i de net uzantı ismine sahiptir. Bunların dışında info,nu, ve fr gibi diğer adres uzantı kodlarına sahip site sayısı da 4'tür.

Tablo 16: Sitelerin Alan Adreslerindeki Uzantı Kodları

Uzantı Kodları	Sağ Ter. Örg. Siteleri	Sol Ter. Örg. Siteleri	Bölücü Ter. Örg. Siteleri	Toplam
Com	6	-	4	10
Org	3	4	3	10
Net	-	1	-	1
Diğer	2	1	1	4
Toplam	11	6	8	25

3.3.2. Görsel Elemanlara Göre Sitelerin Durumu

Kodlama cetvelinin görsel elemanlar bölümünde sıralan kriterler, fotoğraf kullanımı ve kullanılan fotoğraf tipleri, fotoğraf dışında diğer görsel formların kullanımı, renk kullanımı ve kullanılan temel renkler, yazı tipi ve büyüklüğüdür.

Fotoğraf Kullanımı ve Çeşitleri: Görsel iletişimin önemli bir elemanı olan fotoğrafa 25 siteden 21'i yer vermektedir. Genel olarak, fotoğraf kullanımında örgütler arasında önemli farklar bulunmamaktadır.

Tablo 17: Sitelerde Fotoğraf Kullanımı

Fotoğraf Kullanımı	Sağ Ter. Örg. Siteleri	Sol Ter. Örg. Siteleri	Bölücü Ter. Örg. Siteleri	Toplam
Var	8	6	7	21
Yok	3	0	1	4
Toplam	11	6	8	25

Tablo 18: Sitelerde Kullanılan Fotoğraf Türleri

Fotoğraf Türleri	Sağ Ter. Örg. Siteleri	Sol Ter. Örg. Siteleri	Bölücü Ter. Örg. Siteleri	Toplam
Lider	6	3	4	13
Eleman	4	4	4	12
Sembol/bayrak	5	4	5	14
Eylem	1	3	1	5
Haber	1	1	6	8
Diğer	1	-	-	1

Tablo 18'de sitelerde kullanılan fotoğraf türleri gösterilmektedir. Buna göre, örgütler internet sayfalarında genel olarak örgüt lideri, elemanları, sembol ve/veya bayraklarından oluşan fotoğraf türlerine yer vermektedir.

Görsel Eleman Kullanımı: Tablo 19’da sitelerin görsel eleman kullanma durumları gösterilmiştir. 25 siteden 10’unda (fotoğraf ve kimlik belirteci olarak kullanılan görsel formların dışında) görsel eleman kullanımı olduğu görülmektedir. Sitelerde kullanılan görsel elemanlara bakıldığında ise, en fazla kullanılanların silah ve militan görselleri olduğu görülmüştür.

Tablo 19: Sitelerin Görsel Eleman Kullanma Durumları

Görsel Eleman Kullanımı	Sağ Ter. Örg. Siteleri	Sol Ter. Örg. Siteleri	Bölücü Ter. Örg. Siteleri	Toplam
Var	5	3	2	10
Yok	6	3	6	15
Toplam	11	6	8	25

Tablo 20: Sitelerde Kullanılan Görsel Elemanlar

Görsel Elemanlar	Sağ Ter. Örg. Siteleri	Sol Ter. Örg. Siteleri	Bölücü Ter. Örg. Siteleri	Toplam
Silah/kılıç	5	2	2	9
Bomba	-	-	-	-
Militan	3	2	2	7
Dini sembol	2	-	-	2
Diğer	-	1	-	1

Renk Kullanımı: Araştırma kapsamındaki 25 siteden 20’sinde belirli renklerin kullanımında ağırlık olduğu görülmektedir. Ağırlıklı olarak kullanılan renkler arasında kırmızı ve sarı ilk sırada bulunmaktadır. Bu renklere ilave olarak, yeşil ve mavi en çok kullanılan diğer renklerdir. Tablo 16’da renk kullanım durumlarına ilişkin, Tablo 21’de de hangi renklerin ağırlıklı olarak tercih edildiğine ilişkin veriler gösterilmiştir.

Tablo 21: Sitelerde Renk Kullanımında Ağırlık Durumu

Renk Kullanımında Ağırlık	Sağ Ter. Örg. Siteleri	Sol Ter. Örg. Siteleri	Bölücü Ter. Örg. Siteleri	Toplam
Var	7	5	8	20
Yok	4	1	-	5
Toplam	11	6	8	25

Tablo 22: Sitelerde Kullanılan Renkler

Ağırlıklı Kullanılan Renkler	Sağ Ter. Örg. Siteleri	Sol Ter. Örg. Siteleri	Bölücü Ter. Örg. Siteleri	Toplam
Kırmızı	2	5	6	13
Sarı	3	4	4	11
Yeşil	2	-	4	6
Mavi	3	-	2	5
Turuncu	2	-	-	2
Bordo	1	-	-	1
Kahverengi	1	-	-	1
Siyah	1	-	-	1
Beyaz	1	-	1	2

Yazı Karakteri (Font) ve Büyüklüğü (Punto): İncelenen 25 sitenin 17'sinde Times New Roman, 15'inde Arial, 10'unda Verdana yazı karakteri (başlık veya metin) olarak seçilmiştir. 6 site yazı karakteri olarak Geneva ve 3 site de Tahoma'yı tercih etmiştir. Yazı karakterlerinin büyüklüğü de, genel olarak 12 ile 9 puntoda yoğunluk göstermektedir. Ayrıntılı veriler Tablo 23 ve 24'de gösterilmektedir.

Tablo 23: Sitelerde Kullanılan Yazı Karakterleri

Yazı Karakteri	Başlık	Metin	Toplam
Arial	8	7	15
Geneva	3	3	6
Verdana	4	6	10
Tahoma	1	2	3
Times New Roman	9	8	17

Tablo 24: Sitelerde Kullanılan Yazı Karakteri Büyüklükleri

Puntolar	Başlık	Metin	Toplam
7,5	-	1	1
8	-	1	1
8,5	1	2	3
9	4	7	11
10	2	5	7
10,5	1	-	1
12	8	8	16
13,5	6	-	6
14	1	-	1

3.3.3. İçeriğe Yönelik Elemanlara Göre Sitelerin Durumu

Kodlama cetvelinde içeriğe yönelik kriterler oluşturulurken, araştırmada incelemek sitelerin metinsel ve yapısal olarak neler içerdiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda sitelere sorulan sorular şunlardır: Sitelerde kimlik belirteci olarak kullanılan formlar nelerdir, var olan devlet düzenine baş kaldırı söz konusu mu ve istenilen siyasi düzen tanımlamaları nelerdir, devlet düzenine yönelik silahlı mücadele biçimleri öneriliyor mu, devlet düzeni ve siyasi yönetim organlarına yönelik kullanılan sıfatlar hangileri, sitede terör

eđitimine yönelik bilgiler yer alıyor mu ve alıyorsa bunlar nelerdir, site sayfalarında dūřman ya da hedef olarak gösterilen kurum/kuruluř/ kiři vb'ne. iliřkin bilgiler var mı?

Görsel Kimlik Belirteci Kullanımı: İnternet sitelerinin tüzel kimliğine ilişkin bilgi edinmek için, künyenin yanı sıra sitede kimlik belirteci kullanıp kullanılmadığına bakılması gerekir. Araştırma kapsamında incelenen 25 siteden 22'si siteyi tanıtıcı bir görsel kimlik elemanına yer vermektedir. Sadece sağ örgütlere ilişkin 3 sitede kimlik belirtecine rastlanmamıştır. Diğer yandan, en sık kullanılan belirteç olarak sitelerin kendi adını tercih ettiği dikkati çekmektedir.

Tablo 25: Sitelerde Görsel Kimlik Belirteci Kullanma Durumu

Kimlik Belirteci Kullanımı	Sağ Ter. rg. Siteleri	Sol Ter. rg. Siteleri	Bölücü Ter. rg. Siteleri	Toplam
Var	8	6	8	22
Yok	3	-	-	3
Toplam	11	6	8	25

Tablo 26: Sitelerde Kullanılan Kimlik Belirteçleri

Kimlik Belirteçleri	Sağ Ter. rg. Siteleri	Sol Ter. rg. Siteleri	Bölücü Ter. rg. Siteleri	Toplam
Amblem/logo	2	4	3	9
Bayrak/Sembol	1	2	4	7
Kendi Adı	8	6	8	22
Lider Fotoğrafı	1	2	2	5
Diğer	-	-	-	-

Devlet Düzenine Aykırı Yayın: Örgüt sitelerinde kendi siyasi amaçlarına göre farklılıklar görülse de, yaklaşık tamamı var olan devlet düzenine aykırı

yayın yapmaktadır. Sadece 25 siteden 2'sinde devlete yönelik baş kaldırıya yönelik bilgi bulunmamakta, geriye kalan 23 sitede bu aykırılık söz konusudur. Tablo 27'de sitelerde devlet düzenine yönelik baş kaldırı durumları gösterilmiştir.

Tablo 27: Devlet Düzenine Baş Kaldırı

Devlet Düzenine Baş Kaldırı	Sağ Ter. Örg. Siteleri	Sol Ter. Örg. Siteleri	Bölücü Ter. Örg. Siteleri	Toplam
Var	9	6	8	23
Yok	2	-	-	2
Toplam	11	6	8	25

Ayrıca, sitelerde varolanın yerine ve/veya varolanın dışında kurulması istenilen siyasi düzen tanımlamaları da sağ örgütlerde, hilafet devleti/şariat düzeni, sol örgütlerde, komünist rejim ve sosyalist düzen, bölücü örgütlerde de Kürt devleti şeklinde belirtilmiştir.

Tablo 28: Sitelerde Varolanın Yerine ve/veya Varolanın Dışında Kurulması İstenilen Siyasi Düzen Tanımlamaları

Siyasi Düzen Tanımlamaları	Sağ Ter. Örg. Siteleri	Sol Ter. Örg. Siteleri	Bölücü Ter. Örg. Siteleri	Toplam
Hilafet Devleti / Şariat Rejimi	9	-	-	9
Komünist Rejim	-	5	-	5
Sosyalist Düzen	-	1	-	1
Kürt Devleti	-	1	6	7
Diğer	-	-	-	-

Silahlı Mücadele: 25 örgüt sitesinden 21’inde, devlet düzenine yönelik silahlı mücadele biçimleri -siyasi amaçlara göre değişen- önerilmektedir (Tablo 29). Sitelerde silahlı mücadele biçimi olarak önerilen ortak yol ise “Kurtuluş Mücadelesi” olarak gösterilmiştir (Tablo 30). Ancak sağ örgüt sitelerinden 2’si “Anadolu Kurtuluş Savaşı” ifadesini kullanırken, sol örgüt sitelerinden 2’si de “Halk Kuruluş Savaşı” ifadesini kullanmaktadır.

Tablo 29: Devlet Düzenine Yönelik Silahlı Mücadele Durumu

Silahlı Mücadele	Sağ Ter. Örg. Siteleri	Sol Ter. Örg. Siteleri	Bölücü Ter. Örg. Siteleri	Toplam
Var	9	5	7	21
Yok	2	1	1	4
Toplam	11	6	8	25

Tablo 30: Devlet Düzenine Yönelik Önerilen Silahlı Mücadele Biçimleri

Silahlı Mücadele Biçimleri	Sağ Ter. Örg. Siteleri	Sol Ter. Örg. Siteleri	Bölücü Ter. Örg. Siteleri	Toplam
Cihad	7	-	-	7
Sol Devrim	-	2	-	2
Gerilla Savaşı	-	-	4	4
Kurtuluş Müc.	2	5	3	10
Diğer	-	-	-	-

Devlet Düzeni ve Üst Düzey Devlet Organlarına Yönelik Kullanılan Sıfatlar: Örgüt sitelerinde, devlet düzenine ve üst düzey yönetim organlarına yönelik kullanılan sıfatlara ilişkin elde edilen veriler Tablo 31’de gösterilmiştir. Buna göre, örgütler tarafından Türk ordusuna yönelik “düşman” ifadesi ile Türk devletine yönelik “sömürgeci” ve “faşist” ifadeleri en fazla kullanılan sıfatlardır. “Faşist Türk Devleti” ifadesine en fazla sol terör örgütlerine ilişkin sitelerde

rastlanırken, “Düşman Türk Ordusu” ifadesi bölücü terör örgütlerine ilişkin sitelerde yoğunluk göstermektedir. 25 siteden 9’unda ise devlet veya devlet organlarına yönelik nitelendirici ifadelere yer verilmemiştir.

Tablo 31: Sitelerde Devlet Düzeni ve Üst Düzey Devlet Organlarına Yönelik Kullanılan Sıfatlar

Kullanılan Sıfatlar	Sağ Ter. Örg. Siteleri	Sol Ter. Örg. Siteleri	Bölücü Ter. Örg. Siteleri	Toplam
Faşist Türk Devleti	-	5	-	5
Düşman Türk Ordusu	-	1	4	5
Laik (dinsiz) T.C.	1	-	-	1
Diktatör Atatürk Rejimi	2	-	-	2
İşgalci Kemalist Türk Devleti	1	-	1	2
Sömürgeci T.C.	1	-	5	6
Türkiye Oligarşisi	-	2	-	2
Belirtilmemiş	8	1	-	9

Yabancı Devletlere Yönelik Kullanılan Sıfatlar: Örgüt sitelerinde Türkiye Cumhuriyeti dışında yabancı devlet ve devlet adamlarına yönelik olarak kullanılan sıfatlar da bulunmaktadır. Bu devletler, İsrail, Amerika Birleşik Devletleri ve ittifak içinde bulunduğu diğer devletler olarak ifade edilmektedir. İsrail için “siyonist” ifadesi, ABD için de “işgalci” ifadesi kullanılmaktadır.

Tablo 32: Yabancı Devletlere Yönelik Kullanılan Sıfatlar

Sıfatlar	Sağ Ter. Örg. Siteleri	Sol Ter. Örg. Siteleri	Bölücü Ter. Örg. Siteleri	Toplam
Siyonist İsrail	5	1	-	6
İşgalci ABD	5	1	-	6

Terör Eğitime Yönelik Yayın: Araştırmada incelenen 25 siteden 23'ünde terör faaliyetlerine ilişkin eğitici bilgilere rastlanmamıştır. Sadece 2 sitede ateşli silah kullanımı, saldırı taktikleri, hayatta kalma ve gerilla eğitimine yönelik yayın yapılmaktadır.

Tablo 33: Sitelerde Terör Eğitime Yönelik Yayın Durumu

Terör Eğitimi	Sağ Ter. Örg. Siteleri	Sol Ter. Örg. Siteleri	Bölücü Ter. Örg. Siteleri	Toplam
Var	1	1	-	2
Yok	10	5	8	23
Toplam	11	6	8	25

Tablo 34: Sitelerde Terör Eğitime Yönelik Sunulan Bilgiler

Terör Eğitime Yönelik Bilgi	Sağ Ter. Örg. Siteleri	Sol Ter. Örg. Siteleri	Bölücü Ter. Örg. Siteleri	Toplam
Ateşli Silah Kullanımı	1	-	-	1
Bomba Yapımı	-	-	-	-
Saldırı Taktikleri	1	-	-	1
Sahte Evrak Düzenleme	-	-	-	-
Diğer	1	1	-	2

Düşman / Hedef Gösterme: Araştırma kapsamındaki sitelerde -örgütün siyasi niteliğine göre farklılıklar gösterse de- düşman ya da hedef gösterme yaygın olarak bulunmaktadır. Tablo 35’de görüldüğü üzere, 25 siteden 16’sında düşman ya da hedef belirtilmiştir.

Tablo 35: Sitelerde Düşman veya Hedef Gösterme Durumu

Düşman / Hedef Gösterimi	Sağ Ter. Örg. Siteleri	Sol Ter. Örg. Siteleri	Bölücü Ter. Örg. Siteleri	Toplam
Var	8	4	4	16
Yok	3	2	4	9
Toplam	11	6	8	25

Örgüt sitelerinin 12’sinde düşman ya da hedef olarak gösterilenler yabancı ülkeler ve bu ülkelerin devlet adamlarıdır. Türkiye’ye yönelik olarak ise, özellikle güvenlik güçleri (asker/polis) düşman/hedef olarak belirtilmiştir. Tablo 36’da düşman/hedef gösterilenlere yönelik ayrıntılı bilgiler yer almaktadır.

Tablo 36: Sitelerde Düşman/ Hedef Olarak Gösterilenler

Düşman veya Hedef Gösterilenler	Sağ Ter. Örg. Siteleri	Sol Ter. Örg. Siteleri	Bölücü Ter. Örg. Siteleri	Toplam
Güvenlik Güçleri	-	2	4	6
Üst Düzey Devlet Görevlileri	-	1	-	1
Devlet Kurumları	2	2	-	4
Politikacı/Milletvekilleri	-	1	-	1
İş Adamları	-	1	-	1
Gazeteciler	-	-	-	-
Yabancı Devlet ve Devlet Adamları	9	3	-	12
Diğer	-	-	-	-

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Sonuç

İnternet, teknik yapısı ve sahip olduğu özel nitelikleri itibariyle kişilerarası iletişim ve kitle iletişiminde ayrıcalıklı bir rol edinmiştir. Klasik iletişim sürecinin hemen bütün sınırlılıklarını ortadan kaldıran bu özel araç, her geçen gün milyonlarca insanın hayatına girmekte ve vazgeçilmez bir iletişim aracı olarak benimsenmektedir. Her yaş grubundan, cinsiyetten, milliyetten, dinden, dilden, ırktan kullanıcıya açık olan internete ulaşabilmek için temel olarak bir bilgisayar ve telefon hattı yeterlidir. Kullanım kolaylığı ve rahatlığı ile internet dünyası olan sanal alemde dolaşabilmek için ise sadece okuma-yazma bilmek gereklidir. İnternetin diğer iletişim araçlarına kıyasla kullanım yaygınlığı ve avantajları onu modern dünyanın en popüler ve rakipsiz oyuncağı haline getirmiştir.

İletişimin zaman ve mekan sınırlılığının yanı sıra kullanıcı profilini de kökten değiştiren internet; yasa dışı örgütler, suçlular, ahlaksızlar ve teröristler için faaliyetlerini hayata geçirmede cazip ve basit bir alternatif olarak karşımıza çıkmaktadır. Kullanımının ve erişiminin hem kolay hem de rahat olması internetin basit ama cazip bir araç olmasını sağlamaktadır. İnternetin rahatlığını ve avantajlarını keşfeden sıradan kullanıcılardan ayrılan bu kötü niyetli kullanıcılar, sanal alemini kendi çıkar ve amaçlarını gerçekleştirmek için kullanmaktadır.

Kötü niyetli kullanıcılar arasında önemli bir yere sahip olan terör örgütleri ve teröristler için internet teknolojisinin ne ifade ettiği cevaplanması gereken önemli bir sorudur. Bu soruyu cevaplamayabilmek için pek çok başka sorunun da yanıtı aranmalıdır. Örneğin; terör örgütleri internet teknolojisini yeni ve etkili bir silah olarak mı değerlendirmektedir? Bu gruplar, internetin sunduğu avantajlardan ne ölçüde ve nasıl faydalanmaktadır?

Araştırma yukarıda sıralanan temel soruların cevaplarının bulunmasında yardımcı olabilecek başka bir soruya yanıt aramaya çabalamıştır: Terör örgütleri internet sitelerini ne amaçla ve nasıl kullanmaktadır?

Araştırmanın örneklemini oluşturan terör örgütlerinin, internetten ne amaçla ve nasıl faydalandığını ortaya koymak amacıyla hazırlanan kodlama cetveli bu örgütlere ait ya da bunlar tarafından kullanılan internet sitelerine uygulanmıştır.

Araştırma sonuçları göstermiştir ki, örneklemdaki örgüt siteleri genel olarak; interneti seslerini duyurmak, sempatizanlarıyla iletişim kurmak ve amaçları doğrultusunda kamuoyu oluşturmak için kullanmaktadır. Örgüt siteleri, bu amaçları doğrultusunda yalan ve uydurma haber/bilgi yayma, ajitasyon yapma gibi propaganda tekniklerine başvurmaktadır.

Örgüt sitelerinin alan isimleri com ve org uzantı kodlarında yoğunluk göstermektedir. Bu bulguya dayanarak, örgütlerin yurt dışındaki servis sağlayıcılardan hizmet aldıklarını söylemek mümkündür. Ancak sitelerde 1'i dışında künye olmadığı için tam olarak adres ve iletişim bilgileri de bilinmemektedir.

Örgüt siteleri, kullanıcılarına Türkçe, İngilizce, Almanca, Fransızca ve Kürtçe gibi farklı dil seçenekleri sunmaktadır. Bu durum, örgütlerin sundukları farklı dil seçenekleri ile yerel ya da yabancı geniş kitlelere ulaşmayı hedefledikleri biçiminde yorumlanabilir. Sitelerde çoğunlukla yazı karakteri olarak Arial, Times New Roman ve Verdana gibi okunaklı yazı karakterleri kullanılmıştır. Yazı büyüklüğü olarak da 12 punto en fazla kullanılan yazı puntosudur. Örgütlerin, teknik olarak zayıf olarak değerlendirilebilecek sitelerinde en azından okunabilirliğe dikkat ettiklerini söylemek mümkündür.

Sitelerinde arşiv ve arama motoru hizmeti veren site sayısı yarı yarıyadır. Ancak sitelerinde farklı yazarlara yer veren ve her gün güncelleme yapan site sayısı ise çok azdır. Bu veriler örgütlerin internet sitelerinin kullanılabilirlik ve etkinlik yönünden yetersiz olduğunu göstermektedir.

Sitenin künyesinin olmaması, sitelerde yayınlanan çoğu haber ve yazıda kaynak veya yazarın belirtilmemesi, tarihinin verilmemesi gibi bulgular yayınlananların doğruluğunu şüpheye düşürmektedir. Örgüt siteleri, sadece bir tarafın sesi olarak objektif yayın yapmamaktadır. Site sayfalarında; sürekli olarak karşı olunan tarafa ilişkin suçlamalar, iddialar ve ithamlara yer verilmektedir.

Ayrıca, sitelerde örgüt üyelerinin ya da örgütle bağlantısı olan sivil kişilerin devlet güçleri tarafından öldürülmesine ilişkin haber ve fotoğraflara da sıklıkla yer verilmektedir. Örgüt liderlerinin ve eylemlerinin fotoğrafları da hemen her sitede bulunan görsel elemanlar arasındadır. Ölü ve yaralı insan, örgüt lider ve militanlarına ait fotoğraflar, örgütlerin amaçları doğrultusunda başvurdukları en yaygın propaganda tekniği olarak görünmektedir.

Örgütler kendilerine ait siyasi sembol ve bayraklarının renklerine sitelerinde de yer vermektedirler. Örgütün bilinirliğini ve tanınırlığını arttırmak amacıyla örgütü çağrıştıracak siyasi semboller ve renkler hemen her sitede kullanılmaktadır. Bu durum, örgütlerin bir tanıtım veya reklam stratejisi olarak değerlendirilebilir.

Genel olarak üyelik hizmeti vermeyen siteler iletişim kur ya da bize ulaş bağlantıları ile kullanıcıları ile iletişim kurmaktadır. Sitelerde üyelik hizmetinin olmaması, örgütlerin kullanıcılarına yönelik olarak sunabileceği üyelik hizmetinin bulunmaması ve/veya istenmeyen kullanıcılar için güvenlik önlemi olarak düşünülebilir.

Sitelerde reklam kullanımının azlığı da dikkat çeken bulgular arasındadır. Bu durumu örgüt sitelerinin reklam verecek kuruluş bulamadıkları ve maddi destek alamadıkları şeklinde yorumlamak mümkündür.

Sitelerde, devlet düzenine aykırı olarak yayınlar yapılmakta ve örgütlerin siyasi amaç ve hedefleri açıkça dile getirilmektedir. Örgüt sitelerinde, amaç ve hedefler doğrultusunda devlete yönelik silahlı mücadele biçimleri sunulmakta ve bu yönde harekete geçmek için davette bulunmaktadır. Ancak 2 site dışındaki hiçbir sitede terör eğitimi konusunda bilgi yer almamaktadır. Genel olarak devlet düzenine ve devlet organlarına yönelik aşağılayıcı ve kötüleyici sıfatlar kullanılmaktadır.

Ayrıca, sitelerin yarısından fazlasında düşman ya da hedef gösterilmektedir. Düşman veya hedef olarak gösterilenler yabancı devletler ve devlet adamlarında yoğunluk göstermektedir. Bunlar, İsrail ve ABD başta olmak üzere bu ülkelerin ittifak içinde bulunduğu diğer devletler olarak ifade edilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'ne yönelik olarak ise, güvenlik güçleri hedef gösterilenler arasında birinci sırada yer almaktadır.

4.2. Öneriler

Araştırmaya Yönelik:

Araştırma, problemi nedeniyle birtakım sınırlılıklar içerisinde gerçekleştirilmek zorunda kalmıştır. Terör gibi çok hassas bir konu, internet gibi çok kaygan bir zeminde incelenmeye çalışılmıştır. Araştırma değerlendirilirken bu koşulların göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

İnternet siteleri teknik özellikleri nedeniyle internet sitesinin varlığını tehdit eden unsurların tehlikesi altındadır. Özellikle söz konusu olan terör örgütlerine ilişkin siteler olduğunda bu risk çok daha yüksek olmaktadır. Bu siteler, hem devlet güçleri, hem de farklı kişiler veya örgütler tarafından ortadan kaldırılmak istenmektedir. Bu sebeple zaman zaman bir kez ulaşılan siteye ikinci kez ulaşmak mümkün olmamaktadır. Bazı örgütlerin resmi siteleri de teknik saldırılar nedeniyle çalışamaz olduğundan, araştırmada örgütlerin kullandığı resmi olmayan siteler de incelenmiştir. Aslında arzu edilen örgütlerin resmi internet siteleridir. Şüphesiz örgütlerin resmi sitelerinin incelenmesi çok daha doğru ve faydalı sonuçların elde edilmesine yardımcı olacaktır.

Araştırmada incelenen sitelerin yayınları, siber terörizm bağlamında ele alınmıştır. Bu siteler, ifade ve düşünceyi açıklama özgürlüğü, siyasal iletişim ya da iletişim propagandası kapsamlarında ele alınarak farklı bir araştırmada tartışılabilir.

Sonuçlara Yönelik:

Araştırmadan elde edilen veriler ışığında, terör örgüt ve sempatanlarının internetin üstünlüklerini keşfetmeye başladıklarını rahatlıkla söylemek mümkündür. Örgütler, şimdilik, interneti yoğun bir propaganda aracı olarak görmektedir. Bu nedenle internet kullanıcıları bu sitelerde gördüklerinin ve okuduklarının doğruluğunu güvenilir kaynaklardan kontrol etmelidir.

İnternet kullanımının özellikle çocuklar ve gençler arasında çok yaygın olduğunu düşünüldüğünde, yasal denetimin dışında ebeveynlerin de bu ve benzeri zararlı sitelere yönelik önlemler almaları gerekmektedir.

İnternet, yapısı itibari ile küresel bir iletişim ağıdır. Bu özelliği nedeniyle internet alanında işlenen bir suçun cezalandırılması ve daha önemlisi böyle

suçların önüne geçilmesi de küresel bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'deki internet servis sağlayıcılardan hizmet alamayan bir terör örgütü, yurt dışındaki bir servis sağlayıcıdan çok rahatlıkla dünyaya yayın yapmaktadır. Böyle bir durumda, sorun uluslararası hukuk kuralları çerçevesinde çözümlenmelidir. Ancak internet konusunda hem ulusal hem de uluslararası hukukta halen yasal boşluklar bulunmaktadır. Suçlular tarafından çok iyi değerlendirilen bu boşluklar, zaman kaybetmeden uluslararası hukuk kuralları ile doldurulmalıdır. Diğer bir deyişle, siber terörü de kapsayan siber suçlara ilişkin uluslararası bir sözleşme hazırlanmalıdır. Devletler birbirlerinin devlet bütünlüğüne ve yasalarla korunmuş haklarına karşı sorumluluklarını yerine getirmelidir.

Türkiye'de siber suçlara yönelik çalışmaların sayısı artmaya başlamıştır. Ancak internet gibi müthiş bir hızla gelişen teknolojiyle kıyasladığımızda, bu çalışmalar çok az ve yetersiz kalmaktadır. Örneğin, okullarda internet teknolojisinin zararlı etkilerinden korunmaya yönelik eğitimlerin verilmesi yapılabilecek çalışmalar arasında olabilir.

Türk Ceza Kanunu'ndaki, bilişim suçlarına yönelik kanun maddeleri gözden geçirilerek güncelleştirilmelidir. Siber terörizm'in kapsam ve niteliği ayrıntılı bir şekilde açıklanmalı ve gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır. İnternete erişim, içerik ve sunucu barındırma, hizmet sağlayıcılarının ve internet kullanıcılarının hak ve sorumluluklarının da düzenlenmesi gerekmektedir. Özellikle içerik barındırma hizmeti veren kuruluşlar çerçevesinde bir özdenetim mekanizmasının kurulmasının desteklenmesi de bu doğrultuda çok yararlı olabilir.

Yapılacak tüm hukuki düzenlemelerde, bilgi toplumunun gerçekleşmesindeki rolü tartışmasız olan düşünce ve ifade, haberleşme, bilgiye erişim özgürlüğü, kişisel verilerin gizliliği, temel insan hakları belgelerinde çizilen çerçeve göz önünde bulundurularak korunmalıdır. Çeşitli uluslararası kuruluşlarca geliştirilen ve üzerinde geniş çaplı uzlaşma sağlanan uluslararası düzenlemeler ve sözleşmeler, ulusal yarar ve koşullar gözetilerek dikkate alınmalı ve bu yöndeki çalışmalar sürekli takip edilmelidir.

EK**KODLAMA CETVELİ****1. Temel Elemanlar Kategorisi****A. Dil seçenekleri**

1. Var
2. Yok

AA. Var olan dil seçenekleri

1. Türkçe
2. İngilizce
3. Kürtçe
4. Almanca
5. Fransızca
6. Arapça
7. Diğer .....

B. Arama motoru

1. Var
2. Yok

C. Arşiv

1. Var
2. Yok

D. Yazarlar

1. Var
2. Yok

DD. Yazarların sayısı

1. Bir- Üç arası
2. Üç- altı arası

3. Altı-dokuz arası

4. Dokuzdan fazla

E. Üye ol

1. Var

2. Yok

F. İletişim kur/bize ulaş

1. Var

2. Yok

G. Künye

1. Var

2. Yok

H. Reklam kullanımı

1. Var

2. Yok

HH. Reklam adedi

1. Bir ile üç arası

2. Üç- altı arası

3. Altıdan fazla

I. Ziyaretçi sayacı

1. Var

2. Yok

J. Güncellenme bilgisi

1. Var

2. Yok

JJ. Güncellenme aralıkları

1. Her gün

2. Haftada bir

3. Ayda bir

4. Yılda bir

5. Bir yıldan daha fazla

K. Adres uzantı kodları

1. com
2. net
3. org
4. Diğer .....

2. Görsel Elemanlar Kategorisi**L. Fotoğraf kullanımı var mı?**

1. Var
2. Yok

LL. Kullanılan fotoğraf tipleri hangileri?

1. Lider fotoğrafları
2. Örgüt elemanlarının fotoğrafları
3. Örgüt sembolleri/bayrakları
4. Eylem fotoğrafları
5. Haber fotoğrafları
6. Diğer .....

M. Kimlik belirteci dışında görsel eleman kullanımı var mı?

1. Var
2. Yok

MM. Varsa kullanılan görsel elemanlar neler?

1. Silah/ kılıç
2. Bomba
3. Militan
4. Dini semboller
5. Diğer.....

N. Sayfada renk kullanımında ağırlık var mı?

1. Var

2. Yok

NN. Sayfada genel olarak kullanılan renk(ler) hangisi?

1. Kırmızı
2. Sarı
3. Yeşil
4. Siyah
5. Beyaz
6. Mavi
7. Turuncu
8. Bordo
9. Diğer.....

O. Sayfada kullanılan yazı tipi (font) ve büyüklüğü (puntosu) nedir?

Metin:.....

Başlık: .....

3. İçeriğe Yönelik Elemanlar Kategorisi

P. Tanıtıcı bir görsel kimlik belirteci kullanımı

1. Var
2. Yok

PP. Kimlik belirteci olarak kullanılan formlar

1. Amblem/logo
2. Bayrak
3. Kendi adı
4. Kurucu/lider fotoğrafı
5. Diğer .....

R. Varolan devlet düzenine baş kaldırı

1. Var
2. Yok

RR. Varolanın yerine ve/veya varolanın dışında kurulması istenilen siyasi düzen tanımlamaları

1. Hilafet ve/veya şeriat rejimi
2. Komünist rejim
3. Kürt devleti
4. Diğer.....

S. Devlet düzenine yönelik silahlı mücadele

1. Var
2. Yok

SS. Devlet düzenine yönelik önerilen silahlı mücadele biçimleri

1. Cihad
2. Sol devrim
3. Gerilla savaşı
4. Kurtuluş mücadelesi
5. Diğer .....

T. Devlet düzeni ve siyasi yönetim organlarına yönelik kullanılan sıfatlar

1. Faşist Türk devleti
2. Düşman Türk ordusu
3. Diktatör Atatürk rejimi
4. Sömürgeci T.C.
5. Türkiye oligarşisi
6. Belirtilmemiş

U. Sayfada terör eğitime yönelik bilgiler yer alıyor mu?

1. Evet
2. Hayır

UU. Varsa bunlar neler?

1. Bomba yapımı
2. Saldırı taktikleri
3. Sahte evrak düzenleme
4. Diğer.....

V. Sayfada düşman ya da hedef olarak gösterilen kurum/kuruluş/ kişi vb'ne. ilişkin bilgiler var mı?

1. Evet
2. Hayır

VV. Hedef gösterilmiş ise bunlar kim(ler)?

1. Güvenlik güçleri (asker/polis)
2. Başbakan veya diğer üst düzey devlet görevlileri
3. Devlet kurumları
4. Politikacı veya milletvekilleri
5. İş adamları
6. Gazeteciler
7. Yabancı devletler ve devlet adamları
8. Diğer.....

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Aktaş, Hasret. **Bir Siyasal İletişim Aracı Olarak İnternet**. 1. Basım, Konya: Tablet Kitabevi, 2004
- Alkan, Necati. **Gençlik ve Terörizm**. Ankara: Temuh Dairesi Başkanlığı Yayınları No: 9, 2002
- Alpaslan, M. Şükrü. **Kriminoloji ve Hukuk Açısından Tedhişçilik**. İstanbul: Teknik Yayınlar, 1983
- Arıboğan, Deniz Ülke. **Nefretten Teröre**. 2. Baskı, Ankara: Ümit Yayıncılık, 2005
- Atabek, Nejdet ve Erdal Dağtaş. **Kamuoyu ve İletişim**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 1998
- Balevi, Erol. **İnternet**. Ankara: Seçkin Yayınevi, 1. Baskı, 1995
- Beşe, Ertan. **Terörizm, Avrupa Birliği ve İnsan Hakları**. 1.Baskı, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2002
- Castells, Manuel. **Ağ Toplumunun Yükselişi**. Çev: Ebru Kılıç, 1. Cilt, 1. Baskı, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2005
- Çakır, Ruşen. **Ayet ve Slogan, Türkiye’de İslami Oluşumlar**. İstanbul: Metis Yayınları, 1990
- Denker, M. Sami. **Uluslararası Terör, Türkiye ve PKK**. İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 1997
- Dönmezer, Sulhi. **Toplumbilim**. 11.Basım, İstanbul : Beta Basım Yayım Dağıtım, 1994
- Ergil, Doğu. **Türkiye’de Terör ve Şiddet**. 1.Basım, Ankara:Turhan Kitabevi, 1980
- Faraç, Mehmet. **El Kaide Turka**. İstanbul: Günizi Yayıncılık, 2004
- Hassan, Robert. **Media, Politics and The Network Society**. Open University Press, New York: McGraw-Hill Education, 2004

Hazır, Hayati. **Demokraside İstikrarsızlığın Sebebi Olarak Siyasal Şiddet ve Terörizm**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Ltd., 1. Basım, 2001

Hine, Christine. **Virtual Ethnography**. London: SAGE Publications, 2000

İçel, Kayıhan. **Kitle Haberleşme Hukuku**. 5. Baskı, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2001

İdeoloji: Marksizim, Leninizm, Maoizm. İstanbul: Kardelen Yayıncılık, 2004

Jewkes, Yvonne. **Media and Crime**. London: Sage Publications, 2004

Kurt, Şahin. **Uygulamada Terör Suçları ve İlgili Mevzuat**. Ankara: Seçkin Yayınevi, 1998

Mango, Andrew. **Türkiye'nin Terörle Savaşı**. Çev: Orhan Azizoğlu, İstanbul: Doğan Kitapçılık, 2005

Mcquail, Denis ve Sven Windahl. **İletişim Modelleri**. Çev: Konca Yumlu, 2. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi, 2005

Önder, Ayhan. **Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar**. İstanbul: Filiz Kitabevi, 1994

Severin, Werner J. and James W. Tankard. **Communication Theories: Origins, Methos and Uses in the Mass Media**. 5. Edition, United States: Addison Wesley Longman, 2001

Timisi, Nilüfer. **Yeni İletişim Teknolojileri ve Demokrasi**. 1. Baskı, Ankara: Dost Kitabevi, 2003

Törenli, Nurcan. **Yeni Medya, Yeni İletişim Ortamı**. 1. Basım, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2005

Yazıcıoğlu, Yılmaz. **Bilgisayar Suçları**. 1. Baskı, İstanbul: Alfa Yayıncılık, 1997

Derlemeler

İnternet, Toplum, Kültür. Der: Mutlu Binark ve Barış Kılıçbay, Ankara: Epos Yayınları, 2005

İletişim Ağlarının Ekonomisi: Telekomünikasyon, Kitle İletişimi, Yazılım ve İnternet. Der: Funda Başaran ve Haluk Geray, 1. Baskı, Ankara: Siyasal Kitabevi, 2005

The Digital Divide: Facing a Crisis or Creating a Myth. Ed: Benjamin M. Compaine, London: The MIT Press, Cambridge, Massachusetts, 2001

İnternet ve Hukuk. Der: Yeşim Atamer, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2002

Silinen Yüzler Karşısında Terör. Der: Cemal Güzel, 1. Baskı, Ankara: Ayraç Yayınevi, 2002

Virtual Culture: Identity and Communion in Cybersociety, Ed: Steven G. Jones, London: SAGE Publications, 2002

Bildiriler

Atıcı, Bünyamin ve Çetin Gümüş. "Sanal Ortamda Gerçek Tehditler: Siber Terör", Fırat Üniversitesi'nce Düzenlenen IV. Türkiye'nin Güvenliği Sempozyumu'na sunulan bildiri. Elazığ: 16-17 Ekim 2003

Aydın, M. Akif. "Terör ve Hukuk", Türk Tarih Kurumu tarafından düzenlenen Türkiye'de Terörizm: Dünü, Bugünü, Gelişimi ve Alınması Gereken Tedbirler konulu seminerde sunulan bildiri, Ankara:Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2003

Kökner, Ali Murat. "Sanal Ortamda Terörizm", TC İçişleri Bakanlığı Bilişim ve İnternet Teknolojilerinin Ceza Hukuku açısından Doğurduğu Yeni Sorunlar Semineri'ne sunulan bildiri, Bursa: 24 Mart 2001

Narlı, Nilüfer. "Yeni Dünya, Yeni Tehditler, Yeni Savaş, Yeni Paradigma", Fırat Üniversitesi'nce Düzenlenen Türkiye'nin Güvenliği Sempozyumu'na sunulan bildiri. Elazığ: 17-19 Ekim 2001

Özcan, Mehmet ve İhsan Bal. "Ulusal Güvenlik ve Bilişim Suçları: Bu Suçların Niteliği ve Mücadelede Karşılaşılan Zorluklar", Fırat Üniversitesi'nce Düzenlenen Türkiye'nin Güvenliği Sempozyumu'na sunulan bildiri. Elazığ: 17-19 Ekim 2001

Özdiker, Cengiz. "Medya ve Terör", Türk Tarih Kurumu tarafından düzenlenen Türkiye'de Terörizm: Dünü, Bugünü, Gelişimi ve Alınması Gereken Tedbirler konulu seminerde sunulan bildiri, Ankara:Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2003

Yazıcıoğlu, Yılmaz. "Bilgisayar ve Bilgisayar Şebekeleri ile İlgili Suçlar Konusunda TCK 2000 Tasarısı.", TC İçişleri Bakanlığı Bilişim ve İnternet Teknolojilerinin Ceza Hukuku Açısından Doğurduğu Yeni Sorunlar Semineri'ne sunulan bildiri,Bursa: 24 Mart 2001

Dergiler ve Makaleler

Baudrillard, Jean. "Terörizmin Mantığı", **Cogito**, Sayı:30, Yapı Kredi Yayınları, Kış 2002

Bimber, Bruce. "İnternet ve Siyasi Dönüşüm: Hızlandırılmış Çoğulculuk" **Cogito**, Sayı:30, Yapı Kredi Yayınları, Kış 2002

Özcan, Mehmet. "Yeni Milenyumda Yeni Tehdit: Siber Terör", **Türk Harb-İş Dergisi**, Sayı:210, Ekim 2004

Tanyol, Tuğrul. "Anarşizm ve İnternet", **Cogito**, Sayı:30, Yapı Kredi Yayınları, Kış 2002

Underwood, Mick. "Kamusal Alan Olarak İnternet", **Cogito**, Sayı:30, Yapı Kredi Yayınları, Kış 2002

İnternet Kaynakları

<http://www.aclu.org>

<http://www.adl.org>

<http://www.asam.org.tr>

<http://www.avrupakonseyyi.org.tr>

<http://www.bilgisayarpolisi.com>

<http://www.bilisimgrup.com>

<http://www.bilisimhukuku.org>

<http://www.bilgiyonetimi.org>

<http://www.ciaonet.org>

<http://www.egm.gov.tr/temuh>

<http://www.hukuki.net>

<http://www.hurriyet.com.tr>

<http://www.1numara.org>

<http://www.iem.gov.tr>

<http://inet-tr.org.tr>

<http://www.ivhp.org.tr>

<http://www.milliyet.com.tr>

<http://www.ntvmsnbc.com>

<http://www.securitystats.com>

<http://www.sucbilimi.org>

<http://www.tasam.org>

<http://www.tbv.org.tr>

<http://www.usak.org.uk>

<http://www.yesil.org>